

**ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**



**TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE
MUSTAFA ORAKÇI'NIN “LEVENT ÇANAKKALE'DE” ADLI
KİTABININ METİNSELLİK ÖLÇÜTLERİNE GÖRE
SADELEŞTİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Hanife GÜNEY

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Mediha MANGIR

SAMSUN
2022

TEZ KABUL VE ONAYI

Hanife GÜNEY tarafından, **Dr. Öğr. Üyesi Mediha MANGIR** danışmanlığında hazırlanan “**Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Mustafa Orakçı’nın “Levent Çanakkale’de” Adlı Kitabının Metinsellik Ölçütlerine Göre Sadeleştirilmesi**” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından 23.02.2022 tarihinde yapılan sınav sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı Adı Soyadı Üniversitesi Ana Bilim/Ana Sanat Dalı	İmza	Sonuç
Başkan	Doç. Dr. Faruk POLATCAN Sinop Üniversitesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı		☐
			Kabul
Üye (Danışman)	Dr. Öğr. Üyesi Mediha MANGIR Ondokuz Mayıs Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı		☐
			Kabul
Üye	Dr. Öğr. Üyesi İrem BAYRAKTAR Ondokuz Mayıs Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı		☐
			Kabul
			☐
			Ret

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

ONAY

... / ... / ...

Prof. Dr. Ali BOLAT
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar'da gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

23/02/2022
Hanife GÜNEY

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı: Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Mustafa Orakçı'nın "Levent Çanakkale'de" Adlı Kitabının Metinsellik Ölçütlerine Göre Sadeleştirilmesi

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 09/01/2022 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : %5

Tek kaynak oranı : %2 çıkmıştır.

23/02/2022
Dr. Öğr. Üyesi Mediha MANGIR

ÖZET

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE MUSTAFA ORAKÇI'NIN “LEVENT ÇANAKKALE'DE” ADLI KİTABININ METİNSELLİK ÖLÇÜTLERİNE GÖRE SADELEŞTİRİLMESİ

Hanife GÜNEY

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Türkçe Eğitimi Programı

Yüksek Lisans, Şubat/2022

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mediha MANGIR

Dil öğrenmek günümüzde bir ihtiyaçtır. Türkçe de dünyada öğrenilmek istenen dillerdendir. Türkçeye olan bu ilgi, öğretimde kullanılmak üzere seçilecek metinlerin sayısının artırılmasını ve öğretime daha uygun hâle getirilmesini gerekli kılar.

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde metinler özgün veya değiştirilmiş şekilleriyle kullanılır. Bu çalışmada, yabancılara Türkçe öğretimi alanında okuma-anlama gelişimine katkı sunan yardımcı okuma materyali hazırlamada çocuk edebiyatı eserlerinin sadeleştirilerek kullanımı ele alınmıştır. Bu çalışmayla, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için yetkin çocuk edebiyatı metinlerinin, öğretimi hedeflenen düzeye uygun sadeleştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, önce alan yazın taranmış ve konuyla ilgili kaynaklara ulaşılmıştır. Doküman analizinin kullanıldığı çalışmada, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde temel düzeydeki yardımcı okuma materyali ihtiyacının, dil kullanımı, söz varlığı ve dil bilgisel yapı bakımından A1-A2 düzeyine uygun sadeleştirilmiş çocuk edebiyatı eserleri tarafından karşılanabileceği öngörülmüştür. Bu açıdan, özgün bir çocuk edebiyatı eseri olan Mustafa Orakçı'nın Levent Çanakkale'de adlı kitabı, A1-A2 düzeyine uygun olarak sadeleştirilmek üzere seçilmiştir. Sadeleştirme yaparken önceki çalışmalarda hazırlanan sözlüksel ve sözdizimsel sınıflandırmalar dikkate alınmıştır. Değiştirilecek sözcüklerin ve yapıların belirlenmesinde Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe ders kitabındaki dil bilgisi yapıları ve söz varlığı, Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'nin belirlediği kazanımlar ve Nihal Çalışkan'ın düzeylere göre hazırladığı sözcük listeleri belirleyici olmuştur. Çalışmanın bulgularında önce özgün, sonra değiştirilmiş cümleye yer verilmiştir. Değiştirilmiş cümlede hangi işlemlerin yapıldığına dair açıklamalar, değiştirilmiş cümlelerin yanına parantez içinde yazılmıştır. Çalışmanın sonuna “Levent Çanakkale'de”nin sadeleştirilmiş hâli eklenmiştir. Bu bağlamda, çocuk edebiyatı eserlerinin yabancılara Türkçe öğretiminde yardımcı materyal olarak kullanılabileceği, çocuk edebiyatı metinlerinin hedef dilde yazılmış olmasına rağmen çok fazla karmaşık dil yapıları içermediğinden sadeleştirmeye uygun olduğu görülmüştür. Çocuk edebiyatı metinlerine müdahale, yetişkin edebiyatı eserlerinden daha az olduğu için metnin özgünlüğünün daha iyi korunduğu sonucuna da ulaşılmıştır.

Alan araştırmacılarına çocuk edebiyatı eserlerini sadeleştirerek yabancılara Türkçe öğretimi alanında yardımcı okuma materyali üretmeleri önerilebilir. Ayrıca “Levent Çanakkale'de”nin yer aldığı “Levent-Türkiye'yi Geziyorum” serisinde yer alan diğer kitapların A1-A2 düzeyine uygun sadeleştirilmesi ile alandaki yardımcı okuma materyallerine bu serinin de eklenebileceği belirtilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Çocuk edebiyatı, kültür, sadeleştirme, yabancı dil olarak Türkçe.

ABSTRACT

THE SIMPLIFICATION OF THE BOOK “LEVENT ÇANAKKALE’DE” BY MUSTAFA ORAKÇI IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE ACCORDING TO TEXTUAL CRITERIA

Hanife GÜNEY

Ondokuz Mayıs University

Institute of Graduate Studies

Department of Turkish and Social Sciences Education

Turkish Education Programme

Master, February/2022

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Mediha MANGIR

In line with the developments in the world, foreign language learning has become a necessity from now on. Turkish is one of the languages requested to be learned in the world. It is required that necessitates increasing the number of texts to be selected for use in teaching and making them more suitable for teaching thanks to the interest of Turkish.

In teaching Turkish as a foreign language, texts are used in their original or modified forms. In this study, it is discussed that the simplification of the use of children’s literature works in the preparation of auxiliary reading material that contributes to the development of reading-comprehension skills, which is one of the four basic skills in the field of teaching Turkish to foreigners.

With this study, it is aimed that simplifying the competent children’s literature texts written in the target language for those who learn Turkish as a foreign language, in accordance with the target level of education. For this purpose, in the beginning of this study, the literature was scanned and the necessary resources related to the subject were reached. In the study, in which document analysis was used, it was predicted that the need for basic reading aids in teaching Turkish as a foreign language could be met by simplified children’s literature works suitable for A1-A2 level in terms of language use, vocabulary and grammatical structure. In this respect, Mustafa Orakçı’s book Levent Çanakkale’de, which is an original work of children’s literature, was chosen to be simplified in accordance with A1-A2 level. While simplifying, lexical and syntactic classifications prepared in previous studies were taken into account. It was decisive that grammar structures and vocabulary in the Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe textbook, the achievements determined by the Common European Framework of Reference for Languages and the word lists prepared by Nihal Çalışkan according to the levels in determining the words and structures to be changed. In the findings of the study, first the original sentence and then the modified sentence were included. Explanations about which operations are performed in the modified sentence are written in parentheses next to the modified sentence. The simplified form of the children’s literature work Levent Çanakkale’de was added on the end of the study according to the A1-A2 level. In this context, it has been seen that children’s literature works can be used as auxiliary materials in teaching Turkish to foreigners, and although children’s literature texts are written in the target language, they are suitable for simplification since they do not contain too many complex language structures. In addition, it has been concluded that the originality of the text is better preserved, since the intervention in children’s literature texts is less than in adult literature works.

It can be suggested to researchers in the field to produce supplementary reading

material in the field of teaching Turkish to foreigners by simplifying the works of children's literature. In addition, the book Levent Çanakkale'de, which we used in the study, is the first book in a series called "Levent-Türkiye'yi Geziyorum". It is stated that by simplifying the other books in this series according to A1-A2 level, the series called "Levent-Türkiye'yi Geziyorum" can be added to the auxiliary reading materials in the field.

Keywords: Children's literature, culture, simplification, teaching Turkish as a foreign language.



ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR

Hazırladığım bu çalışmanın her aşamasında bana rehberlik eden, bilgisiyle ve tecrübesiyle daima önümü aydınlatan, maddi ve manevi hiçbir konuda benden desteğini esirgemeyen hocam ve danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Mediha MANGIR’a müteşekkirim. Ayrıca kıymetli bölüm hocalarıma ve yapıcı önerileriyle çalışmamın daha yetkin olmasını sağlayan jüri hocalarım Doç. Dr. Faruk POLATCAN’a ve Dr. Öğr. Üyesi İrem BAYRAKTAR’a teşekkürü borç bilirim. Birlikte geçirdiğimiz yüksek lisans eğitimi boyunca her daim desteğini gördüğüm ve hissettiğim arkadaşım Kübra ÇELİK’e ve birbirimize destek olduğumuz yüksek lisans arkadaşlarıma teşekkür ederim. Her zaman olduğu gibi tez sürecim boyunca da varlığıyla güç bulduğum anneme ve aileme yanımda oldukları için minnettarım.

Hanife GÜNEY

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
TABLolar DİZİNİ.....	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
1.3. Araştırmanın Önemi	2
1.4. Sınırlılıklar	2
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	4
2.1. Dil ve Dil Öğretimi.....	4
2.2. Yabancı Dil Öğretimi	5
2.3. Yabancı Dil Öğretimi ve Kültür	13
2.4. Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi	14
2.5. Metin.....	16
2.4.1. Metnin Yapısı	17
2.4.2. Yabancı Dil Öğretiminde Metin Seçimi	21
2.6. Metin Değiştirimi	22
2.5.1. Sadeleştirme (Simplification)	24
2.5.2. Genişletim (Elaboration)	25
2.7. Çocuk Edebiyatı	26
2.6.1. Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Özellikleri	27
2.6.2. Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Kullanımı	29
2.8. Mustafa Orakçı'nın "Levent Çanakkale'de" Adlı Çocuk Edebiyatı Eseri	31
2.9. İlgili Çalışmalar	32
3. YÖNTEM	36
3.1. Araştırmanın Modeli.....	36
3.2. Veri Toplama Araçları.....	36
4. BULGULAR.....	41
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	101
5.1. Tartışma	101
5.2. Sonuç	103
5.3. Öneriler.....	104
KAYNAKÇA.....	105
EKLER	110
ÖZ GEÇMİŞ.....	137

SİMGELER VE KISALTMALAR

AOÖÇ:	Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi
ÖC :	Özgün Cümle
SC :	Sadeleştirilmiş Cümle
YEE :	Yunus Emre Enstitüsü



ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2. 1. Gönderim Türleri (Halliday ve Hasan, 1976).....	19
---	----



TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 3. 1. Çalışmada kullanılan uyarlanmış sınıflandırma (Özmen, 2019)	37
---	----



1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Ana dili ediniminde olduğu gibi yabancı dil öğretiminde de ihtiyaç duyulan kaynakların başında ders kitapları gelir. “Ders kitapları öğrenme ve öğretme sürecinde öğrencilerin neler öğreneceğinin ve öğretmenlerin neler öğreteceğinin, bu sürecin yürütmesinde nasıl bir yol ve yöntem uygulanacağını kılavuzu olarak etkili kaynaklardır.” (Topçuoğlu Ünal, 2018: 387).

Ders kitaplarının yanında, “içeriği daha anlaşılır kılmak ve öğretimi desteklemek amacıyla” çeşitli yardımcı materyaller kullanılır (Parlak, 2013: 401). Okuma kitapları, basılı materyallerden biridir ve özellikle temel düzeydeki öğrencilerin okuduklarını anlamalarını sağlar ve motivasyonlarını artırır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde metinler ya özgün hâlleriyle ya sadeleştirilerek ya da düzeye uygun şekilde yeniden üretilerek kullanılır. Yeniden üretilen metinler, hedeflenen düzeye ait kazanımların dışına çıkmadığından özgün veya sadeleştirilen metinlere göre daha yapay kalır ve günlük hayatın içinde kullanılan dili yansıtmada yeterli olmayabilir.

Özgün metinler, Türkçenin yapısını ve Türk kültürünü öğrencilere daha iyi sunar. Ancak özgün metinler öğretilmesi hedeflenen düzeyin üstünde dilbilgisel yapıları ve sözcükleri barındırdıkları için metinlerin özgün hâllerinin dil öğretiminin ileriki düzeylerinde kullanılması daha uygundur. Temel düzey için özgün metinlerin sadeleştirilmesi önerilir (Özmen, 2019).

Metinler sadeleştirilirken düzeye uygun olması koşuluyla özgünlük korunmaya çalışılır. Alan yazına baktığımızda, Türk edebiyatının usta yazarlarının hikâye ve metinlerinin yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere sadeleştirildiği görülür.¹

Ana dili edinen çocuklar için hazırlanan edebî eserler; sözcük seçimi, dil yapılarının kolaylığı, işlenen konular gibi yönlerden sadeleştirmeye uygundur. Bu çalışmada ele alınan temel problem, çocuk edebiyatı eserleri sadeleştirildiğinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanındaki yardımcı kaynak ihtiyacının karşılanıp karşılanamayacağını göstermektir.

¹ Özmen, C. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin değiştirme teknikleriyle öykülerin yeniden oluşturulması*. Yayınlanmış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı, Ankara. Ghaffari, R. (2020). *Yabancılara Türkçe öğretiminde dil yeterliliklerine uygun edebî metin uyarlama*. Yayınlanmış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara. Bakan, H. (2012). *Yabancılara Türkçe öğretiminde metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde bir sadeleştirme denemesi: Sait Faik Abasıyanık “Meserret Otel”*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dilbilim Anabilim Dalı, Ankara. Eroğlu, S. (2015). *Metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde Ömer Seyfettin’in “Üç Nasihat” hikâyesinin yabancılara Türkçe öğretimi için sadeleştirme denemesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara. Burada yalnızca birkaç örneği verilen tez çalışmalarına “Kuramsal Çerçeve” başlığında ayrıntılı bir şekilde değinilmiştir.

Ayrıca çalışmada şu alt sorulara cevap aranmıştır:

1. Çocuk edebiyatı eserleri yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere sadeleştirilebilir mi?
2. Mustafa Orakçı'nın "Levent Çanakkale'de" adlı çocuk edebiyatı eseri yabancılara Türkçe öğretimi alanında kullanılmak üzere sadeleştirilebilir mi?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, bir çocuk edebiyatı eseri olan ve Mustafa Orakçı'nın "Levent Türkiye'yi Geziyorum" serisinde yer alan Levent Çanakkale'de adlı kitabını, metinsellik ölçütlerini dikkate alarak A1-A2 düzeyine uygun bir biçimde sadeleştirmektir. Hazırlanan çalışmayla Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanına yeni bir yardımcı okuma materyali kazandırılması amaçlanmıştır. Ayrıca bu çalışmanın bir diğer amacı da Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yardımcı okuma kitabı olarak çocuk edebiyatı eserlerinin kullanılıp kullanılmayacağını belirlemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Türkçeyi yabancı dil olarak öğretirken derste kullanılan kitaplar dışında öğretimi pekiştirmek ve kalıcılığı sağlamak için ders dışı okuma materyallerine ihtiyaç vardır. Alandaki bu ihtiyacı karşılamaya yönelik yapılan çalışmalardan biri de sadeleştirmedir. Yapılan sadeleştirme çalışmaları çoğunlukla Türk edebiyatının önemli hikâyecilerinin eserleridir. Alan yazın incelendiğinde, özellikle A1-A2 düzeyine uygun, yardımcı okuma materyali olarak kullanılmak üzere sadeleştirilen eserler arasında Ömer Seyfettin'in eserleri dışında çocuk edebiyatı eseri kullanılmadığı; yakın dönem yazarlarının ve güncel yazarların eserlerinin inceleme konusu olmadığı görülür. Bu çalışma, Türk edebiyatının yetkin yazarlarının eserleri dışında çocuk edebiyatı eserlerinin de A1-A2 düzeyine uygun okuma materyali olarak kullanılıp kullanılmayacağını göstermesi bakımından önemlidir. Bu tez, aynı zamanda, sadeleştirilen Levent Çanakkale'de adlı çocuk kitabının daha önce çalışılmamış olması dolayısıyla da önem arz etmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışma;

1. Çocuk edebiyatı eserleri içinden Mustafa Orakçı'nın "Levent Çanakkale'de" adlı kitabı,
2. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi A1-A2 düzeyi,

3. Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe dil öğretim setinde yer alan A1-A2 düzeyindeki dil bilgisi konuları ve
4. Nihal Çalışkan (2020)'ın “Türkçe A1 ve A2 Düzeylerine Yönelik Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi ile Uyumlanmış Bir Söz Varlığı” adlı çalışmasında yer alan “A1 Düzeyi Sözcük Ağı” ve “A2 Düzeyi Sözcük Ağı” listeleri ile sınırlandırılmıştır.



2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Dil ve Dil Öğretimi

Tarih boyunca insana dair en çok tartışılan ve üzerinde söz söylenen olgulardan biri de dildir. Ergin'e göre dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta; kendi kanunları içinde yaşayan ve gelişen canlı bir varlık; milleti birleştiren, koruyan ve onun ortak malı olan sosyal bir müessese; seslerden örülmüş muazzam bir yapı; temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar ve sözleşmeler sistemidir.” (2013: 3).

Dil, insanın sahip olduğu en önemli becerilerden biridir. İnsanların duygularını, düşüncelerini ve isteklerini başka insanlarla paylaşabilmesini sağlayan, çevresindekilerle iletişim kurmasına olanak tanıyan dil; “bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka başka nitelikleri beliren, kimi sırlarını bugün de çözemediğimiz büyümlü bir varlıktır.” (Aksan, 2015: 11). Bu varlık, insanların sosyal olarak birlik içinde yaşamalarını mümkün kılar.

İletişimde bir araç olan dil, kültürel ve millî yönden birlik ve beraberlik sağlar. Aynı çevrede yaşamını sürdüren ve ortak paylaşımları bulunan insanları bir çatı altında toplar, onlara millet bilinci kazandırır, onları tarihlerine ve vatanlarına bağlar.

İnsanlar kendilerini anlatmak ve başkalarını anlamak ister. Dil öğretimi alanında dört temel beceri olarak adlandırılan dinleme, konuşma, okuma ve yazma, insanların bu isteklerini karşılar. Dil öğretimiyle birlikte bireye kendini gerçekleştirme, yaratıcılığı geliştirme, çeşitli değerlere sahip olma, karmaşık sorunları araştırma, bilimsel bakışa sahip olma, objektif davranmayı bilme, daha kapsamlı dünya görüşüne sahip olma gibi üst düzey dilsel becerilerin kazandırılması hedeflenir (Güneş, 2021: 59).

Dilin kazanılması edinim ve öğrenme olmak üzere iki şekilde olur. Doğal ortamlarda deneyimlerle öğrenilen beceriler edinim; yapısal ve planlı etkinlikler ve çalışmalar sonucu ortaya çıkan kazanımlar ise öğrenme olarak adlandırılır. Kişi, içine doğduğu çevrede konuşulan dile yeteri kadar maruz kalırsa “ana dili”ni edinir ve edinim yaşamın ilk beş yılı içinde gerçekleşir. Kişi, beş yaşından sonra anadiline benzer şekilde bir dili kullanırsa bu *ikinci dil edinimi* olarak adlandırılır; eğer anadilinden farklı olarak ikinci bir dili kazanmışsa o zaman ikinci dil öğreniminden

bahsedilir (Yağmur, 2018: 182).

Dil, zihinde gerçekleşen bir beceridir ve geliştirilebilir bir yapıya sahiptir. Dilin bu özelliği zamanla önem kazanmış ve dil öğretimiyle ilgili bilim dalları, yaklaşımlar ve yöntemler ortaya çıkmıştır. Geçmişte ve günümüzde davranışçı, bilişsel ve yapılandırıcı gibi yaklaşımlar ile dil bilgisi-çeviri, doğrudan, işitsel-dilsel ve iletişimsel gibi pek çok yöntem ana dil öğretiminde de yabancı dil öğretiminde de kullanılmıştır. Yaklaşımlar ve yöntemler dil öğretiminde önemli bir yere sahiptir.

Dil öğretiminde önemli unsurlardan biri de öğreticidir. “İyi yetiştirilmiş, alan bilgisi, pedagojik formasyonu ve genel kültürü alanlarında yeterli donanıma sahip bir öğretmen, nitelikli bir öğretim için belirleyici faktör konumundadır.” (Kırkkılıç ve Girgin, 2018: 99). Ayrıca öğrenme ortamını düzenleme ve seçilen yöntem ve tekniğe göre şekillendirme işi de öğreticinin sorumluluğunda olduğundan yetkin bir öğretici, ortamı dil öğretimine uygun şekilde oluşturur.

2.2. Yabancı Dil Öğretimi

Yabancı dil öğretimi ile ilgili değinilmesi gereken belirli kavramlar vardır. Bu kavramlardan ikisi ana dili ve yabancı dil kavramlarıdır. İnsanın içinde doğduğu, büyüdüğü aile veya toplumun kullandığı ve konuştuğu dile anadili denir (Vardar, 2002: 17). “Bir ülkede yaşayan halk tarafından geleneksel olarak konuşulmayan ve farklı amaçlarla sonradan öğrenilen dile” (Yağmur, 2018: 183) ise yabancı dil denir. Bu açıdan bakıldığında anadilinin edinildiği, yabancı dilin ise öğrenildiği görülür. Yabancı bir dil, belirli amaçlar için bilinçli olarak kavranır, öğrenilir ve öğretilir, doğuştan edinilmez. Savaş, göç, ticaret, din, iş, eğitim, seyahat, kişisel gelişim gibi olgular, durumlar insanların yabancı bir dili öğrenmeyi ve öğretmeyi bir gereklilik olarak görmesini sağlamıştır. Yakın tarihte, özellikle yaşadığımız yüzyılda teknoloji ile birlikte küreselleşmenin ve iletişim ihtiyacının artması da yabancı dil öğrenmeyi önemli kılan etmenlerden biri olmuştur.

Öğretim yapılırken hedefe ulaşmak ve öğretimi doğru bir şekilde gerçekleştirmek için belirli ilkelere uyulmalıdır. Yabancı dil öğretimi de öğretimin dayandığı bu ilkeler üzerine kuruludur:

Yabancı dil öğretimi *planlı olmalıdır*. Yabancı dilin kime ya da kimlere hangi amaç doğrultusunda ne kadar süre içinde öğretileceği, hangi konuların hangi yaklaşım

ve yöntem kullanılarak sunulacağı öğretimin başında planlanmalıdır.

Yabancı dil öğretimi *dört temel beceriyi dikkate almalıdır*. Belirlenen yönteme göre ağırlıkları değişse de dinleme, konuşma, okuma ve yazma beraber verilmeli, bunlardan herhangi biri öğretimin dışına tutulmamalıdır.

Yabancı dil öğretiminde *konular basitten karmaşığa, somuttan soyuta doğru sıralanmalıdır*. Gramer konularında önce temel ve basit cümleler öğretilmeli, sonra daha karmaşık cümleler ve yapılar geçilmelidir. Sözcük öğretiminde ise önce öğrencinin çevresinde bulunan varlıklar ve somut kavramlar, sonra soyut kavramlar verilmelidir.

Dil öğretiminde *tek seferde tek yapı sunulmalıdır*. Öğrenmenin tam ve kalıcı olması için aynı anda birden fazla kelime, kavram ya da gramer yapısının verilmemesi gerekir.

Öğretim yapılırken *verilen örnekler günlük hayatı yansıtmalıdır*. Yabancı dil öğretiminde öğretilen bilgilerin ve verilen örneklerin öğrencilerin günlük hayatlarına uygun olması gerekir. Öğrenci derste öğrendiklerini sınıf dışında tatbik edebilmelidir.

Ana dili öğretiminde olduğu gibi yabancı dil öğretiminde de *öğrenciler aktif olmalıdır*. Öğrencilerin derse katılımını artıracak teknikler ders içinde kullanılmalıdır. En iyi öğrenme biçimlerinden biri yaparak-yaşayarak öğrenmedir. Sınıf içi etkinlikler de öğrencilere konuları uygulama imkânı verir.

Dil öğretimi için *öğrenciler güdülenmeli, motive edilmeli ve cesaretlendirilmelidir*. Her konuda başarıyı getiren olgulardan biri de motivasyondur. Yabancı dil öğretiminde de öğretimin başarılı sayılması için öğrencinin kendi isteğiyle sürece dahil olması gerekir. Öğrenci öğrenmenin gerekliliğini ve kendisi için faydalı olduğunu kavramalıdır. İç motivasyon için öğrencinin bunu fark etmesi gerekir. Dış motivasyon içinse öğretimde öğrencinin dikkatini çekmek ve aktif tutmak için öğretici öğrenmeyi eğlenceli hâle getirilmeli, öğrenme sürecini iyi yönetmeli ve sınıf ortamını iyi bir şekilde düzenlemelidir. Öğretim sırasında öğrencinin dikkatini çekecek görsel, işitsel ve görsel-işitsel araçlardan yararlanmalıdır.

Yabancı dil öğretiminde *bireysel farklılıklar dikkate alınmalıdır*. Her öğrenci yaş, motivasyon, yetenek ve dile olan ilgi bakımından ayrı özelliklere sahiptir. Aynı

sınıf içinde farklı zekâ türlerinde daha iyi öğrenen öğrenciler vardır. Duyarak daha iyi öğrenen bir öğrenci ile görerek veya yazıya dökerek daha iyi kavrayan bir öğrenci aynı hızda öğrenmez. Bazı öğrenciler çok hızlı öğrenirken bazıları aynı hızda öğrenemez. Öğrencilerin sahip olduğu bu farklılıkların göz önünde bulundurulması öğretim sürecini olumlu yönde etkiler (Barın, 2004: 22-23; Doğan, 2012: 43-44).

Eğitimi daha aktif hâle getirmek amacıyla, felsefe ve psikolojide yaşanan gelişmelerle beraber yeni öğretim yaklaşım ve yöntemleri geliştirilmiştir (Güzel ve Barın, 2013: 157). Yaklaşım, dilin nasıl öğretilmesi gerektiğini açıklayan, öğretimin felsefesini oluşturan kuramlardır (Sarıçoban vd., 2015: 358). Yöntem ise belirlenen yaklaşım doğrultusunda, dil özelliklerinin düzenli ve tutarlı şekilde öğretimini amaçlayan tasarımlardır (Demircan, 2013: 147-148).

Dil öğretiminde tercih edilen en eski yaklaşımlar “geleneksel” olarak adlandırılmıştır. 1950’lere kadar tüm dünyada kullanılan bu yaklaşımlar dil bilgisi, kelime ve kültür yaklaşımı olmak üzere üç başlıkta toplanmıştır. Dil bilgisi yaklaşımında bir dilin gramerinin detaylarıyla bilinmesi o dili öğrenmenin en iyi yolu olarak görülmüş ve dil eğitimi bu temelde yapılmıştır. Kelime yaklaşımında, ‘öğrenciye öğretilecek ilk şey dilin öğeleri, yani kelimelerdir’ düşüncesiyle hareket edilmiş ve eğitim, kelime öğretimi tabanlı planlanmıştır. Kültür yaklaşımında ise ‘öğretilen dilin kültürü ve mantığı da öğretilmelidir’ düşüncesi hâkimdir. Öğretime kullanılan materyallerde hedef kültüre ait özellikler ağırlıklı olarak yer almıştır. Derslerde, hedef dilde yazılmış önemli edebi eserlerin bölümlerine de yer verilmiştir (Güneş, 2021: 43-46).

Geleneksel yaklaşımlardan sonra uzun yıllar boyunca kabul gören bir diğer yaklaşım “davranışçı yaklaşım”dır. Davranışçı yaklaşıma göre öğrencinin kendisinden istenen tepkiyi/davranışı göstermesi öğrenme olarak kabul edilir. Davranışları değiştirmek asıl amaç olduğundan öğrencinin tekrar ve taklit yoluyla davranışı pekiştirilir, zihinsel becerilerin üzerinde durulmaz. Yakın dönemde bu yaklaşımdan vazgeçilmesinin en önemli sebebi de bu eleştiridir (Güneş, 2018: 39).

Davranışçı yaklaşıma getirilen eleştirilerden sonra öğrenmede zihin faaliyetlerini ön plana alan, dilin edinildiğinin altını çizen “bilişsel yaklaşım” benimsenmeye başlamıştır. Dil ediniminin doğuştan var olan bir kazanım olduğunu söyleyen Noam Chomsky, bu yaklaşımın en önemli ismidir. Chomsky’ye göre

çocuklar, dil öğrenmek için bilgisayarlara benzer şekilde bir programlanmışlardır. Bu sayede sınırlı sayıda yapıyla sonsuz sayıda cümle üretebilecek yeteneğe sahiptirler. Chomsky'yi destekleyen ve onun fikirlerine yeni katkılar sunan diğer önemli isim Stephen Krashen'dır. Dil öğrenme konusunda Krashen'ın Chomsky'den ayrılan görüşü ikinci dil ile ilgilidir. Krashen'a göre anadil edinilirken ikinci dil için aynı durum geçerli değildir; ikinci dil öğrenilir. İki bilim insanı da dil ile ilgili süreçlerin zihinde olduğunu savunur (Güneş, 2021: 47-48).

Geçtiğimiz yüzyılda yaşanan gelişmeler her alanda olduğu gibi dil öğretimi alanında da yeni arayışları beraberinde getirmiştir. İnsan beyninin çalışma prensiplerini yaptıkları çalışmalarla daha iyi anlayan Piaget, Vygotsky gibi bilim insanlarının görüşleri dil öğretimini etkilemiştir. Böylece öğrenciyi merkeze alan, zihinsel süreçle birlikte öğrencinin de sürece dahil edildiği “yapılandırmacı yaklaşım” gündeme gelmiştir.

Yapılandırmacı yaklaşımda dil hem zihinsel hem çevresel etmenlerle birlikte öğrenilir. Yapılandırmacı yaklaşımda öğrenci rehber konumundaki öğreticiden aldığı bilgiyi zihninde işleyerek ortaya yeni bir bilgi koyar. Bu süreçte akranlarıyla sınıf içindeki iletişimi ve bilgi alışverişi de öğrenmesine yardımcı olur (Güneş, 2018: 42).

Yabancı dil öğretiminde kullanılan birçok yöntem vardır. Yöntemlerdeki bu çeşitlilik, farklı yaklaşımların ihtiyaçlarını karşılamak ve farklı hedef dillerin öğretimine en uygun olan tasarımı belirlemek içindir. Yabancı dil öğretiminde benimsenen bu çeşitli yöntemler birbirlerine tepki olarak ortaya atılmış ve kullanılmaya başlamıştır. Her yöntem kendisinden önce kullanılan yöntemin olumsuz yönlerini ayıklayıp olumlu özellikleri üzerin durması ve bu özelliklere yenilerini eklemesi şeklinde gelişim göstermiştir (Doğan, 2012: 61).

XII. yüzyılda, yabancı bir dili öğrenmek için o dilin gramer özelliklerini öğrenmenin yeterli olduğu görüşüne dayanan dil bilgisi-çeviri yöntemi uygulanmaya başlanmıştır. Sonraki yıllarda kullanılan yöntemler de dil bilgisi-çeviri yöntemiyle karşılaştırılmış ve bu yöntemin işleyişi eleştirilerek ortaya çıkmıştır. XX. yüzyılın ortalarında dil öğretiminde dil bilgisi-çeviri gibi yöntemlerin yerini iletişimsel yöntemler almıştır (Doğan, 2012: 42).

Avrupa Konseyi ve Millî Eğitim Bakanlığı'nca 1982'de “Yabancı Dil Öğretim

Programları” konulu ortak seminer düzenlenmiştir. Seminerde belirlenen belli başlı yöntemlerden bazıları şunlardır (Demirel, 2012: 35):

-Dil Bilgisi-Çeviri Yöntemi (Grammar-Translation Method): Yabancı dil öğretimi tarihindeki en eski yöntemlerden biri olan ve günümüzde de kullanılan bir yöntem olan dil bilgisi-çeviri yöntemi, Latincenin öğretimi için geliştirilmiştir. Başta dini metinler olmak üzere yazılı ürünlerin hedef dile aktarımı dil bilgisi-çeviri yönteminin asıl kullanım amacıdır. Bu nedenle dil öğretiminde okuma ve yazma becerilerine ağırlık verilmiştir.

Dil bilgisi-çeviri yöntemi sözel becerilerle ilgilenmez. Kural ezberleme ve sözcük listeleri önemlidir. Dil bilgisi öğretiminde tümdengelim yöntemi kullanılır (Güzel ve Barın, 2013: 182).

-Doğrudan Yöntem (Düzvarım Yöntemi-Direct Method): Dil bilgisi-çeviri yöntemine getirilen eleştiriler yeni dil öğretim yöntemlerinin daha popüler olmasını beraberinde getirmiştir. Dil bilgisi-çeviri yönteminin sözel becerileri arka planda bırakması, doğal yöntem adı verilen bu yöntemin temel çıkış noktası olmuştur. Doğrudan yöntemde çeviriye izin verilmez, yöntemin en temel kuralı budur. Yöntemin adı da hedef dille kurulan bu dolaysız bağdan gelir (Larsen-Freeman, 2000: 23). Yöntemin kuramsal temeli Gouin tarafından atılmıştır.

Doğrudan yöntemde ana dilini hiç kullanmadan yalnızca hedef dili kullanarak öğretimi gerçekleştirmek amaçlanır. Çeviri yapmaya izin verilmez. Öğretmen hedef dile hâkim olmalıdır çünkü dil öğretimi “büyük ölçüde öğretmenin enerjisine dayanır.” (Demirel, 2012: 39). Öğretmen dersi anlatmaya başlamadan önce diyalog veya bir hikâye anlatır, daha sonra derse geçer. Öğretim somuttan soyuta, yakından uzağa ilkesiyle gerçekleştirilir. Öğretime sınıf içindeki nesnelerin öğretimiyle başlanır. Bu nedenle öğretmen hem sözlü anlatım hem de beden dili kullanımı yönünden yeterli olmalıdır. Sözel ve görsel becerilere hitap eden ders materyalleri öğretimi kolaylaştırır. Derslerde tümevarım yöntemi kullanılır.

Doğrudan yöntem, dünya genelinde Maximilian Berlitz’in okulları sayesinde tanınıp yaygınlaşmış, zamanla Berlitz yöntemi olarak anılmaya başlamıştır. Berlitz yönteminde sözlü iletişim becerileri üzerinde durulur. Öğrenci ve öğretici sınıfta sürekli hedef dili kullanır (Demircan, 2013: 179-180).

Berlitz yönteminde sözel becerilerin yanında diğer becerilerin öğretimine de önem verilir ancak yazılı materyaller ilk altı hafta kullanılmaz, yalnızca konuşma ve dinleme alıştırmaları yapılır. Berlitz yöntemine getirilen eleştirilerden biri bu yöndedir. Tüm dil becerilerini geliştirmek isteyenlerin beklentileri karşılanmayabilir (Durmuş, 2018: 60). Bir diğer önemli eleştiri de yöntem kullanılırken ana dili kullanımına hiçbir şekilde izin verilmemesidir. Bu durumda ders süresi etkili kullanılamayabilir, soyut konuların öğretimine yeterli zaman kalmayabilir (Demircan, 2013: 181).

-Doğal Yöntem (Natural Method): Demirel doğal yöntemi, “yabancı dil öğrencilerine, başından itibaren yalnızca, öğretmenin kendi anadili olan yabancı dili kullanarak, sürekli konuşma yoluyla iletişim kurmak ve bu etkileşimi birbirleriyle bir metin oluştururcasına bağlantılı, ama dilbilgisi açıklaması yapılmaksızın anlaşılabilir ölçüde yalın bir cümle dizisiyle gerçekleştirmek” şeklinde tanımlamıştır (2012: 46).

Doğal yöntem, Tracy Terrell tarafından ortaya atılmış, Lemare ve Payne’in katkılarıyla biçimlenmiş, Marcel ve Heness’in katkılarıyla geliştirilmiş, Stephen Krashen’in “Natural Approach (Doğal Yaklaşım)” adlı kitabının yayınlanmasıyla doğal yöntemin genel hatları oluşturulmuştur (Demirel, 2012: 46; Büyükkız, 2018: 89).

Doğal yöntem, dil bilgisi-çeviri yöntemine tepki olarak ortaya çıkmıştır ve yabancı dilin anadiline benzer şekilde öğretilmesi gerektiği görüşüne dayanır. Metinlerde kullanılanıdan ziyade günlük hayatta kullanılan konuşma dilinin öğretimi öncelenir. Öğretim sırasında ana dili kullanımına yer verilmez. Ana dilini edinirken kullanılan ilk ve en önemli beceri dinleme olduğundan doğal yöntemde de dinleme büyük önem taşır. Konuşma becerisinde öğrenmeyi sekteye uğratacağı düşüncesiyle hatalara anında dönüt verilmez, öğrencinin yanlışlara takılmadan konuşmaya devam etmesi beklenir.

İkinci dil öğreniminin ana dili edinimine benzer süreçleri içerdiği kabul edildiğinden herkesin aynı düzeyde öğrendiği düşünülmüştür. Yaş veya eğitim düzeyi öğretimde belirleyici olarak kabul edilmemiştir. Ancak bir yetişkin ile bir çocuğun algı ve bilgiyi işleme kapasiteleri farklıdır (Demircan, 2013). Yöntem, bu yüzden eleştirilmiştir.

Doğal yöntemin eleştirildiği bir diğer husus da öğrencinin önceden ana dili bilgisine sahip olduğunun göz ardı edilmesidir. Öğrenci bu bilgileri yabancı dil öğretiminde kullanabilir.

Doğal yöntemde özellikle dinleme olmak üzere konuşma ve okuma becerisi kullanılmıştır, yazma becerisi önemsiz bir yetenek olarak algılanmıştır (Demircan, 2013: 176).

-Seçmeci Yöntem (Eclectic Method): Seçmeci yöntem, her yöntemin öğretimde başarılı olunan yönlerini derleyen, bu yönleri öğretime en uygun şekilde birleştirip kullanan yöntemler karmasının adıdır. Temel dil becerilerinin öğretiminde hangi uygulamalar faydalıysa seçmeci yöntemi kullanan öğretici o uygulamaları bir araya getirir.

Seçmeci yöntemin özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Dil öğretimi hayata dönük olmalıdır.
- Öğrenilen dilden başka dil kullanılmamalıdır.
- Çeviri, dili yeni öğrenenler için faydalı değildir.
- Mekanik tekrarlar yerine anlamlı ve iletişime dönük alıştırmalara yer verilmelidir.
- Bir yapı tam öğretilmeden yeni bir yapıya geçilmemelidir.
- Okuma ve yazma becerilerinin gelişmesine de hemen başlanmalıdır.
- Kelime öğretimine hemen başlanmalı ve yavaş yavaş cümle içerisinde kullanmaları öğretimine geçilmelidir.
- Öğrencilerde dili öğrenme arzusu uyandırılmalıdır.
- Öğretim basitten zora, somuttan soyuta doğru olmalıdır.
- Öğrenciler arasındaki farklar unutulmamalıdır. (Barın, 2004: 27).

Seçmeci yöntemde dilin iletişim yönü ön planda olduğundan yazma ve okuma becerileri dinleme ve konuşmanın gerisinde kalır (Melanlioğlu, 2018: 121). Ayrıca seçmeci yöntemi kullanan öğreticinin hem dil bilgisi hem yaratıcılık hem gözlemlleme yönünden donanımlı ve yetkin olması gerekir. Öğretici sınıf durumunu iyi değerlendirip ona uygun olan yöntemi anında belirleyebilmelidir.

-İşitsel-Dilsel Yöntem (Audio-Lingual Method): İşitsel-dilsel yöntem, öğrenmeyi bir davranış olarak kabul eder. Dil, sözel bir davranıştır (Bölükbaş, 2018: 61). Bu

davranışı kazanmak için öğrenici dili taklit eder ve sürekli tekrarlar öğrenmeyi pekiştirir. Öğrenici duymadığını söylemez, söylemediğini okumaz ve okumadığını da yazmaz (Demircan, 2013: 212), mantığıyla öğretimin sırası dinleme, konuşma, okuma ve yazma olarak planlanır.

İşitsel-dilsel yöntem, II. Dünya Savaşı yıllarında Amerikan ordusunda görevli askerlerin farklı dilleri en hızlı şekilde öğrenmeleri için geliştirilmiştir. Bu nedenle işitsel-dilsel yöntemin diğer bir adı da “ordu yöntemi”dir.

Öğretilmek istenen yapılar bir diyalog yoluyla öğrencilere sunulur ve öğrencilerden diyalogu dinlemeleri istenir. Daha sonra diyalog koro hâlinde ve birçok kez tekrar ettirilir. Öğreniciye diyalogdaki belirli yapıları alıştırmalarda kullanması gerektiği açıklanır, dil bilgisi öğretimi yapılmaz. Son olarak öğrencinin benzer alıştırmaları tüm dengelim yöntemiyle kendisinin yapması istenir (Bölükbaş, 2018: 63).

İşitsel-dilsel yöntemin eleştirilen noktaları vardır. Okuma ve yazma becerilerine yeterince önem verilmemesi, öğretilen cümle kalıplarının sınırlı olması ve öğrencinin hayal gücünü kullanmasına olanak tanınamaması bu eleştirilerden birkaçıdır.

-Bilişsel Yöntem (Cognitive Code Method): Bu yöntem, öğretimi davranış değişikliği olarak gören işitsel-dilsel yönteme tepki olarak Ausubel ve Chomsky’nin görüşlerinden yola çıkılarak geliştirilmiştir. Bilişsel yönteme göre öğretimde zihinsel işlemler etkilidir ve öğrenme mekanik değil, anlamlı olmalıdır. Ana dilinin kullanımının ve çevirinin öğrenmeyi olumsuz etkilemeyeceği düşünüldüğünden bunlara izin verilir. Bilişsel yöntemde dört temel beceri aynı düzeyde önemlidir.

Bilişsel yöntemde yeni bilgiler kaydedilir ve eski bilgilerle anlam bağları kurularak öğrenme gerçekleşir. Önceki bilgilerin tam olarak öğrenilmiş olması yeni anlam bağlarının oluşması için gereklidir. Anlam bağlarının doğru bir şekilde oluşması için öğretim sırasında yapılan tüm hatalar anında düzeltilir (Demirel, 2012: 45).

Bilişsel yöntemde yapılan her hata düzeltildiğinden öğrenci hata yapmaktan çekinebilir, bu da öğrenmeyi zorlaştırabilir (Memiş ve Erdem, 2013: 306).

İletişimsel yöntem, sessiz yol, toplu fiziksel tepki yöntemi, topluluk ile dil öğretimi yöntemi ve daha az uygulama alanı bulmuş birçok yöntem dil öğretim tarihi boyunca kullanılmıştır. “Yabancı dil öğretim yöntemleri, bir yabancı dili öğrenme, bilgi birikimini kazandırma aracı olmanın ötesinde öğretim çalışmalarında öğrenciyi daha yetkin bir öğrenen haline getirmenin yolunu gösterme çabasında olan

sistemlerdir.” (Doğan, 2012: 43).

Yabancı dil öğretiminde en önemli faktörlerden biri de öğreticidir. Öğrenme gerçekleşirken hedef dil ve öğrenici arasında köprü oluşturan ve öğretimde rehber olan kişi öğreticidir. Öğretici, öğretimin başından sonuna belirlenen planda ilerlemesinden, sınıfın durumuna göre yöntem ve tekniklerin belirlenmesinden, ölçme ve değerlendirmeyi doğru şekilde yapmaktan sorumludur. Dil öğretiminde dikkat edilmesi gereken unsurları uygulama ve öğretimi gerçekleştirme işi öğreticide olduğundan bu kişiler donanımlı ve yetkin olmalıdır. Yabancı dil öğretimini planlarken öğreticilerin yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmaları gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır.

2.3. Yabancı Dil Öğretimi ve Kültür

Yabancı dil öğrenimi ve öğretimiyle birlikte bir toplumun kodlarını oluşturan kültürün aktarımından bahsedilir. Bu yüzden dil öğretiminde önem verilmesi gereken konulardan biri de kültür aktarımıdır. Kaplan kültürü, “bir milletin kültürü binlerce yıllık hayatın mahsulü” olarak tanımlar (1993: 149). Barın’a göre kültür, “yabancı dil öğrenimi kişinin ana dili dışında başka bir dil ve kültürle tanışmasıdır.” (2004: 20).

İlk çağlarda yaşayan insanlardan günümüze ortaya konulan mimari yapılar, yazılan, çizilen ve söylenen eserler, insanların yaşayış şekilleri, toplumların birbirleriyle olan iletişim ve etkileşimleri; savaşlar, barışlar, göçler, evlilikler, vb. kültürü meydana getirir. Dil, kültürel birikimin aktarımını sağlayan en önemli araçlardan biridir. “Dil ile kültür birbirlerinden ayrılamazlar. Kültür bakımından ileri gitmiş, yükselmeler göstermiş bir ulusun dili de o yükselmeye uygun bir şekilde gelişir. Düşünce yaşamının yükselmesiyle birlikte dil de yükselir.” (Akarsu, 1998: 85).

Bir toplum kültürünü ne kadar iyi koruyabiliyorsa varlığını ve birliğini de o ölçüde devam ettirir. Kültürün korunması, yeni nesillerin kültürlerinin farkında olması ve ona sahip çıkmasıyla mümkündür. Bu noktada bireylerin dillerinin özelliklerini, inceliklerini ve sınırlarını bilmeleri, dili kurallarına uygun, güzel ve etkili konuşmaları kültürel birikimin aktarılmasını olumlu yönde etkiler.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde de amaç, yalnızca hedeflenen dili öğretmek değildir. Dil özelliklerinin yanında Türk kültürünü, geleneklerini, Türk insanının yaşayış şeklini, değerlerini ve kültürel mirasını da Türkçe öğrenmek isteyen

öğrencilere tanıtmak hedeflenir. “Türkçeyi severek, isteyerek öğrenen bir yabancı, Türkiye’nin kültür elçisi durumuna gelmektedir. Dolayısıyla, yabancılara Türkçeyi öğretirken hem dilimizi zorlaştırmadan öğretmeli ve sevdirmeliyiz hem de öncelikle oluşturacağımız metinlere Türk kültürünü iyi yansıtmalıyız.” (Barın, 2003: 313). Bu noktada dil öğretiminde öğretmenlere büyük sorumluluk düşmektedir. Yabancı dil öğretiminde öğretmen, kültür aktarımı yoluyla şunları sağlayabilir:

- Öğrencileri hedef kültürle ilgili bilgilendirmek,
- Ön yargıları kırmak ve öğrencilerin hoşgörü düzeyini yükseltmek,
- Öğrencilerin ülke ve milletler arasındaki fark ve benzerlikleri görme becerilerini geliştirmek,
- Öğrencilerin toplumsal/kültürel durumlarla ilgili eleştirel bir tutum geliştirmesinde yardımcı olmak,
- Öğrencilerin kendi kültürlerinin farkına varmalarını sağlamak ve
- Yabancı dil öğretimini daha isteklendirici kılmak.” (Nurlu, 2019: 29-30).

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılacak metinlerde öğrenci hem ortak dünya kültürüne hem de Türk kültürüne ait unsurlarla karşılaşmalıdır. Böylece öğrenci, Türk kültürü ve kendi kültürü arasında daha kolay bir şekilde bağlantı kurabilir.

2.4. Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi

Tarihin ilk dönemlerinden bu yana toplumlar savaş, göç, ticaret, eğitim gibi sebeplerle birbirleriyle etkileşimde bulunmuşlardır. Kurdukları etkileşim birbirlerinin dillerini öğrenmelerini gerektirmiş, bu sayede başka bir dilin de öğretimi söz konusu olmuştur.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde alana dair en eski yazılı kaynaklar Orhun Abideleri olarak kabul edilir. Abidelerin bir yüzünün Çince olması, VIII. yüzyılın başlarında dahi Türkçenin başka dillere çevrilmesi konusunda bazı çalışmaların yapılmış olduğunu gösterir (Özkan, 2007: 155).

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında değerlendirilen en önemli eserlerden biri Kaşgarlı Mahmut’un kaleme aldığı *Dîvânu Lugâti ’t-Türk*’tür. Bu eser,

Arapça konuşan topluluklara Türkçeyi öğretmek amacıyla 1072-1074 yılları arasında yazılmıştır. Eserin malzemesi Türk dünyasından toplanmıştır ve eser Bağdat'ta tamamlanmıştır (Ercilasun, 2014: 314). Kaşgarlı Mahmut'un Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Dîvânu Lugâti't-Türk'te kullandığı bazı yöntemler şunlardır:

- Önce kuralı vermek yerine örneklerden yola çıkarak kurala ulaşma yolunu kullanmış, yani günümüzde tümevarım olarak adlandırılan yöntemi benimsemiştir.
- Verdiği örneklerin güncel Türkçe olmasına dikkat etmiş ve örneklerini atasözü, şiir, deyim ve günlük hayattan seçmiştir.
- Türk dilini öğretmenin yanında Türk kültürünü de tanıtmaya önem vermiştir. Eserde şiir örnekleri de mevcuttur.
- Öğretimde tekrar etmenin önemini fark etmiş ve önceden anlatılan konuyu veya kuralı yeri geldiğinde hatırlatmıştır (Akyüz, 2015: 38).

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde önemli kabul edilen bir diğer eser *Muhakemetü'l-Lügateyn*'dir. Ali Şir Nevaî, Çağatay Türkçesiyle kaleme aldığı bu sözlüğü Türkçenin Farsçayla eşit olduğunu, Farsçanın Türkçeden üstün bir dil olmadığını ispatlamak için yazmıştır. Sözlükte bazı Türkçe ve Farsça sözcükleri karşılaştırmış ve Türkçe sözcüklerin anlam bakımından daha zengin olduğunu belirtmiştir.

Yabancılarla Türkçe öğretmeyi amaçlayan bir diğer eser olan *Codex Cumanicus*, rahiplerin ve tüccarların faaliyetlerini kolaylaştırmak amacıyla XIII veya XIV. yüzyılda Latin harfleriyle yazılan Latince-Farsça-Kıpçakça bir sözlüktür. Eser, yazıldığı dönemin yazı dilini değil, konuşulan dilini yansıtır.

Yabancılarla Türkçe öğretimi alanındaki eserlerden biri olan ve 1312 yılında Endülüslü dil bilgini Ebu Hayyan Muhammed bin Yusuf tarafından yazılan *Kitabü'l-İdrak li-Lisâni'l-Etrak*, yaklaşık 3500 sözcük içeren Kıpçakça-Arapça bir sözlüktür (Güzel ve Barın, 2013: 27).

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin önemi ülkemizde 1950'li yıllarda ağırlık kazanmıştır. Yapılan çalışmaların, hazırlanan ders kitabı ve öğretim programlarının, yurt içinde ve dışında Türkçenin yabancı dil olarak öğretimini

sağlayan kurumların açılmasının bu dönemden itibaren daha sistemli şekilde ilerlediği görülür (Balci, 2017: 16).

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında ilk kurumsal faaliyet Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde 1987’de yapılmıştır. Akademik çalışmaların başlaması, yüksek lisans ve doktora programlarının açılması için bir anabilim dalı kurulmuştur. 1989’da ise Gazi Üniversitesi’ne bağlı benzer amaçlı bir anabilim dalı açılmıştır (Göçer, 2018: 173).

Günümüzde birçok üniversite kendi Türkçe öğretim merkezine sahiptir. Bu merkezlerde Türk soylu milletlerden ve çeşitli ülkelerden gelen yabancı öğrencilere ders içi ve ders dışı etkinliklerle Türkçeyi öğretmek ve Türk kültürünü tanıtmak amaçlanmıştır.

2.5. Metin

Türkçeye Arapçadan geçen ve aslı “metn” olan metin sözcüğü Türkçe Sözlük’te, “bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü” şeklinde tanımlanır (2011: 1667). Metin sözcüğünün Avrupa dillerindeki karşılığı olan “text” ise Latince kökenlidir ve dokuma anlamına gelir. Bu bağlamda metin ve dokuma ürünleri arasında bir analogi kurulduğu görülür.

Metin, insanların duygu, düşünce ve olayları anlatmasında, kısaca iletişimde bir araç olarak kullanılır; her metnin bir oluşturulma amacı vardır. Farklı amaçlar doğrultusunda oluşturulan metnin tanımları da amaca göre değişir.

Doğan Günay, metnin, başı ve sonu ile kapalı bir yapı oluşturan dilsel göstergelerin art arda geldiği anlamlı yapı olarak tanımlanabileceğini söyler ve bildirişim işlevi olmayan yazılı ya da sözlü bir belgenin metin olmadığını aktarır (2013: 45). Özdemir’e göre, okumaya konu olan, basılı ve yazılı, anlam ve anlatım bütünlüğü bulunan her şey geniş anlamda bir metindir (2005: 36). Metin, kendisini oluşturan söz öbeği ve cümle dizilerinin birbirlerine bağdaşıklık ve tutarlılık ölçekleriyle bağlanarak bir anlam bütünü oluşturdıkları, belli bir amaçla üretilmiş, başı ve sonu kesin çizgilerle sınırlandırılmış, yazılı ya da sözlü bir dil ürünüdür (Karaağaç, 2013: 585).

Metin; en gelişmiş bildirişim dizgesi olan insan dilinin, en üst düzeydeki birimi; cümleler/sözcükler arası çeşitli düzeylerde yazar(lar)ı tarafından –bilinçli olarak- derin ve yatay, uzak ve yakın ilişkilerle oluşturulmuş *bağdaşık, tutarlı* bir

dilsel düzenleme; ‘bütünlük’ ve ‘birlik’ arz eden, anlaşılabilen, özetlenebilen, yorumlanabilen ve metinsel/sosyal/kültürel/durumsal bağlamlar içerisinde belli çıkarımlar/sezdirimler ve iletiler içeren dilsel bir bütünlük; metinsellik özelliği taşıyan sözlü/yazılı(veya alternatif) iletişimsel üründür. (Yılmaz, 2010: 2).

Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi (AOÖÇ) içinde “belirli bir yaşam alanına ilişkin (sözlü ya da yazılı) her türlü *söylem*” (TELC, 2013: 18) olarak tanımlanan metin, iletişim kurma amacıyla yazılı ya da sözlü şekilde, anlam bütünlüğü içinde oluşturulan bir dil ürünüdür. Dolayısıyla yetkin bir metin iletişimsel işlevi yerine getirebilmek için bir metnin sahip olması gereken niteliklere sahip olmalı ve yapısal özelliklerini taşımaktadır.

2.5.1. Metnin Yapısı

Sözlü ya da yazılı her metin, iletişim amacıyla oluşturulur. Metni meydana getiren kişi onu bir amaca hizmet etmesi için oluşturur. Yazılı bir metnin amaçladığı işlevin okuyucu tarafından anlaşılması için metin belli yöntemler kullanılarak irdelenir. Günay’a göre ayrıntılı bir okuma ediminin yapılması için izlenmesi gereken yol, üç aşamalı bir süreçten oluşur: Betimleme, çözümleme ve yorumlama. Önce cümleler arası ilişkiler ortaya konularak metin betimlenir. Sonra metnin anlam oluşumu incelenerek yüzey ve derin yapılar çözümlenir. Daha sonra ise metin, belli ölçütlere göre çözümlemeye göre daha geniş bir çerçevede değerlendirilir (2013: 69).

Metin, yalnızca cümlelerin art arda sıralanmasıyla oluşmaz, metnin oluşması için cümleler arasında yapısal ve anlamsal olarak belli bir bağlantı ve sistem olmalıdır. Metin incelemelerinde de bu yapılar dikkate alınır. Metin incelemesi küçük yapı, büyük yapı ve üst yapı olmak üzere üç başlıkta incelenir:

Üst yapı, metnin türü ve tipi gibi metne ait tüm özellikler ile ilgilidir. Metnin diğer metinlerle olan ilişkisini tanımlayan *metinlerarasılık (intertextuality)* üst yapı çerçevesinde değerlendirilir.

Büyük yapı, metni oluşturan farklı uzunluklardaki birimlerin düzeni ile ilgilidir. Olay örgüsü, yer ve zaman incelemeleri ile metnin özetlenmesi de büyük yapıda ele alınır (Günay, 2013: 69-70). Metni metin yapan ölçütlerden *tutarlılık (coherence)*, *amaçlılık (intentionality)*, *kabul edilebilirlik (acceptability)*, *bilgilendiricilik (informativity)* ve *duruma uygunluk (situationality)* metnin çözümlenmesi yaparken incelenen unsurlardır. Bunlar büyük yapı unsurları olarak kabul edilir.

Küçük yapı, metindeki her bir cümlelerin birbiri arasında olan düzeniyle ilgilidir. Küçük yapı incelemesinde *bağdaşıklık (cohesion)* özelliklerine dikkat edilir. *Tutarlılık (coherence)*'la birlikte metin çözümlemelerinde üzerinde en çok durulan ölçüt bağdaşıklık (Coşkun, 2005: 48).

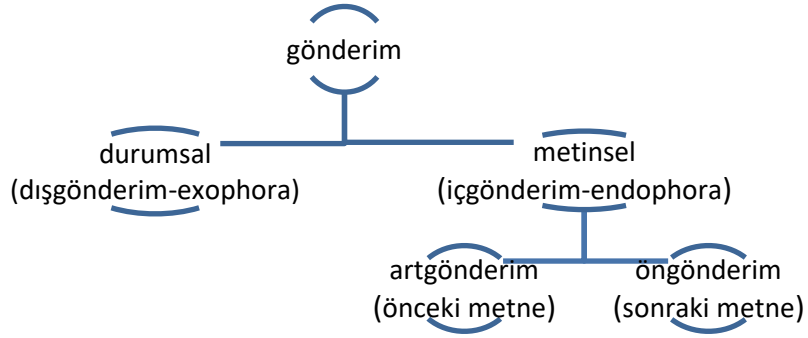
-*Bağdaşıklık*: Bir söylemi, bir metni oluşturan öğelerin yorumunun başka bir öğeyle ilişkili olduğu durumların belirlenmesine bağdaşıklık denir (Subaşı Uzun, 1995: 6). Bağdaşıklıkta metnin öğeleri arasındaki dil bilgisel bağlantılar incelenir. Metni anlama ve çözümleyebilme noktasında bu anlam bağları önemli bir rol oynar. Bağdaşıklık özellikleri metnin bir bütün olmasını sağlar.

Halliday ve Hasan'a göre bağdaşıklık, kısmen dil bilgisel yapılarla kısmen de sözcüksel yapılarla ifade edilir (1976: 5). Halliday ve Hasan, bağdaşıklık öğelerini beş başlıkta değerlendirir: Gönderim, değiştirim, eksilti yapı, bağlantı öğeleri ve sözcüksel bağdaşıklık (1976). Günay ise metinlerin bağdaşıklık açısından incelenmesinde dikkate alınan özellikleri şu şekilde aktarır:

Metindeki temel öğeler metin boyunca yinelenir. Her şey çok açık olarak anlatılmaz. Bazı kısımlar es geçilir, bazen de sezdirilir. Metinde okuyucunun da tamamlayacağı kısımlar vardır. Her metnin temel bir izleği vardır. Kullanılan anlatım biçimine uygun dilbilgisel zamanlarla olay anlatılır. Metindeki tümceler arası ve bölümler arası ilişkileri belirten yapılar söz konusudur (2013: 76).

Metinde geçen bir sözcükten, bir kavramdan ya da belirtilen bir durumdan metin içinde tekrar bahsedileceği zaman aynı şekilde söylenmeden başka bir ek, sözcük veya sözcük grubu kullanılmasına *gönderim (reference)* denir (Günay: 2013: 78). Bu sayede gönderimi sağlayan öğeler, yerine kullanıldıkları öğeyle birlikte anlam kazanır. Gönderim, metnin gereksiz yere uzamasını önlediğinden dilin daha ekonomik kullanılmasına yardımcı olur.

Gönderim, metin dışına olabileceği gibi metnin içine doğru da olabilir. Metin içine yapılan gönderim önceki öğeye olabileceği gibi sonraki öğeye de olabilir. Halliday ve Hasan, bu gönderim türlerinin daha kolay tanınması için bir şema hazırlamıştır (1976: 33):



Şekil 2. 1. Gönderim Türleri (Halliday ve Hasan, 1976)

Metin dışı gönderim metnin dışında bulunan bir olay, durum, nesne veya kişiyle ilişkilidir (Günay, 2013: 78). Metin içi gönderim ise doğrudan metnin kendisiyle ilişkilidir.

İçgönderim, metinde yer alan artgönderim ve öngönderimleri kapsar. Artgönderim, metin içinde önceden söylenen bir şeye daha sonra farklı sözcük, ek ya da söz öbeğiyle işaret etmek anlamına gelir. Bir metinde başta kullanılan bir özel addan metnin devamında kişi zamiri ile bahsedilmesi artgönderime örnek olarak verilebilir.

Öngönderim ise artgönderimin tersi olan durum için kullanılan kavramdır. Önceden söylenmiş bir şeyin ne olduğunun sonra verilmesidir.

Bağdaşıklık öğelerinden biri de eksilteli yapılardır. Eksilteli anlatımda bir cümlede yer alan bazı yapılar herhangi bir anlam kaybına yol açmayacak şekilde cümleden çıkarılır. Okur, metnin biçimsel yapısında oluşan bu boşlukları yine metinden ve ön bilgilerinden yararlanarak doldurmalıdır (Göktürk, 1979: 29). Metinde eksiltinin kullanılması dilde ekonomikliği sağlar ve çoğu zaman dili daha akıcı hâle getirir (Günay, 2013: 76-85).

Metnin bağdaşıklığını sağlayan öğelerden biri de Harweg'in önerdiği *substitution* sözcüğü ile karşılanan *değiştirim*dir. Değiştirim, bir ögenin başka bir ögenin yerine geçmesi olarak açıklanır (Halliday ve Hassan, 1976: 88). Değiştirim iki türlü yapılır:

- Metnin bir yerinde yerleri değiştirilecek öğeler arasındaki çağrışım ilişkisiyle
- Yerine geçilen öge ile yerine geçen ögenin metin içinde sıralanmasındaki

dizim ilişkisiyle (Göktürk, 1979: 25).

Değiştirim ve eksilti birbirine benzer işlemlerdir, bu nedenle karıştırılırlar. Ancak Halliday ve Hasan ikisini aynı süreç olarak belirtir ve eksiltiyi bir ögenin “hiçbir şeyle değiştirilmediği” değiştirim türü olarak açıklar (Halliday ve Hassan, 1976: 88).

Bağlantı ögeleri (cojunctions) metin çözümlemeye önemli olan bağdaşıklık ögelerinden biridir. Bağlantı ögeleri, birden fazla sözcük ya da cümle arasında ilişki kurar. Benzer ögelerin veya bir olay akışını veren cümlelerin sıralanmasında bağlantı ögeleri önemli rol oynar. Metin bütünlüğü bağlantı ögelerinin kullanımıyla sağlanır.

Halliday ve Hasan’a göre gönderim, eksilti yapı, değiştirim ve bağlantı ögeleri dil bilimsel bağdaşıklık olarak değerlendirilirken *sözcüksel bağdaşıklık (lexical cohesion)* ayrı bir başlık altında incelenir (1976: 274).

-Tutarlılık: Metinsellik ölçütlerinden bağdaşıklık ile birlikte en çok incelenen ölçüt tutarlılıktır. Tutarlılık çoğunlukla bağdaşıklıkla karıştırılır. Bağdaşıklık, metnin dil bilimsel yönüyle ilgiliyken tutarlılıkta metnin tümü incelenir ve metin anlam açısından değerlendirilir (Günay, 2013: 118).

Metnin tutarlılığı bağdaşıklık üzerinden geliştirilir yani bir metne tutarlıdır diyebilmek için önce o metnin bağdaşık olması gerekir. Metni oluşturan sözcükler ve cümleler arasındaki bağdaşıklık üzerinden metnin tutarlılık yapısı oluşur.

Bir metnin tutarlı olması için şunlar göz önünde bulundurulmalıdır:

- Metindeki olaylar izlek çevresinde gelişmeli ve bağdaşıklık ögeleri metinde kullanılmalıdır.
- Ortaya konulan her bilgi önceki bilgilere hem bir şeyler eklemeli hem de onlarla bağlantılı olmalı, metnin anlamına katkısı olmayacak bilgileri kullanmaktan kaçınılmalıdır.
- Metnin düzenlenişine önem gösterilmelidir. Metinde verilenler okuyucuya bir düzen dahilinde sunulmalıdır.
- Metinde kullanılan bağdaşıklık yapıları, ne anlatılmak isteniyorsa ona uygun olmalı, çok iyi kurgulanmalıdır.
- Metin anlam olarak da tutarlı olmalı, başta söylenen şey ile sonda

söylenen şey, kurgu gereği olmadığı sürece aynı olmalıdır (Günay, 2013: 121-123).

Hazırlanan bu tez çalışmasında Levent Çanakale’de adlı eser sadeleştirilirken metinsellik ölçütlerinden bağdaşıklık ve tutarlılık dikkate alınmıştır.

2.5.2. Yabancı Dil Öğretiminde Metin Seçimi

Dil öğretiminde en çok kullanılan materyaller metinlerdir. Bir dilin sahip olduğu özellikler ve incelikler en iyi edebi metinlerde kendini gösterir. Türkçe için de bu durum geçerlidir. Türk edebiyatının yetkin yazarlarının kaleminden çıkan eserler, yabancı dil öğretiminde ders kitaplarında kullanılır; ayrıca bu metinler öğrencilerin öğretim ortamı dışında kendi kendilerini geliştirmek için başvurdukları yardımcı materyallerden biri olarak da karşımıza çıkar.

Metinlerin yabancı dil öğretiminde tercih edilmesinin birçok sebebi vardır. “Edebî metinler; toplum açısından kültürel değerleri, bireysel açıdan da eğlendirici, zevk verici olmak üzere çeşitli unsurları bünyesinde taşır.” (Demir ve Açık, 2011: 57). Öğrencinin okuma becerisini geliştirmek, dilin kullanım sınırları hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamak, telaffuzu geliştirmek, hedef dilin kültürünü öğrenciye tanıtmak ve aktarmak vb. dil öğretiminde metinlerin kullanım amaçlarından birkaçı olarak sıralanabilir.

Kuzu’nun Karscher’dan aktardığına göre okuma becerisinin geliştirilmesinde ya metin okura ya da okur metne uygun olmalıdır (1999: 60). Öğrencinin düzeyine uygun olmayan metin öğrenmeye yardımcı olmaz.

Yabancı dil öğretiminde kullanılacak metinler öğrencinin okuma isteğini artıracak türde olmalıdır. Öğrenci karşı karşıya olduğu metinde hem ilgisini çekecek öğeler hem de yeni bilgiler bulabilmelidir. Ortak dünya kültüründen izler taşıyan metinler öğrenci tarafından daha çabuk benimsenir. Metin, aynı zamanda hedef dilin ait olduğu kültürden de izler taşımalıdır. Aksi durumda öğrenci motive olamaz ve öğrenme güçleşir.

Metin seçiminde önem verilmesi gereken konulardan biri de metni anlamak için ihtiyaç duyulan ön bilginin yoğunluğudur. Eğer metin öğrenciyi zorlayacak derecede bir ön bilgi gerektirirse öğrenme olumsuz etkilenir. Yine metin öğrencinin düzeyinin üstünde yeni bilgi içerirse bu durumda da öğrenme zorlaşır. Metnin bilgi düzeyini

ayarlamak için Krashen'in *girdi hipotezinde (input hypothesis)* bahsettiği $i+1$, yani bilgi ve bir fazlası formülü kullanılabilir. Bu hipoteze göre öğrenici bildiğinin bir basamak fazlası bilgiyi edinebilir/öğrenebilir. Henüz bilinmeyen dil yapılarına rağmen bağlam, dünya hakkındaki bilgi ve dil dışı bilgiler öğrenmenin gerçekleşmesine yardımcı olur (Krashen, 1987: 22).

Catherine Wallace, öğretimde kullanılacak okuma metinlerinin seçiminde dikkat edilmesi gereken kriterleri şöyle sıralamıştır:

- Metin belirli bir dil yapısını ve sözcük dağarcığını öğretmek için bir araç olmalıdır.
- Metin belli başlı okuma stratejilerini teşvik etme fırsatı sunmalıdır.
- Metin tanıdık ve ilgi çekici içerik sunmalıdır.
- Öğrencinin dil düzeyine uygun olmalıdır.
- Metinler pedagojik amaçlar için yazılmamalı, özgün olmalıdır.
- Metinler sınıf içindeki etkinliklerde kullanılabilmelidir (1993: 71).

Yabancı dil öğretiminde metin seçerken metinlerin dil yapılarının da öğrencinin düzeyine uygun olması gerekir. Karmaşık dil yapılarını ve ileri düzey sözcükleri bünyesinde barındıran metinler ileri düzey öğrencileri zorlamasa da temel düzey dil öğrencileri için uygun değildir.

Metin seçiminde önem verilmesi gereken bir husus da metnin öğrencide okuma beğenisini oluşturmaya ve geliştirmesidir. Öğrencinin okuma zevkine hitap eden bir metin hem okurun metinden maksimum verimi almasına yardımcı olur hem de okuma isteğinin kalıcı olmasını sağlar.

2.6. Metin Değiştirimi

Yabancı dil öğretiminde metinler en çok kullanılan materyallerin başında gelir. Gerek ders kitaplarında gerekse yardımcı okuma materyali olarak kullanılan metinler, üç şekilde öğrenciye sunulur: Hedef kitleye ve dersin özelliklerine uygun şekilde baştan yazılarak; özgün şekilde, üzerinde herhangi bir işlem yapmadan, yalnızca ders programına uygun kısaltılarak ve sadeleştirme, genişletme gibi belirli *değiştirim (text modification)* işlemlerine tabi tutularak.

Öğrencinin ve durumun gereklerine uygun şekilde, doğrudan hedef dilin öğretimi amacıyla yazılan metinler, doğal dili yansıtmada yetersiz kalır. İletişimin ön plana çıkarıldığı günümüzde yapay metinler yerine özgün metinler tercih edilmelidir (Bölükbaş, 2015: 933).

Hem ana dili öğretiminde hem de yabancı dil öğretiminde özgün metinler sıklıkla kullanılır. Özgün metin, aynı dilin konuşurları arasındaki iletişim işlevini yerine getirmek ve gerçek bir etkileşim oluşturmak için üretilen sözlü ya da yazılı ürünlerdir (Lüleci, 2010: 541). Yabancı dil öğretiminde de özgün metinlere, birçok yönden kullanışlı oldukları için yer verilir. Özgün bir metin, konuşulan dili yansıttığından gerçekçidir, bu sayede öğrencinin ilgisini çekebilir. Aynı zamanda özgün metinler çok miktarda olduğundan bunlara ulaşması kolaydır. Lüleci, özgün metinlerin iletişim yönünden öğrencilere ne gibi katkılarının olacağını şu maddelerde açıklamıştır:

- Özgün metinler öğrencilerin gerçek dille tanışmasını sağlar.
- Özgün metinler öğretilmesi hedeflenen kültüre dair önemli bilgiler barındırır.
- Özgün metinler belli bir sosyal ihtiyacı karşılamak için üretilir, bu nedenle özgün metinlerin öğrencileri motive edici bir işlevi vardır.
- Özgün metinlerde dil değişik tür, üslup ve biçimlerde kullanıldığından çeşitlilik fazladır.
- Özgün metinlere geleneksel metodolojinin kullanıldığı ders kitaplarından daha kolay erişilir (2010: 543-545).

Tamo (2009)'ya göre özgün metinlerin dil öğretiminde kullanımı sırasında problemler meydana gelebilir. Bunlardan biri, özgün metinde yer alan, öğrencinin öğrenmesi istenen hedef düzeyde bulunmayan ve ihtiyacına yönelik olmayan sözcüklerin yer almasıdır (akt. Özmen, 2019: 69). Yine özgün metinlerde öğretimi hedeflenen düzeyin üstünde yer alan dilsel yapılar öğrencinin karşısına çıkar. Bu gibi durumlarda öğrenci bağlamı kullanarak herhangi bir anlam bağı kuramazsa öğrenme gerçekleşmez. Temel ve orta düzey öğrenciler için özgün metinlerin derste kullanımı sınırlıdır. Özgün metinler, ileri düzey öğrenciler için daha uygundur.

Yirmi yılı aşkın süredir devam eden mevcut popüler eğilim, tüm düzeylerde ikinci dil öğrenenler için özgün metinlerin kullanımını desteklemiştir. Bu eğilime rağmen, temel ve orta düzeylerdeki ikinci dil öğrenme metinlerinin çoğu hâlâ sadeleştirilmiş girdilere bağlıdır ve birçok materyal yazarı ve ikinci dil uzmanı, özellikle temel ve orta düzeyde ikinci dil öğrencileri için sadeleştirilmiş metinlerin pratik değerini vurgulamaya devam etmektedir (Crossley, McCarthy, Louwerse ve McNamara, 2007: 15).

Dil öğretiminde kullanılan bir diğer metin türü ise üzerinde değiştirim yapılmış metinlerdir. Değiştirim, alan yazında *uyarlama (text adaptation)* ve terimiyle de karşılaşılır. Mustafa Durmuş'a göre değiştirim/uyarlama, kaynak metin ve bunun üzerinde yapılan dilbilimsel değişikliklerle meydana gelen hedef metin arasındaki ilişki olarak tanımlanır (2013a: 392). Bir metin üzerinde değiştirim yapmadaki amaç, metnin dil öğrencileri tarafından daha kolay okunabilmesini ve anlaşılabilmesini sağlamaktır.

Ana dili öğretiminde sadeleştirme, özgün metinleri ders kitaplarında kullanmaya uygun hâle getirmek için kullanılır. Ülkemizde, 2018 yılında yayınlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı'na bakıldığında ders kitaplarında özgün metinlerin kullanılmasının uygun görüldüğü belirtilmiştir ancak bu, metinlerin öğrencilerin düzeyine uygun şekilde belirlenmesini zorlaştıracaktır. Bu yüzden ana dili öğretiminde ders kitapları için metinler hazırlanırken metinler üzerinde hedef düzeylere uygun birtakım sadeleştirme işlemleri yapmak öğrenmeyi kolaylaştıracaktır (Bayraktar, 2019: 63-64).

Bir metin üzerinde, öğrencinin dil düzeyine göre yapılan işlemler sonucu iki tür metin ortaya çıkar: *sadeleştirilmiş (simplified)* veya *genişletilmiş (elaborated)* metin. Bu iki metin türünün hangisinin öğretimde daha avantajlı olduğuyla ilgili birçok çalışma yapılmıştır ancak birinin diğerine üstün olduğu kanıtlanmamıştır. Her iki metin türüne de öğretimde yer verilir (Özmen, 2019: 67).

2.6.1. Sadeleştirme (Simplification)

Dil öğrenenlere yönelik materyal hazırlamada çok yaygın olarak kullanılan iki temel yöntemden biri olan sadeleştirme (Honeyfield, 1977: 431), metnin dil bilgisel ve sözlüksel zorluğunun azaltılarak metni daha okunabilir yapma işidir. Crossley vd. (2012: 90), yapılan araştırmalar sonucunda, sadeleştirmenin genellikle kelimenin tam

anlamıyla kavranmasını artırdığının görüldüğünü söyler.

Özellikle temel düzeydeki öğrenciler için, özgün metinleri oluşturan bazı cümleler anlaşılabilir. Cümlelerin uzun, devrik, edilgen veya bağlı olması öğrencilerin karşılaşılabileceği zorluklardan bazılarıdır. Sadeleştirme yaparken metnin özgünlüğünün bozulmaması ve metnin dengesinin korunması için bu zorlukların giderilmesi gerekir. Durmuş da sadeleştirme ve genişletmenin dayandığı temel noktanın öğrencilerin okuma malzemelerinin dilbilimsel karmaşıklığı ve içeriğin doğal zorluğu altında ezilmesi olduğunu aktarır (2013b: 1297). Bu nedenle metin üzerinde yapılacak işlemler dikkatlice belirlenmelidir. Aynı zamanda sadeleştirme yapan kişinin de hem alan bilgisi hem de kültür yönünden donanımlı olması gerekir.

Cümle düzeyinde yapılan sadeleştirme, sözlüksel ve sözdizimsel sadeleştirme olmak üzere iki türlü yapılır. Sözlüksel sadeleştirmede sözcük listeleri kullanılır. Bu listeler, dil öğretiminde yaygın bir şekilde kullanılan ders kitaplarına ve sıklık sözlüklerine dayanır (Honeyfield, 1977: 431-432). Sözdizimsel sadeleştirme ise cümlelerin yapısının değiştirilmesidir. Sözdizimsel sadeleştirmenin birçok yolu vardır. Özmen'in Zhu ve diğerlerinden aktardığına göre *bölme, eksiltme, yeniden sıralama* ve *yerine başka sözcük ya da yapı koyma* bu yollardan bazılarıdır (2019: 77).

2.6.2. Genişletim (Elaboration)

Metin değiştirim türlerinden biri olan genişletim, dil öğrencilerinin kavrama düzeyini artırmak amacıyla metne açıklayıcı yapılar ve sözcükler eklenmesiyle metnin anlamının ve yapısının açık hâle getirilmesidir (Durmuş, 2013b: 1300). Genişletimde sadeleştirmeden farklı olarak metinde yer alan ancak öğrencinin düzeyine uygun olmayan yapılar çıkarılmaz, bu yapılar öğrencinin anlayabileceği yapıların metne eklenmesiyle desteklenir. Oh (2001), girdinin detaylandırma yönünde değiştirilmesi gerektiğini savunur ve yaptığı çalışmada değiştirimin anlamayı artırma konusunda sadeleştirmeden daha çok olmasa da onunla eşit derecede başarılı olduğunu, çünkü değiştirimin daha doğal niteliklere sahip olduğunu belirtir.

Genişletilmiş metinlerin dil öğretiminde kullanılmasıyla öğrenciler doğal dili deneyimleyebilir çünkü bu metinlerde öğrencilerin düzeyini aşan yapılar korunurken anlamaları için de açıklayıcılar eklenir.

Genişletimin en büyük dezavantajı metne eklenen açıklamalarla metnin

hacminin artmasıdır. Metin her ne kadar öğrenciler için açık ve anlaşılır olsa da özellikle ders ortamında dersin süresi metin için yetersiz kalabilir. Bu durumda zaman ve verimlilik düşünüldüğünde değiştirilmiş metinlerin kullanımı sınırlanır. Ayrıca Ragan (2006), genişletilmiş metnin öğrenciye daha anlaşılır bir okuma imkânı sunduğunu, buna karşın öğrenciyi metnin doğal gizeminin dışında bıraktığını ifade eder (akt. Durmuş, 2013b: 1301).

2.7. Çocuk Edebiyatı

Çocukların dünyayı algılama becerileri yetişkinlerle aynı düzeyde değildir. Onlar çevrelerini hayal güçlerinin de devreye girmesiyle daha farklı algılar ve yorumlar. Bu farklılığın anlaşılması, psikoloji, eğitim gibi birçok alanda olduğu gibi edebiyat alanında da yeni gelişmeleri beraberinde getirmiştir.

Bilişsel ve duygusal yönden gelişim çağındaki bireylere yani çocuklara yönelik bir edebiyatın olması gerektiği düşüncesi yakın zamanda kendine yer bulmaya başlamıştır. Yetişkinler için yazılan bir edebi eserin çoğu durumda bir çocuğun hayal, duygu ve düşünce dünyasına hitap etmediği (Oğuzkan, 2013: 3); çocuklar için, onların ihtiyaçlarına yönelik ayrı bir edebiyat kolu olması gerektiği fikri yirminci yüzyılın başlarından itibaren önem kazanmıştır.

M. Ruhi Şirin, çocuk edebiyatını, “çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayâl, duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacıyla gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyat” olarak tanımlar (2000: 9). Sedat Sever, yaptığı çocuk edebiyatı tanımında hem çocuk kavramını hem de çocuk edebiyatı kavramını değerlendirmiştir. Sever’e göre çocuk edebiyatı eseri, çocukluk çağıının ilk yıllarından ergenlik dönemine kadar geçen sürede çocuğun bilişsel ve dilsel ihtiyaçlarına uygun olarak oluşturulur; onun duygu ve düşünce evrenini nitelikli dilsel ve görsel eserlerle besleyerek ona estetik bakış açısı kazandırır (2003: 9).

Masal, hikâye, roman, şiir, gezi yazısı, biyografi ve anı gibi türlerde çocuk edebiyatı eseri hazırlanabilir ancak bunlar hazırlanırken dikkat edilmesi gereken en önemli ilke *çocuğa görelik* olmalıdır. Bu doğrultuda merkezde çocuk olmalı ve oluşturulan edebi eser çocuğun okuma zevki almasını sağlamalı, dil gelişimine uygun olmalı, beklentilerini karşılamalı ve eğlendirirken eğitmeyi amaçlamalıdır.

Çocuk edebiyatı eserleri diğer edebi eserlerden daha çok özen gerektirir. Bu

alandanda eser üretmek isteyen yazarlar edebiyatın usta yazarları olsalar dahi çocuk ve çocuk gelişimi ile ilgili bilgi sahibi olmadan yazmamalıdır.

Çocuk edebiyatı bir yönüyle çocuk yayınına da içine alır (Şirin, 2000: 14). Bu noktada, üretilen metinler çocuğun gelişimi ile paralel resimlenerek çocuk edebiyatı ve çocuk sanatı harmanlanır. Çok yönlü bir eser, çocuğun dünyasında daha çok yer bulur.

Genel olarak çocuk edebiyatının hedeflerinden birkaçı;

- Çocukların ruhsal ihtiyaçlarını karşılamak,
- Çocukların değişik yaşlarda ihtiyaç duydukları konuları göz önüne almak,
- Çocuğun dil gelişimine özen göstermek,
- Çocuğun algısal gelişimine yardımcı olmak,
- Çocuğun sosyal-duyusal gelişimi göz önünde bulundurmak,
- Çocuğun zihinsel gelişimi desteklemek,
- Çocuğa ilk kitap sevgisini aşlamak, ilk edebî estetik değerleri vermek,
- Çocukları günlük yaşantının gerçekleri konusunda bilgilendirmek,
- ‘İyi kitap’ kavramını verilen uygun örneklerle kazandırmak (Şirin, 2000: 43-44) şeklinde sıralanabilir.

2.7.1. Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Özellikleri

Çocuk edebiyatı eserleri çocukların hayatını şekillendirmede önemli yer tutar. Çocukların hayatları boyunca karşılaşılabilecekleri birçok durum, onlar için yazılmış edebi eserlerle onlara gösterilir. Yetkin bir çocuk edebiyatı eseri, dilin kurallarını, yapısını, bütün inceliklerini, doğru kullanımını; içinde bulunduğu toplumun kültürel birikimini, hayatı ve sosyal yaşantıyı henüz gelişimi devam eden çocuğa sunar. Çocuklar için bu denli önemli olan edebi eserler hazırlanırken dikkat edilmesi gereken hususlar vardır.

Bir çocuk edebiyatı eserinde bulunması gereken özellikler biçim özellikleri ve içerik özellikleri olmak üzere iki başlıkta toplanır:

-Çocuk edebiyatı eserlerinde olması gereken biçim özellikleri: Resim ya da

fotoğraf, eserin ebadı, kullanılan kâğıt cinsi ve kapak yapısı, yazı puntosu, yazı ve resim oranı, mizanpaj gibi özellikler çocuk edebiyatı eseri oluşturulurken dikkat edilmesi gereken özelliklerdir.

Bir çocuk, eline kitabı aldığı anda kitapta ne yazdığından çok kullanılan resimlere, çizimlere veya fotoğraflara bakar. İçerik ne kadar kaliteli olsa da resimler kendisinde merak uyandırmadıysa çocuğun o kitabı okuma ihtimali azalır. Bu nedenle seçilen resimlerin/çizimlerin içerikle ve çocuğun gelişim düzeyiyle uyumlu olması gerekir. Resimler hazırlanırken estetik değerleri taşımasına da dikkat edilmelidir (Sarıkaya, 2019: 208).

Çocuk edebiyatı eseri bir çocuğun taşıyabileceği, okurken onu yormayacak büyüklükte olmalıdır. Eserlerin boyutları, çocukların yaş ve gelişim düzeyine göre belirlenmelidir.

Kitapların uzun ömürlü olmaları için kapakları genellikle kalın ve ciltli olur. Bu özelliklerinin yanı sıra kapakta yer alan görsel de önemlidir. Dış görüntüsü albenili olan bir kitabın çocuklarca tercih edilmesi daha olasıdır. Bu görsel yalnızca dikkat çekme işlevi taşımamalı, aynı zamanda içerik hakkında bilgi de vermelidir (Sarıkaya, 2019: 214).

Çocuklar için hazırlanan eserlerde kullanılan kâğıt kalitesi ve türü de hedef kitleye uygun olmalıdır. Gözü yormayacak şekilde mat, suya dayanıklı ve zehirli materyaller içermeyen birinci ya da ikinci kalite hamurdan üretilen kâğıtlar kullanılmalıdır.

Çocuk edebiyatı eserlerinde kullanılan yazı tipi ve puntosu da hedef kitlenin gelişim düzeyine göre belirlenmelidir. Çocuğun yaşı arttıkça kullanılan punto küçülmelidir (Kökçü, 2021: 71). Çocuk edebiyatı eserlerinde kullanılan belirli bir yazı tipi olmamasına rağmen çocukların algılamakta güçlük çekmeyecekleri, köşesiz yazı tiplerinin kullanılması, okuma kolaylığı bakımından daha uygundur.

-Çocuk edebiyatı eserlerinde olması gereken içerik özellikleri: Ana fikir/ana düşünce, konu, tema/izlek, karakter/kahraman, plan/olay/kurgu, mesaj/ileti ile dil ve anlatım, çocuk edebiyatı eseri oluşturulurken dikkat edilmesi gereken özelliklerdir.

Biçim özelliklerinin doğru kullanılmasıyla çocukların dikkatini çeken edebi eserler birtakım içerik özelliklerinin de uygun olmasıyla çocuk tarafından kabul görür

ve benimsenir. Yetkin bir eser daha ilk sayfalardan itibaren çocuğu içine çekebilmeli ve onu kitabın kahramanlarından biri gibi hissettirebilmelidir. Çocuğa kazandırılması gereken temel düşünce, metne yedirilmeli, çocuğun bunu sezmesi sağlanmalıdır. Verilen ana düşünce net olmakla birlikte çocuğa nasihat eder gibi sunulmamalıdır.

Edebi eser oluşturulurken çocukları olumsuz etkileyecek konular seçilmemelidir. Çocukların yaşadığı toplumun kültürel değerlerini dünya kültürüyle bağdaştıran, hayal dünyalarının gelişmesini sağlayacak ve dikkatlerini çekecek konular belirlenmeli, yine bu konular çocukların yaşlarına uygun bir şekilde anlatılmalıdır. Çocuklar konunun işlenişinden yola çıkarak metnin vermek istediği mesajları duygular aracılığıyla hissedebilmelidir. Kısaca metin, çocuğa dokunmalıdır.

Edebi türlerden masal hariç diğer türlerde kaleme alınan çocuk edebiyatı eserlerinde kahraman, çocuğun kendisiyle özdeşim kurabileceği gerçek kişiler olmalıdır, bu nedenle kahraman seçimi önemli bir konudur (Sarıkaya, 2019: 220). Kahramanlar, hedef kitlenin yaşına uygun olmalı ve çok sayıda olmamalıdır. Özellikle başkahramanlar çocukları olumsuz etkileyecek özellikler taşımamalıdır.

Çocuk edebiyatı eseri yazılmaya başlanmadan önce iyi bir şekilde planlanmalı, olaylar/kurgu bu plan dahilinde ilerlemelidir. İyi bir planlama sayesinde yazar, vermek istediği ana fikri/düşünceyi herhangi bir karmaşa olmaksızın çocuklara aktarabilir.

Çocuk edebiyatı ve yetişkin edebiyatı arasındaki en önemli farklardan biri, çocuk edebiyatı eserlerinde metnin anlatımının hedef kitleye göre belirlenmesidir (Sarıkaya, 2019: 223). Hedef kitlesi çocuk olan bir edebi eserde dil her zaman sade olmalı, dilin kurallarının dışına çıkılmamalı, uzun ve bağlı cümlelerin sayısı az olmalı ve eserde kullanılan sözcükler çocuğun düzeyine uygun olmalıdır. Dil ve anlatım canlı tutulmalı, böylece çocuğun eserden keyif alması sağlanmalıdır.

2.7.2. Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Kullanımı

Ana dili öğretiminde olduğu gibi yabancı dil öğretiminde de kullanılan materyallerin en önemlisi ve en çok kullanılanı metinlerdir. Metinlerin öğretimde kullanılabilmesi için birçok bakımdan yetkin olması gerekir.

Derste kullanılacak metinlerin, hedef kitlelerin seviyesine, Türkçe eğitiminin ve dersin amaçlarına uygun olması şarttır. Metinlerin Türkçeyi en iyi şekilde örneklemesi, günlük hayatla bağlantı kurması, bireyi hayatın içine sokması,

kültürel değerleri yansıtmaları gerekir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için hazırlanmış ve hazırlanacak kitaplarda seçeceğimiz metinlerin hem kültürümüzü yansıtmaları hem de Türkçe öğrenenlere vermek istediğimiz bilgileri içermesine dikkat edilmelidir (Demir ve Açık, 2011: 57).

Yazarlar ve şairler bir dili en iyi şekilde kullanan kişilerdir. Bu nedenle yabancı dil öğretimi için metin seçerken hedef dilde kendini kanıtlamış, yetkin yazarların eserleri kullanılır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında öğretimde kullanılmak üzere seçilen özgün metinler de edebiyatımızı en iyi şekilde temsil eden yazar ve şairlere ait metinlerdir. Metin sadeleştirme çalışmalarında yine yetkin yazarlarımızın eserlerinin kullanılır. Alana bakıldığında Sabahattin Ali, Sait Faik Abasıyanık, Ömer Seyfettin, Mustafa Kutlu gibi eski veya yakın dönem yazarların eserlerinin sadeleştirme çalışmalarında kullanıldığı görülür.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında çocuklar için yazılan edebi eserlerin kullanımı yetişkin edebiyatı eserlerinin kullanımına kıyasla daha az sayıdadır. Özellikle yakın dönem ve güncel yazarların çocuk edebiyatı eserlerinden alandaki eksikliği gidermek için yararlanılmadığı görülür. Ömer Seyfettin'in kaleme aldığı hikâyeler, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için yapılan sadeleştirme çalışmalarında en çok kullanılan metinlerdir. 2019 yılında Kübra Başkaya, hazırladığı yüksek lisans tezinde birer çocuk edebiyatı eseri olan “Uçurtmam Bulut Şimdi” adlı öyküyü ve “Yaz Geldi” şiirini sadeleştirmiştir. Başkaya'nın bu çalışmasında hedef kitlenin çocuklar olduğu görülür. 2020 yılında Zehra Yazok'un hazırladığı tezde Kemalettin Çalık'ın çocuk/gençlik edebiyatı kategorisinde yer alan “Piri Reis” adlı eseri sadeleştirilmiştir.

Yabancılarla Türkçe öğretimi alanında farklı yaş gruplarındaki Türkçe öğrenenler için çocuk edebiyatı eserlerinin sadeleştirilmesi yukarıda adı geçen metinlerle sınırlıdır. Bunların dışında doğrudan öğretilmesi hedeflenen düzeye yönelik hazırlanan yardımcı okuma materyalleri de mevcuttur ancak bu eserler hazırlanırken hedeflenen okuyucu kitlesinin yaş özellikleri dikkate alınır.

Yunus Emre Enstitüsü (YEE) tarafından hazırlanan *Çocuk Hikâyeleri Dizisi*, 10-15 yaş arası çocuklar için A1-A2 düzeylerine uygun hazırlanmış 14 hikâye kitabından oluşan bir yardımcı okuma kitabı setidir. YEE'nin hazırladığı *Anadolu Hikâyeleri Dizisi* de A1-A2 düzeylerine uygun hazırlanmış beş kitaptan oluşan bir settir. *Dede*

Korkut Hikâyeleri, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen B1-B2 düzey yetişkin öğrencilere yönelik 12 kitaplık bir set hazırlamaya başlamış ve bu setin ilk dört kitabını yayımlamıştır. YEE, 2020’de yetişkinler için *Türkçenin Sesi Yunus Emre Hikâyeleri* adlı, üç farklı düzeye uygun ayrı ayrı yardımcı okuma kitapları hazırlamıştır.

2.8. Mustafa Orakçı’nın “Levent Çanakkale’de” Adlı Çocuk Edebiyatı Eseri

Bu çalışma için belirlenen Mustafa Orakçı’nın Levent Çanakkale’de adlı çocuk edebiyatı eserinin künye bilgisi şöyledir:

Kitabın Adı: Levent Çanakkale’de

Kitabın Yazarı: Mustafa Orakçı

Kitabın Yayınevi: Timaş Çocuk

Kitabın Yayın Yeri: İstanbul

Kitabın Baskısı: Temmuz / 2018, 18. Baskı (93 sayfa) (İlk baskı: Aralık / 2011)

Levent Çanakkale’de, “Levent- Türkiye’yi Geziyorum” serisinde yer alan beş kitaptan ilkidir. Bu serinin her kitabında, baş karakter Levent, kardeşi Mert ve arkadaşları okulun gezi kulübü ile Türkiye’nin farklı illerini gezerler. Bu sayede hem gezmiş hem eğlenmiş hem de ülkemizin farklı noktalarının kültürel, doğal ve tarihî güzelliklerini tanımış olurlar. Bu kitapları okuyan çocuklar da eğlenerek öğrenmenin tadına varır.

Metinler dil öğretiminde kullanılırken kültürün aktarılmasında da önemli rol oynar. Levent Çanakkale’de, Türk milletinin tarihinde ve kültürel belleğinde önemli yeri olan Çanakkale Savaşı’na; bu savaş sonunda Türk milletinin kaderinin nasıl değiştiğine, savaş sırasında yaşananlara ve savaştan kalan izlere yer veren bir kitaptır. Türk tarihinde önemli bir yer tutan bu olayın yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bir öğrenciye metin yoluyla ve kurgu dâhilinde anlatılması, öğrencinin Türk kültürünü daha iyi tanımasına ve dolayısıyla toplumsal davranış biçimlerini, karşılaştığı metinlerde ya da konuşma sırasında bahsi geçen durumları daha doğru kavramasına yardımcı olur.

2.9. İlgili Çalışmalar

Bu çalışmada, Yabancılar Türkçe öğretimi alanındaki yardımcı okuma kitabı eksikliğini gidermek amacıyla Mustafa Orakçı'nın Levent Çanakkale'de adlı çocuk edebiyatı eseri metinsellik ölçütleri çerçevesinde A1-A2 düzeyinde sadeleştirilmiştir. Yabancılar Türkçe öğretimi alanında metinlerin sadeleştirilmesine yönelik daha önce yapılan çalışmaların bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

Ceren Özmen (2019), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Değiştirim Teknikleriyle Öykülerin Yeniden Oluşturulması” başlıklı doktora tezinde Kayıp Eşyalar Bürosu (Murat Gülsoy), Fındık (Sait Faik Abasıyanık), Heykel (Haldun Taner), Kalemler (Yaşar Kemal), O Bakış (Cemil Kavukçu) ve Perili Köşk (Ömer Seyfettin) adlı her bir öyküyü A1, A2 ve B1 düzeylerine göre değiştirmiştir. Ortaya çıkan metinlerin birtakım dilsel özellikleri üzerinden okunabilirlik değerlerini elde etmiştir ve bunu bir sormaca ile desteklemiştir.

Roghayyeh Ghaffari (2020), “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Dil Yeterliliklerine Uygun Edebî Metin Uyarlama” başlıklı doktora tezinde, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerden oluşan iki çalışma grubu oluşturmuştur ve farklı türlerdeki yedi edebî metni bu gruplardan birine özgün şekilleriyle; diğer gruba ise uyarlanmış şekilleri ile vermiştir. Daha sonra gruplara “Okuduğunu Anlama Envanteri” uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda, uyarlanmış metinlerden oluşan soruların her iki düzeydeki öğrenciler tarafından daha kolay çözüldüğü, öğrencilerin daha başarılı oldukları ve uyarlanmış metinleri daha anlaşılır buldukları tespit edilmiştir.

Hande Bakan (2012), “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Metindilbilimsel Ölçütler Çerçevesinde Bir Sadeleştirme Denemesi: Sait Faik Abasıyanık, ‘Meserret Oteli’” adlı yüksek lisans tez çalışmasında bağdaşıklık ve bağlaşıklık gibi metindilbilimsel unsurlara dikkat ederek “Meserret Oteli” adlı hikâyeyi B1 düzeyinde sadeleştirilmiş ve ders kitaplarında da kullanılabilmesi için bilgi-kavrama soruları oluşturmuştur.

Safa Eroğlu (2015), “Metindilbilimsel Ölçütler Çerçevesinde Ömer Seyfettin’in ‘Üç Nasihat’ Hikâyesinin Yabancılar Türkçe Öğretimi İçin Sadeleştirme Denemesi” adlı yüksek lisans tezinde adı geçen eseri metindilbilimsel ölçütleri dikkate alarak B2

düzeyi öğrencilerinin kullanabileceği bir yardımcı materyal olarak sunmuştur. Bu çalışmayla, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin ders kitabı dışında okuma becerilerini desteklemek için yardımcı kaynak / materyal ortaya koymuştur.

Hilal Gürler (2017), “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Sait Faik Abasıyanık’ın Hikâyelerinin A1-A2 Seviyesine Uyarlanması” başlıklı çalışmada Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin okuma becerisini geliştirmesine katkı sunmasını amaçlamış ve bu doğrultuda Sait Faik Abasıyanık’ın “Seçme Hikâyeler” kitabında yer alan beş hikâyeyi (Bir İlkbahar Hikâyesi, Ben Ne Yapayım, Zemberek, Son Kuşlar ve Hişt Hişt) A1-A2 düzeyine göre sadeleştirmiş ve sadeleştirilen metinlerle ilgili etkinlikler oluşturmuştur.

Selçuk Gürler (2017), “Ömer Seyfettin’in Hikâyelerinin Yabancılar Türkçe Öğretiminde A1-A2 Seviyesine Uyarlanması” başlıklı yüksek lisans çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin öğrenmelerine katkı sağlaması ve öğrenciler için kaynak olması amacıyla Ömer Seyfettin’in on hikâyesini (Forsa, Eleğimsağma, Çakmak, Mermer Tezgâh, İlk Cinayet, Ant, Kurumuş Ağaçlar, Üç Nasihat ve Rüşvet) A1-A2 düzeyine göre uyarlamış ve metinlerle ilgili okuma etkinlikleri hazırlamıştır. Kelime öğretimini desteklemek için metinlerin sonuna Türkçeden Türkçeye sözlük koymuştur.

Aslı Akıncılar (2018), “Türkçe Öğrenen Yabancılar İçin Dede Korkut Hikâyeleri’nin B1 Düzeyinde Sadeleştirilmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde Türk dilinin en önemli metinlerinden olan Dede Korkut Hikâyeleri’ni B1 düzeyi için sadeleştirmiştir. Bunun yanında hikâyelere yönelik tüm becerileri kapsayacak etkinlikler hazırlamayı düşünenler için bir yönerge örneği hazırlamıştır.

Melike Erdem İpek (2018), “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Metindilbilimsel Ölçütler Çerçevesinde Mustafa Kutlu’nun Ya Tahammül Ya Sefer İsimli Hikâyesinin Sadeleştirilmesi” adlı çalışmada yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere adı geçen eseri B1 düzeyine uygun olarak sadeleştirmiştir. Çalışmasının uygulama kısmında ise belirlenen öğrencilerin özgün ve sadeleştirilmiş metinlerle ilgili düşüncelerini yazılı olarak ifade etmelerini istemiş ve öğrencilerin anlama oranlarını ölçmüştür. Çalışmanın sonunda, öğrencilerin özgün ve sadeleştirilmiş metinlere ait anlama oranları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu ortaya konulmuştur.

Rümeysa Süner (2018), Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde özgün metinlerin dil, edebiyat ve anlam bakımından ancak ileri düzey öğrenciler tarafından tam olarak anlaşılabilmesi görüşüne dayanarak “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yazınsal Metinlerin B1 Düzeyine Uyarlanması: Eskici Örneği” adlı yüksek lisans tezinde Refik Halit Karay’ın “Eskici” öyküsünü metindilbilimsel çerçevede B1 düzeyine uygun sadeleştirmiştir. Daha sonra hem özgün hem sadeleştirmiş metnin kavranması için her iki metne de okuma-anlama uygulaması yapmıştır.

Zeynep Kaymaz (2018), “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Sabahattin Ali’nin Apartman ve Köpek İsimli Hikâyelerinin A1-A2 Seviyesine Uygun Sadeleştirme Çalışması”nda Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen temel düzeydeki öğrenciler için yaşlarına uygun hikâyeler oluşturma amacıyla Sabahattin Ali’nin Apartman ve Köpek adlı hikâyelerini temel düzeye uygun olarak sadeleştirmiştir.

Ayşe Tuğçe Özet (2019), “Nasreddin Hoca Fıkralarının Yabancılar Türkçe Öğretiminde Okuma Metni Olarak Düzenlenmesi” adlı çalışmasında yabancılar Türkçe öğretimindeki okuma metni eksikliğini kapatmak amacıyla 12 adet Nasreddin Hoca fıkrasını A2, B1 ve B2 düzeylerine göre düzenlemiştir. Fıkralar düzenlenirken özellikle kalıp sözlerin, atasözlerinin ve deyimlerin olduğu fıkralar seçilmiş ve bu yapılar korunmuştur.

Fatma Aktan (2019), “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Halide Edip Adıvar’ın Himmet Çocuk Hikâyesinin Latin Harflerine Aktarılıp B1-B2 Düzeyinde Sadeleştirilmesi ve Etkinlik Hazırlanması” adlı çalışmasında Türk kültürünü ve tarihini etkileyen kadın yazarımız Halide Edip Adıvar’ın eseri üzerinden giderek hem tarihimizi ve kültürümüzü bir kadın gözüyle anlatmak hem de etkinlik temelli bir ürünle alana katkı sağlamaktır. Adıvar’ın Himmet Çocuk adlı eseri önce Latin harflerine aktarılmış, sonra da B1 ve B2 düzeyine uygun olacak şekilde sadeleştirilmiştir. Ortaya çıkan metnin sonuna sözlük ve web 2.0 araçlarından yararlanılarak etkinlikler hazırlanıp konulmuştur ve metin bu hâliyle okullarda görevli öğretmenler aracılığıyla öğrencilere sunulmuştur. Öğrencilere uygulanan anket sonrası metnin uygunluk ve etkinliklerin özgünlük oranı %97 olarak ölçülmüştür.

Hasan Yayan (2019), “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Refik Halit Karay’ın Eskici ve Testi Adlı Hikâyelerinin A2 Seviyesine Uyarlanması” başlıklı yüksek lisans

tezinde Karay'ın adı geçen iki hikâyesini kelime ğretimi etkinliklerine uygun olarak A2 düzeyine uyarlamıştır.

Nazlı Nur Kaya (2019), yabancılara Türkçe ğretiminde kullanılacak yardımcı okuma materyali eksikliğini gidermek amacıyla “Türk Destanlarının Yabancılara Türkçe ğretiminde Kullanılacak Metne Uyarlanması” başlıklı çalışmasında on Türk destanını temel düzeye uygun olacak şekilde uyarlamıştır.

Yukarıdaki çalışmalarda sadeleştirme yapılan metinlerin yetişkinlere yönelik yazılan eserler olduğu görülür. Ömer Seyfettin'in bazı hikâyelerinin çocuklara yönelik olduğu düşünöldüğünde sadeleştirmenin yapıldığı tez çalışmalarının büyük bir bölümünün malzemesini yetişkinlere yönelik metinler oluşturur. Ancak bu çalışmada güncel bir ocuk edebiyatı ürünü olan “Levent Çanakkale'de” adlı eser metinsellik ölçütleri çerçevesinde sadeleştirilmiştir. Bu çalışmanın özgün değeri, güncel bir yazara ait bir ocuk edebiyatı metninin sadeleştirilmiş olmasıdır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde tez çalışmasının modeli aktarılmış; veri toplama araçlarına yer verilmiştir. Metne uygulanan işlemler yine bu bölümde örneklendirilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel bir araştırmadır ve çalışmada araştırmanın amacına uygun olan *doküman incelemesi* tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesinde, araştırılan durumlar ve olaylarla ilgili yazılı materyaller analiz edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 187).

3.2. Veri Toplama Araçları

Çalışmamızda çocuk edebiyatı eserleri taranmış ve hem güncel çocuk edebiyatı ürünü olması hem de kültür aktarımı yönüyle güçlü sayılan, “Levent-Türkiye’yi Geziyorum” adlı okuma kitabı serisinde yer alan *Levent Çanakkale’de* adlı çocuk edebiyatı kitabı seçilmiştir.

Verilerin toplanmasına alan yazın taramasıyla başlanmış ve kullanılması planlanan kitap, tez, makale vb. kaynaklar temin edilmiştir. Taranan eserler içinden Mustafa Orakçı’nın *Levent Çanakkale’de* adlı çocuk edebiyatı eseri belirlenmiştir.

- *Levent Çanakkale’de*, çocuklara yönelik yazıldığından değiştirim işlemleri sırasında müdahale edilecek sözcükler yetişkin edebiyatı eserlerine oranla daha azdır. Metne müdahalenin az olması metnin özgünlüğünü daha az bozar.
- Eser, bir çocuk kitabıdır. Bu kitabın seçilmesinin en önemli sebeplerinden biri, edebiyatımızın yetkin yazarlarının yetişkin okuyucular için yazdıkları eserlerin dışında kalan, çocuk okurlar için kaleme alınan eserlerin de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılabileceğini göstermektir. Ömer Seyfettin’in eserleri yabancılara Türkçe öğretimi alanında sadeleştirme çalışmalarında kullanılmıştır ancak bu alanda güncel yazarların eserleri henüz çalışma konusu olmamıştır. Bu nedenle Mustafa Orakçı’nın bu eseri seçilmiştir.
- Eserdeki olaylar, Türk tarihi ve kültürü açısından önemli yeri olan Çanakkale’de geçer. Kültür öğretimi konusunda bu eserin Türkçe öğrencilerine faydası olacağı düşünülmüştür.
- Eser, “Türkiye’yi Geziyorum” adlı bir serinin ilk kitabıdır. Bu sayede serideki diğer eserler de A1-A2 düzeyine uygun bir şekilde sadeleştirilebilir ve alandaki yardımcı okuma materyallerine bir kaynak seti eklenmiş olur.

Sadeleştirme yapılırken AOÖÇ’de yer alan kazanımlar, Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe temel düzey ders kitabındaki dil bilgisi konuları ile Nihal Çalışkan tarafından hazırlanan “A1 Düzeyi Sözcük Ağı” ve “A2 Düzeyi Sözcük Ağı” listeleri dikkate alınmıştır.

Tezde üzerinde çalışılan metinde yapılan değiştirim işlemlerinde, Ceren Özmen’in doktora tezinde yer alan, farklı araştırmacıların sınıflandırmalarını inceledikten sonra oluşturduğu tablo esas alınmıştır (Özmen, 2019: 100).

Tablo 3. 1. Çalışmada kullanılan uyarlanmış sınıflandırma (Özmen, 2019)

1. Sadeleştirme Yöntemleri
1.1. Sözdizimsel Sadeleştirme
1.1.1. Karmaşık tümceleri bölme
1.1.2. Ad-sıfat ve belirteç tümceciklerini yazma
1.1.3. Zamansal ilişkileri standart hâle getirme
1.1.4. Artgönderimler (gönderimleri açık hâle getirme)
1.1.5. Dolaylı anlatımı azaltma
1.1.6. Edilgen ve ettirgen yapıları etken hâle getirme
1.1.7. Devrik yapıları düzenleme
1.2. Sözlüksel Sadeleştirme
1.2.1. Sıklığı az sözcükleri sıklığı fazla olanlarla değiştirme (deyimler dâhil)
1.2.2. Yeniden yazma
1.2.3. Anlatımı zorlaştıran ve tümceyi uzatan sözcükleri silme
1.2.4. Kiplikleri sözcükle ifade etme
1.2.5. Sözcüğün alışılmamış kullanımlarını azaltma (anlamsal)
1.3. İçerik Sadeleştirme
1.3.1. Anlatı şemasını kullanma
2. Genişletme Yöntemleri
2.1. Sıklığı az olan sözcükleri sıklığı fazla olanlarla genişletme (açıklama- alt anlamlı sözcük yerine üst anlamlı sözcükleri kullanma)
2.2. Tekrar ve yeniden yazma yöntemiyle örtük anlatım ve önvarsayımları belirttik kılma (eksilteleri tamamlama)
2.3. Bağlantıları açık hâle getirme (görünmeyen bağlaç ve belirteçleri kullanma)
2.4. Pekiştirme, yineleme ve türetme yoluyla temel kavramları vurgulama
3. Kolaylaştırma
Sözlükçe

Bu işlemlerden kullandıklarımız aşağıda örneklendirilmiştir:

-Bölme: Bağlaçlarla bağlı olan veya uzun cümleler, aradaki bağlaç kaldırılarak iki ya da daha fazla cümleye ayrılır.

1. Örnek:

ÖC: Öğretmenimiz elinde bir tomar kâğıtla sınıfa girdi ve hiçbir şey demeden kâğıtları teker teker masamıza koymaya başladı.

SC: Öğretmenimiz sınıfa girdi. Elinde birçok kâğıt vardı. Hiçbir şey demeden kâğıtları masamıza koymaya başladı. (17. cümle)

Görüldüğü gibi, temel düzey öğrencilerin anlamasını kolaylaştırmak için cümle üçe bölünmüş ve “ve” bağlacı çıkarılmıştır.

-*Ayırma*: Ayırma işleminde cümlecikler (filimsi grupları) cümleden ayrılır. Bu işlem, bölme işlemiyle bağlantılıdır ama ayırma işleminde, cümlecığı oluşturan fiilimsiler cümleden çıkarılır.

2. Örnek:

ÖC: Öğretmenimiz kâğıtları dağıtmayı bitirince onların ne olduğunu açıkladı.

SC: Öğretmenimiz kâğıtları dağıtmayı bitirdi ve açıklama yaptı. (19. cümle)

Bu örnekte cümle ikiye bölünmüş, zarf-fiil biçimbirimi “-(y)InC” ve sıfat-fiil biçimbirimi “-Dlk” cümleden çıkarılmıştır.

-*Zaman standardı sağlama*: Hedef düzeyde öğretilmesi planlanan zamanlar bellidir. Orijinal metinde kullanılan farklı zamanlar, hedef düzeydeki zamanlarla değiştirilir. Metinde okuma kolaylığı sağlamak için mümkün olduğunca ortak bir zaman yapısı kullanılır.

3. Örnek:

ÖC: Dinlediklerimden etkilenmiş, herkesle birlikte otobüse dönüyordum ki bir eksiklik hissettim.

SC: 57. Alay’dan ben de etkilendim. Sonra hepimiz otobüse doğru yürümeye başladık ama o anda bir şey eksik gibi hissettim. (308. cümle)

Bu örnekte cümle üçe bölünmüş ve tüm yüklemeler görülen geçmiş zamanda çekimlenmiştir.

-*Artgönderimleri gösterme*: Artgönderimlerin göndermeleri, okumanın akıcılığını bozmayacak şekilde metinde kullanılır. Aşağıdaki örnekte bir artgönderim olan “ondan” sözcüğü, yerine kullanıldığı “Mert” adıyla değiştirilmiştir.

4. Örnek:

ÖC: Ne yaparsam yapayım ondan kurtulamam.

SC: Mert’ten kurtulmak çok zor. (9. cümle)

-*Dolaylı anlatım yerine doğrudan anlatımı kullanma*: Temel düzey öğrenciler için karmaşık olan dolaylı anlatımların yerine doğrudan anlatımlı cümleler tercih edilir.

5. Örnek:

ÖC: Öğretmenimiz yanından uzaklaşmamamızı söyledi ama her birimizin dikkatini bir şey çekiyor, etrafa dağılıyorduk.

SC: Öğretmenimiz, yanımdan uzaklaşmayın, dedi ama bir şeyler bizim dikkatimizi çekti ve biz başka yerlere gittik. (277. cümle)

-Edilgen/ettirgen yapıların etken hâle getirilmesi: Edilgen/ettirgen yapılar A1-A2 düzeye uygun değildir. Bu yapılar etken yapılır.

6. Örnek:

ÖC: Artık seçimler yapılmıştı ne de olsa...

SC: Kulüp seçimlerini önceden yaptık. (53.cümle)

Burada edilgen yapıdaki yüklem etken hâle getirilmiştir.

-Devrik cümle yerine kurallı cümle: Devrik cümle yapısı yerine Türkçenin söz dizimine uygun olan kurallı cümle yapısı kullanılır, devrik olan cümleler kurallı hâle getirilir.

7. Örnek:

ÖC: Nerelere gideceğiz öğretmenim, diye sordu bir öğrenci.

SC: Bir öğrenci, nerelere gideceğiz öğretmenim, diye sordu. (101. cümle)

Bu örnekte cümle kurallı hâle getirilmiştir.

-Sözcüklerin temel anlamlarının kullanımına ağırlık verme: Temel düzey için öncelikli olan bu işlemde özellikle ikinci anlamıyla ya da mecaz olarak kullanılan sözcüklerin yerine temel anlamı niteleyen söz veya söz öbeği kullanılır.

8. Örnek:

ÖC: Bana da tahmin edin kim düştü?

SC: Ben kiminle eş oldum, tahmin edin? (124. cümle)

Bu cümlede temel anlamı “yer çekimi yüzünden aşağı inmek (TDK, 2011: 741)” olan “düş-” fiili çıkarılarak yerine “eş ol-” söz grubu kullanılmıştır.

-Açıklama: Bir genişletme işlemi olan açıklamada bilinmeyen bir sözcük silinir ve sözcüğün açıklaması verilir veya bu açıklama, sözcüğü silmeden yapılır. Aşağıdaki cümlede “antik” sözcüğü cümleden çıkarılmadan yanına açıklaması verilmiştir.

9. Örnek:

ÖC: Truva, antik bir şehir çocuklar.

SC: Truva, antik, yani çok eski bir şehir, çocuklar. (576. cümle)

-*Eksilteli yapıları tamamlama*: Örtük anlamda verilen yapılar cümlede görünür kılınır. Aşağıda yer alan örnekte birinci cümledeki yüklem görünür kılınmıştır, ikinci cümledeki yüklemi ise okuma akışını bozmamak için eksilteli olarak bırakılmıştır.

10. Örnek:

ÖC: Elinde kapağı zor kapanmış kocaman bir bavul, kolunun altında Necmi!

SC: Elinde çok dolu, kocaman bir bavul var, kolunun altında da Necmi! (155. cümle)

Üzerinde çalışılan *Levent Çanakkale’de*, tarihimizin önemli dönüm noktalarından olan Çanakkale Savaşı ile ilgili olduğundan metinde savaşla ilgili pek çok sözcük kullanılmıştır. Bu sözcüklerden bazıları değiştirilmiş, bazıları ise sadeleştirilmiş metinde dipnot olarak açıklanmıştır. Buradaki amaç, metnin tamamının yansıttığı bütünlüğü bozmamak ve metne olabildiğince az müdahale etmektir.

Dipnotlarda yer alan sözcüklerin tanımları A1-A2 düzeyine uygun cümlelerdir. Dipnotlarla açıklanan sözcüklerin Arapça, Almanca, Fransızca, İngilizce, Korece ve Rusça olmak üzere altı dildeki karşılığı verilmiştir. Bu uygulamanın sebebi ise yine dipnotta verilen sözcüklerin savaşla ilgili ve temel düzeyde görmeyeceğimiz sözcükler olmasıdır. Belirlenen altı dilin seçiminde editörlüğünü Dilek Fidan’ın üstlendiği, 2020 yılında ilk basımı yapılan “DilFi Yabancılar İçin Türkçe Görsel Sözlük ve Etkinlik Kitabı (A1-A2)” örnek alınmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde Levent Çanakale’de adlı çocuk edebiyatı eseri yöntemde belirtilen işlemlere göre A1-A2 düzeyine uygun şekilde sadeleştirilmiştir. Bu kısımda önce özgün cümle, sonra sadeleştirilmiş cümle verilmiştir. Sadeleştirilmiş cümleden sonra açılan parantezde cümle üzerinde yapılan sadeleştirme işlemleri belirtilmiştir. Sadeleştirme işlemi yapılmayan cümlelerin yanına “Cümle korunmuştur” ifadesi düşülmüştür. Metnin özgünlüğünden uzaklaşmamak ve anlaşılmasını kolaylaştırmak için metinde yer alan alt başlıklar koyu renkte yazılmıştır. Metinden çıkarılmayan ve özellikle savaşa ilgili olan bazı sözcüklerin ve bazı iyi dilek sözlerinin açıklamaları dipnot olarak belirtilmiştir. Esas metinde yer alan birkaç yazım hatası da yine sadeleştirilmiş metinde doğru şekilde yazılmıştır.

Kulüp Seçimi

1. ÖC: Merhaba...

1. SC: Merhaba... (Cümle korunmuştur.)

2. ÖC: Daha önce tanışmıştık ama yine de kendimi tanıtayım.

2. SC: Daha önce tanıştık ama beni tekrar tanıyın. (Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır. Dönüştürülük ifade eden biçimbirim cümleden çıkarılmıştır. “Yine de” söz grubu yerine “tekrar” sözcüğü kullanılmıştır.)

3. ÖC: Ben Levent...

3. SC: Ben Levent... (Cümle korunmuştur.)

4. ÖC: Dördüncü sınıfa gidiyorum.

4. SC: Dördüncü sınıfa gidiyorum. (Cümle korunmuştur.)

5. ÖC: Bir de kardeşim var; Mert...

5. SC: Benim bir de kardeşim var; Mert... (Birinci teklik kişi zamiri eklenmiştir.)

6. ÖC: O, birinci sınıfta okuyor.

6. SC: O, birinci sınıfta okuyor. (Cümle korunmuştur.)

7. ÖC: Bizi tanıyanlar bilir; eğer onun gibi bir kardeşiniz varsa derdiniz çok demektir.

7. SC: Çevremizdekiler bizi bilir. Mert, dert demektir. (Sıfat-fiil ile şart bildiren “eğer” ve “-sa” biçimbirimleri cümleden çıkarılmıştır.)

8. ÖC: Mert yanımdayken bana sürekli problem çıkarır.

8. SC: Mert yanımda ise bana sürekli problem çıkarır. (Zarf-fiil biçimbirimi “-ken” cümleden çıkarılmıştır. Birinci cümleye zaman bildiren biçimbirim eklenmiştir.)
9. ÖC: Ne yaparsam yapayım ondan kurtulamam.
9. SC: Her şeyi yaptım ama ondan kurtulmak mümkün değil. (Cümle ikiye bölünmüştür. Yeterlik ve tasarlama kipiyle çekimlenmiş fiiller cümleden çıkarılmıştır.)
10. ÖC: Ama kurtulmaya çalışmaktan da hiç vazgeçmem.
10. SC: Ama kurtulmaya çalışmaktan da hiç vazgeçmedim. (Geniş zaman yapısı yerine görülen geçmiş zaman yapısı kullanılmıştır.)
11. ÖC: Geçtiğimiz günlerde, birkaç gün de olsa Mert’ten uzak kalabilmek için elime çok güzel bir fırsat geçti.
11. SC: Önceki günlerde Mert’ten kaçmak için bir fırsat buldum. (Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dİk” yerine “önceki” sözcüğü kullanılmıştır. Şart kipiyle çekimlenmiş fiil ve yeterlik kipiyle çekimlenmiş fiil cümleden çıkarılmıştır.)
12. ÖC: Nihayet biraz kafamı dinleyebilecektim.
12. SC: Böylece biraz rahatlarım, diye düşündüm. (“Nihayet” sözcüğü yerine “böylece” sözcüğü kullanılmıştır. Deyimin yerine “rahatla-” fiili kullanılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)
13. ÖC: Ama tahmin edersiniz ki hiçbir şey umduğum gibi gitmedi.
13. SC: Ama tahmin edersiniz, yanlış düşündüm. (Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dİk” ile çekimlenmiş deyim ve ‘ki’ bağlacı cümleden çıkarılmıştır.)
14. ÖC: O gün her sabahki gibi sıcak yatağımdan zar zor kalktım.
14. SC: Her sabah zor kalkarım. O gün de sıcak yatağımdan zor kalktım. (Cümle ikiye bölünmüştür. İkileme cümleden çıkarılmıştır.)
15. ÖC: Kahvaltıdan sonra hızlıca giyindim ve okula gittim.
15. SC: Kahvaltıdan sonra okul kıyafetimi hızlıca giydim ve okula gittim. (Dönüşlü fiil etken yapılmıştır.)
16. ÖC: İlk ders sosyal bilgilerdi.
16. SC: İlk ders Sosyal Bilgiler’di. (Noktalama işaretleri ve büyük-küçük harf yeniden düzenlenmiştir.)

17. ÖC: Öğretmenimiz elinde bir tomar kâğıtla sınıfa girdi ve hiçbir şey demeden kâğıtları teker teker masamıza koymaya başladı.
17. SC: Öğretmenimiz sınıfa girdi. Elinde birçok kâğıt vardı. Hiçbir şey demeden kâğıtları masamıza koymaya başladı. (Cümle üçe bölünmüştür. “Tomar” sözcüğü yerine “birçok” sözcüğü kullanılmıştır. İkileme cümleden çıkarılmıştır.)
18. ÖC: Herkes merakla önündeki kâğıda bakıyordu.
18. SC: Herkes merakla önündeki kâğıda baktı. (Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)
19. ÖC: Öğretmenimiz kâğıtları dağıtmayı bitirince onların ne olduğunu açıkladı:
19. SC: Öğretmenimiz kâğıtları dağıtmayı bitirdi ve açıklama yaptı. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)IncA” ve sıfat-fiil biçimbirimi “-Dlk” cümleden çıkarılmıştır.)
20. ÖC: Çocuklar, her sene olduğu gibi bu sene de kulüp seçimi yapacağız.
20. SC: Çocuklar, her yıl kulüp seçimi yapıyoruz. Bu yıl da yapacağız. (Cümle ikiye bölünmüştür. “Sene” sözcüğü yerine “yıl” sözcüğü kullanılmıştır. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dlk” cümleden çıkarılmıştır.)
21. ÖC: Herkes katılmak istediği kulübü verdiğim kâğıda yazsın.
21. SC: Hangi kulübe katılmak istiyorsunuz? Bu kâğıtlara cevabınızı yazın. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dlk”lar cümleden çıkarılmıştır.)
22. ÖC: Hangi alanlardan hoşlanıyorsanız ona göre seçim yapmanızı tavsiye ederim.
22. SC: Size bir tavsiyem var: Neler yapmayı seviyorsunuz? Kulübünüzü ona göre seçin. (Cümle üçe bölünmüştür. Şart kipiyle çekimlenmiş fiil cümleden çıkarılmıştır.)
23. ÖC: Öğretmenimiz tahtaya kulüplerin danışman öğretmenlerinin isimlerini yazdı.
23. SC: Öğretmenimiz kulüpleri ve kulüplerin ilgili öğretmenlerini tahtaya yazdı. (İsim tamlaması kısaltılmıştır. “Danışman” sözcüğü yerine “ilgili” sözcüğü kullanılmıştır. Yer tamlayıcısı yüklem hemen önüne alınmıştır.)
24. ÖC: Bizim öğretmenin adı Gezi İnceleme Kulübü’nde yazıyordu.
24. SC: Öğretmenimizin adını Gezi İnceleme Kulübü’nde gördüm. (Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)
25. ÖC: Toplantı saatlerinde okul çok karışık olur, herkes bir yerlere koşuşturur.
25. SC: Toplantı saatlerinde okul çok karışık olur ve herkes bir yerlere koşar. (Yüklemdeki işteşlik biçimbirimi kaldırılmıştır.)

26. ÖC: Sınıfları karıştıran birinci sınıflar ise hep ağlar.

26. SC: Birinci sınıf öğrencileri sınıfları karıştırır ve sonra ağlar. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-(y)An” ve “ise” bağlacı cümleden çıkarılmıştır. “Hep” sözcüğü yerine “sonra” sözcüğü kullanılmıştır.)

27. ÖC: Bu sene de aynı şeylerin yaşanabileceğini düşününce öğretmenimin olduğu kulübü yazmaya karar verdim.

27. SC: Bu sene de aynı şey olabilir, diye düşündüm. Bu yüzden Gezi İnceleme Kulübü’nü yazmaya karar verdim. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)IncA” ve sıfat-fiil biçimbirimi “-Dlk” cümleden çıkarılmıştır. “Yaşan-” fiili yerine “ol-” fiili kullanılmıştır.)

28. ÖC: Böylece sınıftan ayrılmama ve o kargaşaya girmeme gerek kalmayacaktı.

28. SC: Böylece sınıftan ayrılmam ve karışıklığa girmem gerekmeyecek. (Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

29. ÖC: Bu fikir çok hoşuma gitti.

29. SC: Bu fikir çok hoşuma gitti. (Cümle korunmuştur.)

30. ÖC: Hele bir de Mert benim kulübümü yazmazsa...

30. SC: Mert’in Gezi İnceleme Kulübü’nü yazmasını istemiyorum. Bu, benim için çok iyi olur. (“Hele” sözcüğü ve şart bildiren “-sA” biçimbirimi cümleden çıkarılmıştır. Anlamı netleştirmek için ikinci cümle eklenmiştir.)

31. ÖC: Mert olmazsa dert de olmaz.

31. SC: Mert yok, dert de yok. (Ek fiilin şart çekimi cümleden çıkarılmıştır.)

32. ÖC: Oh, ne güzel!

32. SC: Oh, ne güzel! (Cümle korunmuştur.)

33. ÖC: Dert deyince aklıma sıra arkadaşım Kâmil geldi.

33. SC: Dert, dedim ve aklıma sıra arkadaşım Kâmil geldi. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi olan “-(y)IncA” cümleden çıkarılmıştır.)

34. ÖC: O da benim için Mert kadar tehlikeli.

34. SC: O da benim için Mert kadar tehlikeli. (Cümle korunmuştur.)

35. ÖC: Onun ilginç fikirleri yüzünden şimdiye kadar başıma gelmeyen kalmadı.

35. SC: Onun ilginç fikirleri var. Bu nedenle şimdiye kadar çok problem yaşadım. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-(y)An” cümleden çıkarılmıştır. Deyimin yerine “problem” sözcüğü kullanılmıştır.)
36. ÖC: Ondan da kendimi korumam gerekiyordu.
36. SC: Kâmil’den de uzak durmam gerekiyor. (“Ondan” sözcüğü yerine “Kâmil’den” sözcüğü kullanılmıştır. Dönüşlülük ifade eden biçimbirim cümleden çıkarılmıştır. “Koru-” fiili yerine “uzak dur-” fiili kullanılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)
37. ÖC: Bu düşünceyle katılmak istediğim kulübün adını yazarken elimle de kâğıdı kapattım.
37. SC: Bu şekilde düşündüm ve elimle kâğıdı kapattım, sonra kulübün adını yazdım. (Cümle üçe bölünmüştür. Fiilimsiler cümleden çıkarılmıştır.)
38. ÖC: O sırada tam tahmin ettiğim gibi Kâmil bana döndü.
38. SC: O anda Kâmil bana döndü. (“Sıra” sözcüğü yerine “an” sözcüğü kullanılmıştır. “Tahmin et-” birleşik fiili ve sıfat-fiil biçimbirimi “-Dık” cümleden çıkarılmıştır.)
39. ÖC: Levent hangi kulübü yazıyorsun?
39. SC: Levent, hangi kulübü yazıyorsun? (Cümle korunmuştur.)
40. ÖC: Söylemem!
40. SC: Söylemem! (Cümle korunmuştur.)
41. ÖC: Niye?
41. SC: Niye? (Cümle korunmuştur.)
42. ÖC: Söylemem işte.
42. SC: Nedeni yok, söylemem. (“İşte” edatının verdiği anlamı karşılamak için “neden” sözcüğü cümleye eklenmiştir.)
43. ÖC: Kâmil daha fazla ısrar etmedi.
43. SC: Kâmil daha fazla sormadı. (“İsrar et-” fiili yerine “sor-” fiili kullanılmıştır.)
44. ÖC: Ben de özenle kâğıdı katladım ve ders bitimini bekledim.
44. SC: Ben de kâğıdı güzelce katladım ve dersin bitmesini bekledim. (Zarf, fiilin hemen önüne alınmıştır. “Bitim” sözcüğü yerine “bitmek” sözcüğü, “özenle” sözcüğü yerine de “güzelce” sözcüğü kullanılmıştır.)
45. ÖC: Zil çalınca kulüp kâğıdını öğretmen masasına koydum.

45. SC: Zil çaldı, ben de kulüp kâğıdını öğretmenın masasına koydum. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)IncA” cümleden çıkarılmıştır. Özne belirgin kılınmıştır.)
46. ÖC: O sırada gözüm Kâmil’e takıldı.
46. SC: O anda Kâmil’e baktım. (“Sıra” sözcüğü yerine “an” sözcüğü kullanılmıştır. Deyim cümleden çıkarılmıştır.)
47. ÖC: Bana bakarak haylaz haylaz gülüyordu.
47. SC: O da bana baktı ve güldü. (Özne görünür kılınmıştır. Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)ArAk” ve ikileme cümleden çıkarılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)
48. ÖC: Bir anlam veremedim.
48. SC: Bir şey anlamadım. (Deyim cümleden çıkarılmıştır.)
49. ÖC: Ama sormadım da...
49. SC: Ama sormadım da... (Cümle korunmuştur.)
50. ÖC: Kim bilir ne vardır yine aklında?
50. SC: Aklında ne var, kim bilir? (Cümle kurallı hâle getirilmiştir. “Yine” sözcüğü cümleden çıkarılmıştır.)
51. ÖC: Kâmil’le beraber bahçeye çıktık.
51. SC: Kâmil’le beraber bahçeye çıktık. (Cümle korunmuştur.)
52. ÖC: Havadan sudan bahsederken birden yine hangi kulübü seçtiğimi sordu.
52. SC: Önemsiz konulardan konuştuk ve Kâmil, hangi kulübü seçtin, diye tekrar sordu. (Cümle ikiye bölünmüştür. “Havadan sudan” söz grubu yerine “önemsiz” sözcüğü, “yine” sözcüğü yerine “tekrar” sözcüğü kullanılmıştır. Zarf-fiil biçimbirimi “-ken” ve sıfat-fiil biçimbirimi “-Dlk” cümleden çıkarılmıştır. İkinci cümlede özne görünür kılınmıştır.)
53. ÖC: Artık seçimler yapılmıştı ne de olsa...
53. SC: Kulüp seçimlerini önceden yaptık. (Edilgen olan cümle etken, birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır. “Artık” sözcüğü ve birleşik fiil cümleden çıkarılmıştır.)
54. ÖC: Gönül rahatlığıyla söyledim.
54. SC: Rahatlıkla söyledim. (“Gönül rahatlığı” söz grubu yerine “rahatlık” sözcüğü kullanılmıştır.)
55. ÖC: Gezi İnceleme Kulübü’nü...

55. SC: Gezi İnceleme Kulübü'nü... (Cümle korunmuştur.)
56. ÖC: Ya sen?
56. SC: Ya sen? (Cümle korunmuştur.)
57. ÖC: Ben de!
57. SC: Ben de! (Cümle korunmuştur.)
58. ÖC: Nee?!
58. SC: Nee?! (Cümle korunmuştur.)
59. ÖC: Benden mi gördün yoksa?!
59. SC: Benim kâğıdımı mı gördün?! ("Yoksa" sözcüğü cümleden çıkarılmıştır.)
60. ÖC: Evet!
60. SC: Evet! (Cümle korunmuştur.)
61. ÖC: Ama nasıl?
61. SC: Ama nasıl? (Cümle korunmuştur.)
62. ÖC: Kâğıdını katlarken...
62. SC: Sen kâğıdını katlamadan önce gördüm. (Zarf-fiil biçimbirimi "-ken" cümleden çıkarılmıştır. Eksilteli yapı tamamlanmıştır.)
63. ÖC: Tam Kâmil'in üstüne atlayacaktım ki arkamdan Hayri ile Osman'ın sesini duydum.
63. SC: O anda Kâmil'in üstüne atlamayı düşündüm ama Hayri ile Osman'ın sesini duydum ve durdum. (Cümle üçe bölünmüştür. "Tam" sözcüğü yerine "o anda" söz grubu kullanılmıştır. Cümledeki ve "ki" bağlacı çıkarılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)
64. ÖC: Biz de Gezi İnceleme Kulübü'nü seçtik!
64. SC: Biz de Gezi İnceleme Kulübü'nü seçtik! (Cümle korunmuştur.)
65. ÖC: Kâmil eliyle gülerek sırtıma vurdu.
65. SC: Kâmil güldü ve eliyle sırtıma vurdu. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi "--(y)ArAk" cümleden çıkarılmıştır.)
66. ÖC: Tayfa şimdi tamam oldu, dedi.
66. SC: Ekip şimdi tamam oldu, dedi. ("Tayfa" sözcüğü yerine "ekip" sözcüğü kullanılmıştır.)
67. ÖC: Şaşkınlıktan dondum kaldım.
67. SC: Şaşkın bir şekilde kaldım. ("Şaşkınlık" sözcüğü ve deyim cümleden çıkarılmıştır.)

68. ÖC: Başıma gelene bakın!

68. SC: Başıma ne geldi, bakın! (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi olan “-(y)An” cümleden çıkarılmıştır.)

69. ÖC: Tam ağzımı açacaktım ki arkamdan Mert’in sesini duydum.

69. SC: Konuşmak istedim ama o anda arkamda Mert’in sesini duydum. (“Tam” sözcüğü yerine “o anda” söz grubu kullanılmıştır. Deyimin yerine “konuş-” fiili kullanılmıştır. Cümledeki “ki” bağlacı çıkarılmıştır.)

70. ÖC: Ağabey!

70. SC: Ağabey! (Cümle korunmuştur.)

71. ÖC: Efendim Mert?

71. SC: Efendim Mert? (Cümle korunmuştur.)

72. ÖC: Bil bakalım, bugün ne yaptık?

72. SC: Hadi bil, bugün ne yaptık? (“Bakalım” sözcüğü yerine “hadi” sözcüğü kullanılmıştır.)

73. ÖC: Dur tahmin edeyim; kulüp seçtiniz!

73. SC: Dur, söyleyeceğim; kulüp seçtiniz! (İstek kipiyle çekimlenmiş “tahmin et-” fiili yerine gelecek zaman kipiyle çekimlenmiş “söyle-” fiili kullanılmıştır.)

74. ÖC: Aa nereden bildin ağabey?

74. SC: Aa, nereden bildin ağabey? (Noktalama işaretleri yeniden düzenlenmiştir.)

75. ÖC: Bütün okul aynı şeyi yaptı Mert.

75. SC: Bütün okul aynı şeyi yaptı Mert. (Cümle korunmuştur.)

76. ÖC: Peki, sen hangi kulübü seçtin?

76. SC: Peki, sen hangi kulübü seçtin? (Cümle korunmuştur.)

77. ÖC: Gezi İnceleme Kulübü’nü!..

77. SC: Gezi İnceleme Kulübü’nü!.. (Cümle korunmuştur.)

78. ÖC: İyi yapmışım, değil mi?

78. SC: İyi yapmışım, değil mi? (Cümle korunmuştur.)

79. ÖC: Kulaklarıma inanamadım.

79. SC: Buna inanmak istemedim. (Deyim cümleden çıkarılmıştır.)

80. ÖC: Başımı dinlemeyi hayal ettiğim tek zamanda da kadro tamamlanmıştı.

80. SC: Gezide dinlenmeyi düşündüm ama Mert de geldi ve ekip tamam oldu. (Cümle üçe bölünmüştür. Edilgen cümle etken yapılmıştır. “Kadro” sözcüğü yerine “ekip” sözcüğü kullanılmıştır. Deyim ve sıfat-fiil biçimbirimi “-Dlk” cümleden çıkarılmıştır.)
81. ÖC: Hadi arkadaşlarımı idare edebilirdim ama Mert’i ne yapacaktım?
81. SC: Arkadaşlarım problem değil ama Mert’le ilgilenmek zor. (“Hadi” sözcüğü ve “idare et-” birleşik fiili cümleden çıkarılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)
82. ÖC: Sen neden Gezi İnceleme Kulübü’nü seçtin ki Mert?
82. SC: Ah, Mert... Sen neden Gezi İnceleme Kulübü’nü seçtin? (Cümle ikiye bölünmüştür. Cümledeki yakınma anlamını sağlamak amacıyla “ah” ünlemi eklenmiş ve “ki” bağlacı cümleden çıkarılmıştır.)
83. ÖC: Mert gayet ciddi cevap verdi.
83. SC: Mert cevap verdi. (“Gayet” ve “ciddi” sözcükleri cümleden çıkarılmıştır.)
84. ÖC: Dünya’yı gezeceğim ağabey!
84. SC: Dünyayı gezeceğim ağabey! (Noktalama işaretleri yeniden düzenlenmiştir.)
85. ÖC: Bundan iyi kulüp mü olur?
85. SC: Bundan iyi kulüp olur mu? (Cümle kurallı hâle getirilmiştir.)
86. ÖC: Ne gezmesi Mert?
86. SC: Ne gezmesi Mert? (Cümle korunmuştur.)
87. ÖC: Belki bir hafta sonu hayvanat bahçesine gideriz, bir kez de pikniğe falan...
87. SC: Belki bir hafta sonu hayvanat bahçesine gideriz belki bir kez de pikniğe... (“Falan” sözcüğünün yerine “belki” sözcüğü kullanılmıştır.)
88. ÖC: Başka ne bekliyorsun ki?
88. SC: Başka ne bekliyorsun? (Cümledeki “ki” bağlacı çıkarılmıştır.)
89. ÖC: Öyle deme ağabey, belki çooook uzaklara gideriz.
89. SC: Öyle deme ağabey, belki çooook uzaklara gideriz. (Cümle korunmuştur.)
90. ÖC: Olmaz mı?
90. SC: Olmaz mı? (Cümle korunmuştur.)
91. ÖC: Hıhı!..
91. SC: Hıhı!.. (Cümle korunmuştur.)

92. ÖC: Olur, olur...

92. SC: Olur, olur... (Cümle korunmuştur.)

Toplantı Saati

93. ÖC: Kulüplerimizin belirlenmesinden sonraki ilk toplantımızı çarşamba günü yaptık.

93. SC: Kulüplerimizi belirledik ve ilk toplantımızı çarşamba günü yaptık. (Cümle ikiye bölünmüştür. İlk cümle etken yapılmıştır. “Sonraki” sözcüğü cümleden çıkarılmıştır.)

94. ÖC: Artık her ayın son çarşambası bizim toplantı günümüzdü.

94. SC: Bundan sonra her ayın son çarşamba günü bizim toplantı günümüzdü. (“Artık” sözcüğü yerine “bundan sonra” söz grubu kullanılmıştır.)

95. ÖC: Sınıfa üst ve alt sınıflardan pek çok çocuk geldi.

95. SC: Sınıfa üst ve alt sınıflardan pek çok çocuk geldi. (Cümle korunmuştur.)

96. ÖC: Neredeyse kendi sırama oturamayacaktım.

96. SC: Yerime oturmam zor oldu. (“Neredeyse” sözcüğü ve dönüşlülük zamiri “kendi” cümleden çıkarılmıştır. “Sıra” sözcüğü yerine “yer” sözcüğü kullanılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

97. ÖC: Öğretmenimiz sınıfa girince şaşırdı.

97. SC: Öğretmenimiz sınıfa girdi ve şaşırdı. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)IncA” cümleden çıkarılmıştır.)

98. ÖC: Gezi kulübüne bu kadar ilgi göstermeniz beni sevindirdi çocuklar, hoş geldiniz, dedi.

98. SC: Gezi kulübüne bu kadar ilgi göstermenize sevindim çocuklar, hoş geldiniz, dedi. (Ettirgen cümle etken yapılmıştır.)

99. ÖC: Sonra devam etti.

99. SC: Sonra devam etti. (Cümle korunmuştur.)

100. ÖC: Bu yıl hafta sonları yapacağımız gezilerle sizi birçok yere götüreceğiz...

100. SC: Bu yıl hafta sonları geziler yapacağız ve sizi birçok yere götüreceğiz... (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-(y)AcAk” cümleden çıkarılmıştır.)

101. ÖC: Nerelere gideceğiz öğretmenim, diye sordu bir öğrenci.

101. SC: Bir öğrenci, nerelere gideceğiz öğretmenim, diye sordu. (Cümle kurallı hâle getirilmiştir.)

102. ÖC: İlk olarak Çanakkale’ye gideceğiz çocuklar.

102. SC: Önce Çanakkale'ye gideceğiz çocuklar. ("İlk" sözcüğü ve zarf-fiil cümleden çıkarılmıştır.)
103. ÖC: Şimdilik bu kadarını bilin yeter.
103. SC: Şimdilik bu kadarını bilin, yeter. (Noktalama işaretleri yeniden düzenlenmiştir.)
104. ÖC: Diğer yerler sürpriz...
104. SC: Diğer yerler sürpriz... (Cümle korunmuştur.)
105. ÖC: Herkesten sevinç çığlıkları yükseliyordu.
105. SC: Herkes çok sevindi. ("Sevinç" ve "çığlık" sözcükleri cümleden çıkarılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)
106. ÖC: Bense kara kara düşünüyordum.
106. SC: Ama ben çok üzıldüm. (Ek fiilin şart çekimi ve deyim cümleden çıkarılmış, "üzül-" fiili cümleye eklenmiştir.)
107. ÖC: Göz ucuyla Mert'e baktım.
107. SC: Mert'e baktım. (Deyim cümleden çıkarılmıştır.)
108. ÖC: Hayatından çok memnundu.
108. SC: Hayatından çok memnundu. (Cümle korunmuştur.)
109. ÖC: Nasıl memnun olmasın?
109. SC: Neden memnun olmasın? ("Nasıl" soru sözcüğü yerine "neden" soru sözcüğü kullanılmıştır.)
110. ÖC: Çooook uzaklara gitme hayali bir bakıma gerçek olmuştu.
110. SC: Çünkü çooook uzaklara gitme hayali gerçek oldu. ("Bir bakıma" söz grubunun cümleye kattığı anlamı karşılamak için "çünkü" bağlacı kullanılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)
111. ÖC: Ayrıca yanında en az onun kadar yaramaz arkadaşı Halil de vardı.
111. SC: Bir de yanında Mert gibi bir arkadaşı var: Halil. ("Ayrıca" sözcüğü yerine "bir de" söz grubu, "onun" sözcüğü yerine "Mert" sözcüğü kullanılmıştır.)
112. ÖC: İçimden "Kim bilir ikisi başımıza ne işler açacak?" diye geçirdim.
112. SC: "İki arkadaş neler yapacak, bilmiyorum." diye düşündüm. (Deyimler ve "kim bilir" söz grubu cümleden çıkarılmıştır.)
113. ÖC: Sınıfa şöyle bir baktım.

113. SC: Sınıfa baktım. (Deyim cümleden çıkarılmıştır.)
114. ÖC: Kimse tehlikenin farkında değildi.
114. SC: Kimse tehlikenin farkında değildi. (Cümle korunmuştur.)
115. ÖC: Onları uyarmalıydım.
115. SC: Onları uyarmam gerekiyor, diye düşündüm. (Tasarlama kipi cümleden çıkarılmıştır.)
116. ÖC: Öğretmenim, kulüpte bazı küçük arkadaşlarımız var.
116. SC: Öğretmenim, kulüpte bazı küçük arkadaşlarımız var. (Cümle korunmuştur.)
117. ÖC: Kardeşim Mert gibi...
117. SC: Kardeşim Mert gibi... (Cümle korunmuştur.)
118. ÖC: Onların gezilere katılması problem olmaz mı?
118. SC: Onların gezilere katılması problem olmaz mı? (Cümle korunmuştur.)
119. ÖC: Yani kaybolurlar filan...
119. SC: Belki kaybolurlar... (“Yani” sözcüğü cümleden çıkarılmıştır. “Filan” sözcüğü yerine “belki” sözcüğü kullanılmıştır.)
120. ÖC: Ben bunu deyince Mert bana kötü kötü bakmaya başladı.
120. SC: Ben bunu dedim ve Mert bana kötü bir şekilde bakmaya başladı. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)IncA” ve ikileme cümleden çıkarılmıştır.)
121. ÖC: Ama onu görmezden geldim.
121. SC: Ama ona dikkat etmedim. (Deyimin yerine “dikkat et-” fiili kullanılmıştır.)
122. ÖC: Öğretmen gülümseyerek sen hiç merak etme Levent, (dedi).
122. SC: Öğretmen gülümsedi ve “Sen hiç merak etme Levent”, (dedi). (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)ArAk” cümleden çıkarılmıştır.)
123. ÖC: Küçüklerin her birinden bir büyük öğrenci sorumlu olursa bir şey olmaz, dedi ve her birinci sınıf öğrencisi ile üst sınıflardan birini eşleştirdi.
123. SC: Bir küçük öğrenci ile bir büyük öğrenci ilgilenecek, dedi ve öğrencileri birbirleriyle eş yaptı. (Şart kipiyle çekimlenmiş “sorumlu ol-” fiili yerine gelecek zamanda çekimlenmiş “ilgilen-” fiili kullanılmıştır. İşteş yapı cümleden çıkarılmıştır.)
124. ÖC: Bana da tahmin edin kim düştü?
124. SC: Ben kiminle eş oldum, tahmin edin? (“Düş-” fiili cümleden çıkarılmıştır.)
125. ÖC: Tabii ki Mert...

125. SC: Mert ile... (“Tabii ki” söz grubu cümleden çıkarılmıştır.)

126. ÖC: Kâmil’e de Halil...

126. SC: Kâmil ile de Halil eş oldu. (Diyalog, bir önceki cümlelerin düzenleniş biçimine göre değiştirilmiştir. Eksilteli yapı tamamlanmıştır.)

127. ÖC: Mert’ten kurtulabilmem için son bir umudum vardı.

127. SC: Mert’ten kurtulmak için son bir fırsatım vardı. (Yeterlik kipi cümleden çıkarılmıştır. “Umut” sözcüğü yerine “fırsat” sözcüğü kullanılmıştır.)

128. ÖC: Annemle babam...

128. SC: Annemle babam... (Cümle korunmuştur.)

129. ÖC: Mert Gezi İnceleme Kulübü’nü seçmişti ama küçük olduğu için onun geziye katılmasına izin vermeyebilirlerdi.

129. SC: Mert Gezi İnceleme Kulübü’nü seçti ama o küçük. Belki annem ve babam Mert’in geziye katılmasına izin vermez. (Cümle üçe bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dİk” cümleden çıkarılmıştır. Birleşik zamanlı fiiller basit zamanlı yapılmıştır. Yeterlik kipi cümleden çıkarılmıştır.)

130. ÖC: Eve gittiğimde konuyu hemen onlara açtım.

130. SC: Eve gittim ve gezi konusunu onlara söyledim. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dİk” ve deyim cümleden çıkarılmıştır.)

131. ÖC: Ama hiç beklediğim gibi olmadı.

131. SC: Ama onlar benim gibi düşünmedi. (Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dİk” cümleden çıkarılmıştır.)

132. ÖC: Mert’in geziye gitmesine çok sevindiler.

132. SC: Mert’in geziye gitmesine çok sevindiler. (Cümle korunmuştur.)

133. ÖC: Bu gezi Mert için çok iyi olur.

133. SC: Bu gezi Mert için çok iyi olur. (Cümle korunmuştur.)

134. ÖC: Yeni yerler öğrenir, dedi babam.

134. SC: Yeni yerler öğrenir, dedi babam. (Cümle korunmuştur.)

135. ÖC: Ama ya kaybolursa?

135. SC: Ama kaybolma ihtimali var. (Fiilin şart kipiyle çekimi yerine “ihtimal” sözcüğü kullanılmıştır.)

136. ÖC: Sen varsın ya oğlum.

136. SC: Oğlum, Mert'in yanında sen varsın. (Cümle kurallı hâle getirilmiştir. Cümleye yer tamlayıcısı eklenerek anlam açık hâle getirilmiştir. "Ya" ünlemi cümleden çıkarılmıştır.)

137. ÖC: Kardeşine göz kulak olursun, değil mi?

137. SC: Kardeşinle ilgilenirsin, değil mi? (Deyimin yerine "ilgilen-" fiili kullanılmıştır)

138. ÖC: "Hayıııııııı, olamaaaam." diye bağırmamak için kendimi zor tuttum.

138. SC: "Hayıııııııı, ilgilenemeeem." diye bağırarak istedim. (Bir önceki cümleyle bağlantılı olarak "ol-" fiili yerine "ilgilen-" fiili kullanılmıştır.)

139. ÖC: Çünkü Mert sevimli çocuk numarası yapmaya başlamıştı bile.

139. SC: Çünkü Mert sevimli bir çocuk gibi davranmaya çoktan başladı. (Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır. Deyim ve "bile" sözcüğü cümleden çıkarılmıştır.)

140. ÖC: Bu durumda itiraz etmemin hiçbir faydası olmazdı.

140. SC: Bu durumda karşı çıkmak faydasızdı. ("İtiraz et-" fiili cümleden çıkarılmıştır.)

141. ÖC: Çaresizce, olurum tabii ki, dedim.

141. SC: Çaresiz bir şekilde, "ilgilenirim" dedim. ("Tabii ki" söz grubu cümleden çıkarılmıştır. Bağlama uygun olarak "ol-" fiili yerine "ilgilen-" fiili kullanılmıştır.)

Taşınmıyoruz Mertçiğim

142. ÖC: Günler birbirini kovaladı ve gezi günümüz geldi.

142. SC: Günler çabuk geçti ve gezi günümüz geldi. (Deyim cümleden çıkarılmıştır.)

143. ÖC: Sabahın köründe Mert tarafından uyandırıldım.

143. SC: Mert sabah erkenden beni uyandırdı. ("Sabahın körü" söz grubu cümleden çıkarılmıştır. Edilgen cümle etken yapılmıştır.)

144. ÖC: Ağabey, ağabey hadi kalk!

144. SC: Ağabey, ağabey hadi kalk! (Cümle korunmuştur.)

145. ÖC: Ne oluyor Mert?

145. SC: Ne oluyor Mert? (Cümle korunmuştur.)

146. ÖC: Saat 7 oldu ağabey, geç kalıyoruz.

146. SC: Saat 7 oldu ağabey, geç kalıyoruz. (Cümle korunmuştur.)

147. ÖC: Mert, otobüs sabah değil akşam 8'de hareket edecek.

147. SC: Mert, otobüs sabah değil akşam 8'de hareket edecek. (Cümle korunmuştur.)

148. ÖC: Bırak da biraz uyuyayım, dedim ama fayda etmedi.

148. SC: Bırak, biraz daha uyuyacağım, dedim ama fayda etmedi. (Tasarlama kipiyle çekimlenmiş fiil gelecek zaman kipinde çekimlenmiştir.)

149. ÖC: Mert nereden edindiğini anlamadığım bir görev bilinciyle, “Biz bir takım olduk ağabey; birbirimizden sorumluyuz” diyerek beni zorla kaldırdı.

149. SC: Mert bir görev bilinci ile, “Biz bir takım olduk ağabey; birbirimizle ilgileneceğiz.” dedi ve beni zorla kaldırdı. (Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dİk”lar, zarf-fiil biçimbirimi “-(y)ArAk” cümleden çıkarılmıştır. “Sorumlu” sözcüğü yerine “ilgilen-” fiili kullanılmıştır.)

150. ÖC: Kahvaltı falan derken öğlen oldu.

150. SC: Kahvaltı yaptım, biraz zaman geçti ve öğlen oldu. (Zarf-fiil biçimbirimi “-ken” yerine “biraz zaman” söz grubu kullanılmıştır. “Falan” sözcüğü cümleden çıkarılmıştır.)

151. ÖC: Mert’i oyalamak amacıyla ona çantasını hazırlamasını söyledim.

151. SC: Mert’i meşgul etmek için ona çantasını hazırlamasını söyledim. (“Oyala-” fiili yerine “meşgul et-” fiili kullanılmıştır.)

152. ÖC: Aradan bir süre geçti.

152. SC: Aradan bir süre geçti. (Cümle korunmuştur.)

153. ÖC: Bizimki odasından çıktı.

153. SC: Mert odasından çıktı. (“Bizimki” sözcüğü yerine “Mert” sözcüğü kullanılmıştır.)

154. ÖC: Bir de ne göreyim!

154. SC: Ne gördüm, tahmin edin? (Tasarlama kipiyle çekimlenmiş fiil görülen geçmiş zaman kipinde çekimlenmiştir.)

155. ÖC: Elinde kapağı zor kapanmış kocaman bir bavul, kolunun altında Necmi!

155. SC: Elinde çok dolu, kocaman bir bavul var, kolunun altında da Necmi! (Sıfat-fiil biçimbirimi “-mİş” cümleden çıkarılmıştır. Yüklem görünür kılınmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

156. ÖC: Bu arada size Necmi’yi tanıtmadım.

156. SC: Bu arada size Necmi’yi tanıtmadım. (Cümle korunmuştur.)

157. ÖC: Necmi bizim küçük Japon balığımızın adı.

157. SC: Necmi bizim küçük Japon balığımızın adı. (Cümle korunmuştur.)

158. ÖC: Japonca bilmediğimiz için adını Necmi koyduk.

158. SC: Japonca bilmiyoruz, bu yüzden adını Necmi koyduk. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dik” cümleden çıkarılmıştır.)
159. ÖC: Mert ne yapıyorsun?
159. SC: Mert ne yapıyorsun? (Cümle korunmuştur.)
160. ÖC: Taşınıyor muyuz kardeşim?
160. SC: Taşınıyor muyuz kardeşim? (Cümle korunmuştur.)
161. ÖC: Neden öyle diyorsun ağabey?
161. SC: Ağabey, neden öyle diyorsun? (Cümle kurallı hâle getirilmiştir.)
162. ÖC: E ne bulduysan almışsın.
162. SC: E her şeyi almışsın. (Şart kipiyle çekimlenmiş fiilin yerine “her şey” söz grubu kullanılmıştır.)
163. ÖC: Yok ağabey sadece gerekli olan şeyleri aldım.
163. SC: Yok ağabey, sadece gerekli şeyleri aldım. (Sıfat-fiil biçimbirimi “-(y)An” cümleden çıkarılmıştır.)
164. ÖC: Üç çift ayakkabı, beş gömlek, üç beş pantolon, iki pijama, iç çamaşırları, battaniye, yastık...
164. SC: Üç çift ayakkabı, beş gömlek, üç beş pantolon, iki pijama, iç çamaşırları, battaniye, yastık... (Cümle korunmuştur.)
165. ÖC: Bir de Necmi...
165. SC: Bir de Necmi... (Cümle korunmuştur.)
166. ÖC: Hadi diğerlerini geçtim de Necmi’yi neden aldın?
166. SC: Hadi diğer şeyleri aldın, anladım ama Necmi’yi neden aldın? (Anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde cümle eklenmiştir. Sıfat tamlamasının tamlananı belirtilmiştir. “Geç-” fiili cümleden çıkarılmıştır.)
167. ÖC: Ben yokken kimse bakmazsa ona, ölür zavalıcık!
167. SC: Ben geziye gideceğim, Necmi’ye kimse bakmaz, o da ölür. (Zarf-fiil biçimbirimi “-ken”, şart kipi ve “zavalıcık” sözcüğü cümleden çıkarılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiş ve kurallı hâle getirilmiştir.)
168. ÖC: Mert, alt tarafı iki gün gezip geleceğiz.

168. SC: Mert, yalnızca iki gün gezeceğiz ve geleceğiz. (Cümle ikiye bölünmüştür. “Alt tarafı” söz grubu yerine “yalnızca” sözcüğü kullanılmıştır. Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)Ip” cümleden çıkarılmıştır.)

169. ÖC: Hem annem bakar ona sen merak etme.

169. SC: Hem annem bakar ona, sen merak etme. (Noktalama işaretleri yeniden düzenlenmiştir.)

170. ÖC: Mert’i Necmi’yi bırakması için ikna ettikten sonra bavulu da zar zor boşalttırdım.

170. SC: Mert’i Necmi’yi bırakması için ikna ettim ve bavulu boşaltmasını söyledim. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dık” ve ikileme cümleden çıkarılmıştır. Cümle etken hâle getirilmiştir.)

171. ÖC: Hem ona hem de bana birer tane sırt çantası hazırladık.

171. SC: Hem ona hem de bana birer tane sırt çantası hazırladık. (Cümle korunmuştur.)

172. ÖC: Nihayet akşam olmuştu.

172. SC: Sonunda akşam oldu. (“Nihayet” sözcüğü yerine “sonunda” sözcüğü kullanılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

173. ÖC: Babam bizi okula kadar götüreceği için annemle vedalaştık.

173. SC: Babam bizi okula kadar götürecektir. Bu yüzden anneme “hoşça kal,” dedik. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-(y)AcAk” cümleden çıkarılmıştır. “Vedalaş-” fiili yerine “hoşça kal” sözü kullanılmıştır.)

174. ÖC: Annem, hayırlı yolculuklar çocuklar, alın bakalım bu sizin, dedi ve bize bir paket uzattı.

174. SC: Annem, “hayırlı yolculuklar² çocuklar, alın, bu sizin,” dedi ve bize bir paket uzattı. (Noktalama işaretleri yeniden düzenlenmiştir.)

175. ÖC: Heyecanla kutuyu açtık.

175. SC: Heyecanla kutuyu açtık. (Cümle korunmuştur.)

176. ÖC: Kutudan fotoğraf makinesi çıktı.

176. SC: Kutudan fotoğraf makinesi çıktı. (Cümle korunmuştur.)

177. ÖC: Mert’le ikimiz “Yaşasın!” diye bağırдық.

177. SC: Mert’le ikimiz “Yaşasın!” diye bağırдық. (Cümle korunmuştur.)

²Bir iyi dilek sözü.

178. ÖC: Artık bizim de bir fotoğraf makinemiz vardı.

178. SC: Şimdi bizim de bir fotoğraf makinemiz oldu. (“Artık” sözcüğü yerine “şimdi” sözcüğü; “var” sözcüğü yerine “ol-” fiili kullanılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

179. ÖC: Annem bizi öperken, “gittiğiniz yerlerde bol bol fotoğraf çekinin olur mu çocuklar?”

179. SC: Annem bizi öptü ve “Çocuklar, bol bol fotoğraf çekin, olur mu?” (dedi). (Zarf-fiil biçimbirimi “-ken” cümleden çıkarılmıştır.)

180. ÖC: Gelince beraber bakarız, dedi.

180. SC: Sonra beraber bakarız, dedi. (Zarf-fiil cümleden çıkarılmıştır.)

181. ÖC: “Tamam” deyip annemle vedalaştıktan sonra babam önde biz arkada mutlu mutlu okula doğru yürümeye başladık.

181. SC: Anneme, “Tamam, hoşça kal.” dedik. Babamın arkasında mutlu bir şekilde okula doğru yürümeye başladık. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi olan “-Dİk” ve ikileme cümleden çıkarılmıştır. “Vedalaş-” fiili yerine “hoşça kal” sözü kullanılmıştır.)

182. ÖC: Okula varınca bahçede kocaman bir otobüs gördük.

182. SC: Okula ulaştık ve bahçede kocaman bir otobüs gördük. (Zarf-fiil cümleden çıkarılmıştır. “Var-” fiili yerine “ulaş-” fiili kullanılmıştır.)

183. ÖC: Öğrenciler sırayla otobüse biniyordu.

183. SC: Öğrenciler sırayla otobüse bindi. (Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

184. ÖC: Biz de babamla vedalaşıp sıraya geçtik.

184. SC: Biz de babama hoşça kal, dedik ve sıraya geçtik. (Zarf-fiil cümleden çıkarılmıştır. “Vedalaş-” fiili yerine “hoşça kal” sözü kullanılmıştır.)

185. ÖC: Otobüse binince öğretmenimiz Mert ile beni yan yana oturttu.

185. SC: Otobüse bindik. Öğretmenimiz Mert ile birlikte oturmamızı söyledi. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)IncA” ve ikileme cümleden çıkarılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

186. ÖC: Herkes yerleştikten sonra otobüsümüz hareket etti.

186. SC: Herkes yerleşti ve otobüsümüz hareket etti. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dİk” ve “sonra” sözcüğü cümleden çıkarılmıştır.)

187. ÖC: Hepimiz çok neşeliydik.

187. SC: Hepimiz çok neşeliydik. (Cümle korunmuştur.)

188. ÖC: Birbirimizle şakalaşıyor, gülüşüyorduk.

188. SC: Birbirimize şakalar yaptık, güldük. (Birleşik zamanlı fiiller basit zamanlı yapılmıştır, işteşlik biçimbirimleri kaldırılmıştır.)

189. ÖC: Biraz sonra gözlerim kapanmaya başladı.

189. SC: Biraz sonra gözlerim kapanmaya başladı. (Cümle korunmuştur.)

190. ÖC: Tatlı bir uyku geldi.

190. SC: Tatlı bir uyku geldi. (Cümle korunmuştur.)

İlk Durak

191. ÖC: Gözlerimi açtığımda sabah olmuştu.

191. SC: Gözlerimi açtım, sabah olmuş. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dik” cümleden çıkarılmış, birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

192. ÖC: Öğretmenimiz eline mikrofon almış konuşuyordu.

192. SC: Öğretmenimiz eline mikrofon almış, konuşuyor. (Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

193. ÖC: Çocuklar, uyanın bakalım!

193. SC: Çocuklar, uyanın bakalım! (Cümle korunmuştur.)

194. ÖC: Çanakkale’nin ilçesi Gelibolu’ya geldik.

194. SC: Çanakkale’nin ilçesi Gelibolu’ya geldik. (Cümle korunmuştur.)

195. ÖC: Çok yorucu bir gün olacak.

195. SC: Çok yorucu bir gün olacak. (Cümle korunmuştur.)

196. ÖC: Önce Gelibolu Yarımadası’nı gezeceğiz.

196. SC: Önce Gelibolu Yarımadası’nı³ gezeceğiz. (Cümle korunmuştur.)

197. ÖC: Burada, 1. Dünya Savaşı’nda Çanakkale Boğazı’ndan geçerek topraklarımızı işgal etmek isteyen düşman askerlerine karşı ülkemizi canı pahasına koruyan ve “Çanakkale Geçilmez” sözünü tarihe yazan kahraman askerlerimizi tanıyacağız.

197. SC: Düşman askerleri 1. Dünya Savaşı’nda Çanakkale Boğazı’nı geçmek istedi. Kahraman askerlerimiz vatanımızı düşmanlara karşı korudu. Onlar, “Çanakkale Geçilmez”

³Sadece bir yönünden büyük toprak parçasına bağlı, diğer yönleri su ile çevrili toprak parçasına yarımada denir. (Ar.) شبه جزيرة, (Alm.) Halbinsel, (Fr.) péninsule, (İng.) peninsula, (Kor.) 반도, (Rus.) Полуостров.

sözünü bütün dünyaya gösterdi. Burada bu kahraman askerlerimizi tanıyacağız. (Cümle dörde bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)ArAk”, sıfat-fiil biçimbirimi “-An”lar, “canı pahasına” söz grubu ve “tarihe yazmak” deymi cümleden çıkarılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

198. ÖC: Sonra boğazın öbür tarafına geçip Çanakkale’de turlayacak ve Truva Atı’nın bir maketini göreceğiz.

198. SC: Sonra boğazın diğer tarafına geçip Çanakkale’de tur atacağız ve Truva Atı’nın bir örneğini göreceğiz. (“Maket” sözcüğü yerine “örnek” sözcüğü; öbür” sözcüğü yerine “diğer” sözcüğü kullanılmıştır.)

199. ÖC: En son da çok eskiden bu topraklarda kurulmuş Truva Antik Şehri’ne gideceğiz.

199. SC: En son da Truva Antik Şehri’ne gideceğiz. Truva Antik Şehri’ni çok eskiden bu topraklarda kurmuşlar. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-mİş” cümleden çıkarılmıştır. Anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde cümle eklenmiştir.)

200. ÖC: Vaay!

200. SC: Vaay! (Cümle korunmuştur.)

201. ÖC: Çok ilginç yerler gezeceğiz anlaşılan!” diye düşündüm.

201. SC: “Galiba çok ilginç yerler gezeceğiz!” diye düşündüm. (Cümle kurallı hâle getirilmiştir. Sıfat-fiil cümleden çıkarılmış, yerine “galiba” sözcüğü kullanılmıştır.)

202. ÖC: Heyecanla Mert’e döndüm.

202. SC: Heyecanla Mert’e döndüm. (Cümle korunmuştur.)

203. ÖC: Hâlâ uyuyordu.

203. SC: Hâlâ uykudaydı. (Birleşik zamanlı fiil cümlesi basit zamanlı isim cümlesi yapılmıştır.)

204. ÖC: Onu uyandırmak için sarsmaya başladım.

204. SC: Onu uyandırmak için sallamaya başladım. (“Sars-” fiili yerine “salla-” fiili kullanılmıştır.)

205. ÖC: Mert, kalk bakalım.

205. SC: Mert, kalk. (“Bakalım” sözcüğü cümleden çıkarılmıştır.)

206. ÖC: Haydi, geldik.

206. SC: Haydi, geldik. (Cümle korunmuştur.)

207. ÖC: Baktım uyanmıyor, sesimi yükselttim.

207. SC: Baktım uyanmıyor, daha yüksek sesle söyledim. (“Yükselt-” fiili cümleden çıkarılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)
208. ÖC: Meeeeert!..
208. SC: Meeeeert!.. (Cümle korunmuştur.)
209. ÖC: Uyan hadi, ineceğiz birazdan!
209. SC: Uyan hadi, birazdan ineceğiz! (Cümle kurallı hâle getirilmiştir.)
210. ÖC: Bizimki gözlerini açmadan konuşmaya başladı.
210. SC: Mert gözlerini açmadan konuşmaya başladı. (Özne, iyelik zamiri yerine isimle ifade edilmiştir.)
211. ÖC: Bir yandan da esniyordu.
211. SC: Hem konuştu hem hâlâ uykusu vardı. (“Bir yandan” söz grubu ve “esne-” fiili cümleden çıkarılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)
212. ÖC: Daha alarının çalmasına çok var ağabey.
212. SC: Daha alarının çalmasına çok var ağabey. (Cümle korunmuştur.)
213. ÖC: Biraz daha uyuyacağım ben...
213. SC: Biraz daha uyuyacağım ben... (Cümle korunmuştur.)
214. ÖC: Ne alarmı, otobüsteyiz Mert!
214. SC: Ne alarmı, otobüsteyiz Mert! (Cümle korunmuştur.)
215. ÖC: Ağabey beş dakikacık daha...
215. SC: Ağabey, beş dakikacık daha... (Noktalama işaretleri yeniden düzenlenmiştir.)
216. ÖC: Zar zor Mert’i uyandırabildim.
216. SC: Mert’i zorla uyandırdım. (Cümle kurallı hâle getirilmiştir. İkileme ve yeterlik kipi cümleden çıkarılmıştır.)
217. ÖC: Bu arada herkes bize güldü tabii!
217. SC: Bu arada herkes bize güldü. (“Tabii” zarfı cümleden çıkarılmıştır.)
218. ÖC: Neyseki öğretmenimiz gezeceğimiz yerlerin birer haritasını verdi de millet bizle ilgilenmeyi bıraktı.
218. SC: İyi ki öğretmenimiz bize bir harita verdi, böylece öğrenciler bizimle ilgilenmeyi bıraktı. (“Neyse ki” söz grubu yerine “iyi ki” söz grubu; “millet” sözcüğü yerine “öğrenciler”

sözcüğü kullanılmıştır. Sıfat-fiil cümleden çıkarılmıştır. “Bizle” kullanımı “bizimle” olarak düzeltilmiştir.)

219. ÖC: Haritaya bakınca gözümün korktuğunu itiraf etmeliyim.

219. SC: Haritaya baktım ve biraz korktum. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)IncA”, sıfat-fiil biçimbirimi “-Dlk” ve tasarlama kipiyle çekimlenmiş “itiraf et-” fiili ve deyim cümleden çıkarılmıştır.)

220. ÖC: Bu kadar yeri gezme fikri beni şimdiden yormuştu.

220. SC: Bu kadar yeri gezme fikri beni şimdiden yordu. (Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

221. ÖC: Otobüsümüz yavaşlamaya başladı.

221. SC: Otobüsümüz yavaşlamaya başladı. (Cümle korunmuştur.)

222. ÖC: Öğretmenimiz anlatmaya devam ediyordu.

222. SC: Öğretmenimiz anlatmaya devam etti. (Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

223. ÖC: Burası Akbaş Şehitliği çocuklar.

223. SC: Çocuklar, burası Akbaş Şehitliği⁴. (Cümle kurallı hâle getirilmiştir.)

224. ÖC: Burada size gerçek bir kahramandan söz edeceğim.

224. SC: Burada size gerçek bir kahramanı anlatacağım. (“Söz et-” fiilinin yerine “anlat-” fiili kullanılmıştır.)

225. ÖC: Öğretmen süper kahraman deyince Mert heyecanla sordu.

225. SC: Öğretmen süper kahraman dedi ve Mert hemen heyecanla sordu. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)IncA” yerine “hemen” sözcüğü kullanılmıştır.)

226. ÖC: Süper kahraman mı?

226. SC: Süper kahraman mı? (Cümle korunmuştur.)

227. ÖC: Çizgi film mi izleyeceğiz ağabey?

227. SC: Çizgi film mi izleyeceğiz ağabey? (Cümle korunmuştur.)

228. ÖC: Bilmiyorum Mert.

⁴Askerler ve polisler vatani korumak gibi çok önemli, çok büyük bir amaç için ölürler, onlara şehit denir. (Ar.) شهيد, (Alm.) Märtyrer, (Fr.) martyr, (İng.) martyr, (Kor.) 순교자, (Rus.) мученик. Şehitlerin mezar yerlerine de şehitlik denir. (Ar.) استشهد, (Alm.) Martyrium, (Fr.) martyre, (İng.) martyrdom, (Kor.) 순교, (Rus.) мученичество.

228. SC: Bilmiyorum Mert. (Cümle korunmuştur.)

229. ÖC: Sessiz ol da dinleyelim.

229. SC: Sessiz ol da dinleyelim. (Cümle korunmuştur.)

230. ÖC: Öğretmenimiz konuşmasını sürdürdü.

230. SC: Öğretmenimiz konuşmasını sürdürdü. (Cümle korunmuştur.)

231. ÖC: Çanakkale Savaşı'nda birçok kahraman varmış çocuklar.

231. SC: Çanakkale Savaşı'nda birçok kahraman varmış çocuklar. (Cümle korunmuştur.)

232. ÖC: Bunlardan biri de Müstecip Onbaşı'yımış.

232. SC: Bunlardan biri de Müstecip Onbaşı'yımış⁵. (Cümle korunmuştur.)

233. ÖC: Müstecip Onbaşı şu gördüğünüz sahilde nöbet tuttuğu sırada bir denizaltı, dürbününü çıkarmış.

233. SC: Şurada bir sahil görüyorsunuz. Müstecip Onbaşı orada nöbet tutmuş⁶, tam o anda bir denizaltı⁷, dürbününü⁸ çıkarmış. (Cümle üçe bölünmüştür. “Sıra” sözcüğü yerine “an” sözcüğü kullanılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dİk”lar cümleden çıkarılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

234. ÖC: Bunu fark eden Müstecip, tüfeği ile ateş edip denizaltıyı dürbününden vurmuş.

234. SC: Müstecip Onbaşı bunu fark etmiş, tüfeği⁹ ile ateş etmiş ve denizaltının dürbününü vurmuş. (Cümle üçe bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-(y)An” ve zarf-fiil biçimbirimi “-(y)İp” cümleden çıkarılmıştır.)

235. ÖC: Önünü göremeyen denizaltı kayalıklara çarpmış.

235. SC: Denizaltı önünü görememiş ve büyük taşlara çarpmış. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-(y)An” cümleden çıkarılmıştır. “Kayalık” sözcüğü yerine “büyük taşlar” söz grubu kullanılmıştır.)

⁵Onbaşı orduda görev yapar, on tane askerle ilgilenir. (Ar.) عريف, (Alm.) Korporal, (Fr.) corporel, (İng.) corporal, (Kor.) 상등병, (Rus.) капрал.

⁶Nöbet tutmak, bir yeri, bir kişiyi, bir aracı korumak için beklemektir. (Ar.) اسهروا, (Alm.) wachen, (Fr.) continue de regarder, (İng.) keep watch, (Kor.) 계속보다, (Rus.) Продолжай смотреть.

⁷Bir tür savaş ve araştırma gemisidir, denizin hem altında hem de üstünde gider. (Ar.) غواصة, (Alm.) submarin, (Fr.) sous-marin, (İng.) submarine, (Kor.) 반도, (Rus.) Полуостров.

⁸Dürbün uzaktaki nesneleri daha yakından görmeyi sağlar. (Ar.) المناظير, (Alm.) Fernglas, (Fr.) jumelles, (İng.) binoculars, (Kor.) 쌍안경, (Rus.) бинокль.

⁹Tüfek bir ateşli silahtır, savaşta veya avlanmada kullanılır. (Ar.) بندقية, (Alm.) Gewehr, (Fr.) fusil, (İng.) rifle, (Kor.) 소총, (Rus.) винтовка.

236. ÖC: Müstecip de tek başına gidip denizaltıdakileri esir almış.

236. SC: Müstecip de tek başına gitmiş ve denizaltıdakileri yakalamış. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)Ip” cümleden çıkarılmıştır. “Esir al-” fiili yerine “yakala-” fiili kullanılmıştır.)

237. ÖC: Vay be, dedi Kâmil.

237. SC: Vay be, dedi Kâmil. (Cümle korunmuştur.)

238. ÖC: Müstecip Onbaşı gerçekten de süpermiş.

238. SC: Müstecip Onbaşı gerçekten de süpermiş. (Cümle korunmuştur.)

Rehber mi? O da Ne?

239. ÖC: Öğretmenimiz sözlerini bitirince otobüs tekrar hızlandı.

239. SC: Öğretmenimiz sözlerini bitirdi ve otobüsün hızı tekrar arttı. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)IncA” cümleden çıkarılmıştır. Edilgen cümle etken yapılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

240. ÖC: Bir süre daha yol gittikten sonra pek çok otobüsün olduğu bir yere geldik.

240. SC: Bir süre daha gittik ve sonra bir yere geldik. Burada pek çok otobüs vardı. (Cümle üçe bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dlk”lar cümleden çıkarılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

241. ÖC: Öğrenciler, “Burada niçin durduk?” diye sorunca öğretmenimiz açıklama yaptı.

241. SC: Öğrenciler, “Burada niçin durduk?” diye sordu ve öğretmenimiz açıklama yaptı. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)IncA” cümleden çıkarılmıştır.)

242. ÖC: Rehberi almak için durduk çocuklar.

242. SC: Rehberi almak için durduk çocuklar. (Cümle korunmuştur.)

243. ÖC: Mert merakla bana döndü.

243. SC: Mert merakla bana döndü. (Cümle korunmuştur.)

244. ÖC: Ağabey, rehberle ne yapacağız?

244. SC: Ağabey, rehberle ne yapacağız? (Cümle korunmuştur.)

245. ÖC: Telefon mu edecek öğretmen?

245. SC: Öğretmen birine telefon mu edecek? (Cümleye yönelme ekli nesne eklenmiştir.)

246. ÖC: Ne alakası var Mert?

246. SC: Ne ilgisi var Mert? (“Alaka” sözcüğünün yerine “ilgi” sözcüğü kullanılmıştır.)

247. ÖC: Telefon rehberi almayacak mı öğretmen?

247. SC: Öğretmen telefon rehberi almayacak mı? (Cümle kurallı hâle getirilmiştir.)

248. ÖC: Bir süre gülmekten cevap veremedim.

248. SC: Bir süre gülmekten Mert'e hemen cevap veremedim. (Cümleye yer tamlayıcısı eklenerek anlam açık hâle getirilmiştir.)

249. ÖC: Sonra, hayır Mert (dedim).

249. SC: Sonra, hayır Mert, (dedim). (Cümle korunmuştur.)

250. ÖC: Rehber, bizi gezdirecek kişi, dedim.

250. SC: Rehber, bizi gezdirecek, dedim. (Sıfat-fiil biçimbirimi “-(y)AcAk” cümleden çıkarılmıştır.)

251. ÖC: O sırada kapı açıldı ve otobüse güler yüzlü bir abla bindi.

251. SC: O anda güler yüzlü bir abla kapıyı açtı ve otobüse bindi. (“Sıra” sözcüğü yerine “an” sözcüğü kullanılmıştır. Edilgen olan birinci cümle etken yapılmıştır.)

252. ÖC: Mert'e, işte rehber bu, diye gösterdim.

252. SC: Mert'e, işte rehber bu, diye gösterdim. (Cümle korunmuştur.)

253. ÖC: Mert garip garip rehberine baktı.

253. SC: Mert rehberine garip bir şekilde baktı. (İkileme cümleden çıkarılmıştır. Zarf, fiilin hemen önüne getirilmiştir.)

254. ÖC: Benim adım Aylin.

254. SC: Benim adım Aylin. (Cümle korunmuştur.)

255. ÖC: Çanakkale'yi bugün birlikte gezeceğiz çocuklar, dedi abla.

255. SC: Çanakkale'yi bugün birlikte gezeceğiz çocuklar, dedi abla. (Cümle korunmuştur.)

256. ÖC: Aylin abla bir koltuğa oturduktan sonra otobüs tekrar hareket etti.

256. SC: Aylin abla bir koltuğa oturdu, sonra otobüs tekrar hareket etti. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dık” cümleden çıkarılmıştır.)

257. ÖC: Biraz daha gidince bir yokuşta durdu.

257. SC: Biraz daha gitti ve dik bir yolda durdu. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)IncA” cümleden çıkarılmıştır. “Yokuş” sözcüğü yerine “dik bir yol” söz grubu kullanılmıştır.)

258. ÖC: Aylin ablanın dediğine göre burada Mehmetçiğe Saygı Anıtı varmış.

258. SC: Aylin abla, “Burada Mehmetçiğe¹⁰ Saygı Anıtı¹¹var.” dedi. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dik” cümleden çıkarılmıştır. Cümle doğrudan anlatımla ifade edilmiştir.)

259. ÖC: Bu anıt, savaş sırasında yaralı bir İngiliz askerine yardım eden bir Mehmetçik için yapılmış.

259. SC: Savaşta bir İngiliz askeri yaralanmış, bir Mehmetçik o askere yardım etmiş. Bu anıt o asker için yapmışlar. (Cümle üçe bölünmüştür. Bir sıfat-fiil biçimbirimi olan “-(y)An” cümleden çıkarılmıştır. Edilgen cümle etken yapılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

260. ÖC: İngiliz askeri iki siper arasında kalmış.

260. SC: İngiliz askeri iki siper¹² arasında kalmış. (Cümle korunmuştur.)

261. ÖC: Bacağından vurulduğu için kımıldayamıyormuş.

261. SC: O askeri bacağından vurmuşlar, o yüzden hareket etmesi zormuş. (Cümle ikiye bölünmüştür. “Kımıl-da-” fiili ve sıfat-fiil biçimbirimi “-Dik” cümleden çıkarılmıştır. Edilgen fiilimsi etken fiile dönüştürülmüştür.)

262. ÖC: Yardım istiyormuş ancak kimse ona yardım etmeye cesaret edemiyormuş.

262. SC: Yardım istemiş ama ona yardım etmek için kimsenin cesareti¹³ yokmuş. (Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır. “Ancak” sözcüğü yerine “ama” sözcüğü kullanılmıştır. Yeterlik kipiyle çekimlenmiş fiil cümleden çıkarılmıştır.)

263. ÖC: Bu sırada Türk askerlerinden biri, beyaz bir bayrakla siperden çıkmış; yaralı askeri kucakladığı gibi arkadaşlarının bulunduğu sipere götürmüş.

263. SC: Bu arada bir Türk askeri, beyaz bir bayrakla siperden çıkmış, yaralı askeri almış ve arkadaşlarının yanına götürmüş. (Cümle üçe bölünmüştür. Sıfat-fiiller ve ikinci “siper” sözcüğü cümleden çıkarılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

264. ÖC: Sonra tekrar kendi siperine dönmüş.

¹⁰Mehmetçik adını Türk askerine sevgi duygusu ile vermişlerdir.

¹¹Anıtı önemli bir olayı veya büyük bir kişiyi hatırlamak için yaparlar ve anıtlar genellikle büyük olur. (Ar.) نصب, (Alm.) Monument, (Fr.) monument, (İng.) monument, (Kor.) 기념물, (Rus.) памятник.

¹²Askerler savaşta yara almamak ve rahat bir şekilde ateş etmek için uzun ve üstü açık çukur yaparlar, buna siper denir. (Ar.) خندق, (Alm.) Graben, (Fr.) tranchée, (İng.) trench, (Kor.) 도랑, (Rus.) траншея.

¹³İnsanlar bazı zor veya tehlikeli işlerde o işi yapmak bir güven duygusu hisseder. Bu güven duygusuna cesaret denir. (Ar.) شجاعة, (Alm.) Heldenmut, (Fr.) bravoure, (İng.) bravery, (Kor.) 용감, (Rus.) храбрость. O insanlara da cesur denir. (Ar.) شجاع, (Alm.) Mutig, (Fr.) brave, (İng.) brave, (Kor.) 용감한, (Rus.) Храбрый.

264. SC: Sonra tekrar siperine dönmüş. (Dönüştürme ifade eden biçimbirim cümleden çıkarılmıştır.)

265. ÖC: Bu esnada duran savaş devam etmiş.

265. SC: Bu arada savaş durmuş ama sonra devam etmiş. (Cümle ikiye bölünmüştür. “Esna” sözcüğü yerine “ara” sözcüğü kullanılmıştır. Sıfat-fiil biçimbirimi “-(y)An” cümleden çıkarılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

266. ÖC: “Vay be!..” dedim içimden.

266. SC: İçimden “Vay be!..” dedim. (Cümle kurallı hâle getirilmiştir.)

267. ÖC: Biz olsak böyle cesur davranabilir miydik?

267. SC: “Acaba biz bu kadar cesur muyuz?” (Şart kipiyle çekimlenmiş fiil cümleden çıkarılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

268. ÖC: Aylin abla, anıtın hikâyesini anlattıktan sonra otobüsümüz yokuşu çıkmaya devam etti.

268. SC: Aylin abla anıtın hikâyesini anlattı, sonra otobüsümüz dik yolda ilerlemeye devam etti. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dik” cümleden çıkarılmıştır. “Yokuş” sözcüğü yerine “dik yol” söz grubu; “çık-” fiili yerine “ilerle-” fiili kullanılmıştır.)

269. ÖC: Aylin abla yol boyu geçtiğimiz yerler hakkında bizi bilgilendirdi.

269. SC: Aylin abla yolda bize bilgi vermeye devam etti. (Sıfat-fiil biçimbirimi olan “-Dik” cümleden çıkarılmıştır. Cümle etken hâle getirilmiştir.)

270. ÖC: Şu gördüğümüz yer Kanlısirt çocuklar.

270. SC: Çocuklar, şu yer Kanlısirt. (Cümle kurallı hâle getirilmiştir. Sıfat-fiil cümleden çıkarılmıştır.)

271. ÖC: Burada dört gün içinde yirmi bin askerimiz şehit olmuş.

271. SC: Burada dört gün içinde yirmi bin askerimiz şehit olmuş. (Cümle korunmuştur.)

272. ÖC: Otobüsteki herkesin yüzünde aynı ifade vardı.

272. SC: Otobüsteki herkesin yüzünde aynı ifade vardı. (Cümle korunmuştur.)

273. ÖC: Şaşkınlık ve hüznün...

273. SC: Şaşırma ve hüznün... (“Şaşkınlık” sözcüğü yerine “şaşıрма” sözcüğü kullanılmıştır.)

274. ÖC: Duyduklarımızdan sonra suspus olmuş, canları pahasına vatanımızı koruyan dedelerimizi düşünüyorduk.

274. SC: Bunları duyduk ve sustuk. Vatanımızı korumak için dedelerimiz ölmüş, onları düşündük. (İki cümle de ikiye bölünmüştür. Deyimler ve sıfat-fiil biçimbirimi “-(y)An” cümleden çıkarılmıştır. “Can ver-” fiili yerine “öl-” fiili kullanılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

275. ÖC: Onlara ne çok şey borçluyuz!

275. SC: Onlara çok teşekkür borcumuz var. (“Borçlu” sözcüğü yerine “teşekkür borcu” söz grubu kullanılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

57. Alay¹⁴ Şehitliği

276. ÖC: 57. Alay Şehitliği’ne vardığımızda sırayla otobüsten indik, yürümeye başladık.

276. SC: 57. Alay Şehitliği’ne vardık, sırayla otobüsten indik, yürümeye başladık. (Birinci cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dık” cümleden çıkarılmıştır.)

277. ÖC: Öğretmenimiz yanından uzaklaşmamamızı söyledi ama her birimizin dikkatini bir şey çekiyor, etrafa dağılıyorduk.

277. SC: Öğretmenimiz, yanımdan uzaklaşmayın, dedi ama bir şeyler bizim dikkatimizi çekti ve biz başka yerlere gittik. (Birinci cümle doğrudan anlatımla ifade edilmiştir. “Etrafa dağıl-” birleşik fiili cümleden çıkarılmıştır. Birleşik zamanlı fiiller basit zamanlı, edilgen cümle etken yapılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

278. ÖC: Öğretmenimiz bizi toplamaktan yorulmuştu.

278. SC: Öğretmenimiz bizi toplamaktan yoruldu. (Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

279. ÖC: Çocuklar bu böyle olmayacak.

279. SC: Çocuklar bu böyle olmayacak. (Cümle korunmuştur.)

280. ÖC: Uzaktan da fark edilebilmeniz için bir yol bulmak lazım.

280. SC: Sizi uzaktan da fark etmek için bir yol bulmak gerekiyor. (“Lazım” sözcüğü yerine “gerek-” fiili kullanılmıştır. Yeterlik kipi cümleden çıkarılmıştır. Cümleye yönelme ekli nesne eklenmiştir.)

281. ÖC: Yoksa kaybolacaksınız, dedi.

¹⁴ Alay, bir asker topluluğudur. (Ar.) فوج, (Alm.) Regiment, (Fr.) régiment, (İng.) regiment, (Kor.) 연대, (Rus.) полк.

281. SC: Yoksa kaybolacaksınız, dedi. (Cümle korunmuştur.)

282. ÖC: Sonra bir süre düşündü.

282. SC: Sonra bir süre düşündü. (Cümle korunmuştur.)

283. ÖC: Birden aklına bir fikir gelmiş olmalı ki “Buldum” diyerek yan taraftaki satıcıya doğru yürüdü.

283. SC: Galiba birden aklına bir fikir geldi, çünkü “buldum” dedi ve yan taraftaki satıcıya doğru yürüdü. (Tasarlama kipiyle çekimlenmiş fiil, “ki” bağlacı ve zarf-fiil biçimbirimi “-(y)ArAk” cümleden çıkarılmıştır. Cümledeki neden-sonuç ilişkisini korumak için cümleye “çünkü” bağlacı eklenmiştir. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

284. ÖC: Ne yapacağını merakla izliyorduk.

284. SC: Öğretmenimiz ne yapacak diye merakla izledik. (Cümle ikiye bölünmüştür. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

285. ÖC: Satıcıyla bir müddet konuştu.

285. SC: Satıcıyla biraz konuştu. (“Müddet” sözcüğü yerine “biraz” sözcüğü kullanılmıştır.)

286. ÖC: Sonra da eliyle bizi yanına çağırdı.

286. SC: Sonra da eliyle bizi yanına çağırdı. (Cümle korunmuştur.)

287. ÖC: Hepimiz öğretmenin yanına gittik.

287. SC: Hepimiz öğretmenin yanına gittik. (Cümle korunmuştur.)

288. ÖC: Satıcı öğretmenimize kırk kadar şapka verdi.

288. SC: Satıcı öğretmenimize kırk kadar şapka verdi. (Cümle korunmuştur.)

289. ÖC: Hepsi de kırmızı renkliydi.

289. SC: Hepsi de kırmızı renkliydi. (Cümle korunmuştur.)

290. ÖC: Alın bakalım çocuklar, şu şapkaları takın, dedi öğretmenimiz.

290. SC: Öğretmenimiz, “Alın bakalım çocuklar, şu şapkaları takın.” dedi. (Cümle kurallı hâle getirilmiştir.)

291. ÖC: Gruptaki erkeklerden birkaçı hemen itiraz etti.

291. SC: Gruptaki erkeklerin birkaçı hemen itiraz etti. (Tamlamanın tamlayan eki eklenmiştir.)

292. ÖC: Ama öğretmenim bu şapkalar kırmızı!

292. SC: Ama öğretmenim bu şapkalar kırmızı! (Cümle korunmuştur.)

293. ÖC: Evet, ne olmuş kırmızıysa?

293. SC: Evet, kırmızı, ne olmuş? (Şart kipi çekimi cümleden çıkarılmıştır. Cümle kurallı hâle getirilmiştir.)

294. ÖC: Kırmızı kız rengi öğretmenim!

294. SC: Öğretmenim, kırmızı kız rengi! (Cümle kurallı hâle getirilmiştir.)

295. ÖC: Biz nasıl takalım?

295. SC: Biz nasıl takalım? (Cümle korunmuştur.)

296. ÖC: Ne alakası var çocuklar...

296. SC: Ne ilgisi var çocuklar... (“Alaka” sözcüğü yerine “ilgi” sözcüğü kullanılmıştır.)

297. ÖC: Kız rengi, erkek rengi mi olur?

297. SC: Kız rengi, erkek rengi mi olur? (Cümle korunmuştur.)

298. ÖC: Sizi kalabalık içinde kolayca ayırmak için en uygun renk bu.

298. SC: Sizi kalabalık içinde kolayca fark etmek için en uygun renk bu. (Yeterlik kipiyle çekimlenmiş fiilin yerine “fark et-” fiili kullanılmıştır.)

299. ÖC: Hepiniz takın bakalım şimdi!

299. SC: Şimdi hepiniz şapkaları takın! (Cümle kurallı hâle getirilmiştir. “Bakalım” sözcüğü cümleden çıkarılmıştır. Cümleye nesne eklenmiştir.)

300. ÖC: Hepimiz şapkaları taktık.

300. SC: Hepimiz şapkaları taktık. (Cümle korunmuştur.)

301. ÖC: O kadar dikkat çekiyorduk ki on kilometre öteden bile fark edilebilirdik!

301. SC: Çok dikkat çekiyoruz, bizi on kilometre uzaktan bile fark ederler. (“Ki” bağlacı cümleden çıkarılmıştır. Birleşik zamanlı fiiller basit zamanlı yapılmıştır. Yeterlik kipiyle çekimlenmiş fiil basit çekime dönüştürülmüştür. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

302. ÖC: Aylin abla bizi etrafına topladı ve 57. Alay’dan bahsetti.

302. SC: Aylin abla bizi etrafına topladı ve 57. Alay’dan bahsetti. (Cümle korunmuştur.)

303. ÖC: Bu alay, son askeri şehit düşene kadar burada düşmanla savaştı.

303. SC: Bu alayın son askeri de şehit olmuş, bütün askerler o zamana kadar burada düşmanla savaştı. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil cümleden çıkarılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

304. ÖC: Hatta savaş sonrasında tören düzenlendiğinde kahramanlık madalyasını alacak kimse olmadığı için madalyaları 57. Alay'ın sancağına takmışlar.

304. SC: Savaştan sonra madalya¹⁵ vermek için tören düzenlemişler ama 57. Alay'dan hiç asker yokmuş. Bu yüzden madalyaları 57. Alay'ın bayrağına takmışlar. (Cümle üçe bölünmüştür. “Sancak” sözcüğü yerine “bayrak” sözcüğü kullanılmıştır. “Hatta” ve kahramanlık” sözcükleri ile sıfat-fiil biçimbirimleri “-Dİk” ve “-(y)AcAk” cümleden çıkarılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

305. ÖC: Etrafıma baktım.

305. SC: Etrafıma baktım. (Cümle korunmuştur.)

306. ÖC: Herkes suspus olmuş rehberi dinliyordu.

306. SC: Herkes sustu ve rehberi dinledi. (Cümle ikiye bölünmüştür. Deyim cümleden çıkarılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılarak zaman birlikteliği sağlanmıştır.)

307. ÖC: Anlatılanlar hepimizi duygulandırmıştı.

307. SC: Rehber abla 57. Alay'ın hikayesini anlattı ve hepimiz duygulandık. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-(y)An” cümleden çıkarılmıştır. Birinci cümleye belirtili nesne eklenmiştir. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı; edilgen cümle etken yapılmıştır.)

Japon Turistler

308. ÖC: Dinlediklerimden etkilenmiş, herkesle birlikte otobüse dönüyordum ki bir eksiklik hissettim.

308. SC: 57. Alay'dan ben de etkilendim. Sonra hepimiz otobüse doğru yürümeye başladık ama o anda bir şey eksik gibi hissettim. (Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dİk” cümleden çıkarılmıştır. “Eksiklik” sözcüğü yerine “eksik” sözcüğü kullanılmıştır. Birleşik zamanlı fiil cümleden çıkarılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

309. ÖC: Huzursuz oldum.

309. SC: Huzursuz oldum. (Cümle korunmuştur.)

310. ÖC: Ne unutmuş olabilirdim?

310. SC: Acaba ne unuttum? (Yeterlik kipiyle çekimlenmiş fiil cümleden çıkarılmıştır. Birleşik zamanlı cümle basit zamanlı yapılmıştır.)

¹⁵ Askerler savaşta yararlı işler yaparlar, bunu hatırlatmak için onlara altın, gümüş ya da başka metallerden hediye verirler. Buna madalya denir. (Ar.) ميدالية, (Alm.) Medaille, (Fr.) médaille, (İng.) medal, (Kor.) 메달, (Rus.) медаль.

311. ÖC: Ne acaba, diye düşünürken birden kafama dank etti.

311. SC: Ne acaba, diye düşündüm ve hemen fark ettim. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-ken” cümleden çıkarılmıştır. Deyimin yerine “fark et-” fiili kullanılmıştır.)

312. ÖC: Tabii ya, Mert ortada yoktu!

312. SC: Tabii ya, Mert yoktu! (“Ortada” sözcüğü cümleden çıkarılmıştır.)

313. ÖC: Hemen geri döndüm ve öğretmenimin yanına koştum.

313. SC: Hemen geri döndüm ve öğretmenimin yanına koştum. (Cümle korunmuştur.)

314. ÖC: Öğretmenim, öğretmenim...

314. SC: Öğretmenim, öğretmenim... (Cümle korunmuştur.)

315. ÖC: Ne oldu Levent?

315. SC: Ne oldu Levent? (Cümle korunmuştur.)

316. ÖC: Mert yok!

316. SC: Mert yok! (Cümle korunmuştur.)

317. ÖC: Öğretmenimiz panikle etrafına baktı.

317. SC: Öğretmenimiz korkuyla etrafına baktı. (“Panik” sözcüğü yerine “korku” sözcüğü kullanılmıştır.)

318. ÖC: Ben şu tarafa bakayım.

318. SC: Ben şu tarafa bakacağım. (Tasarlama kipiyle çekimlenmiş fiil gelecek zaman kipiyle çekimlenmiştir.)

319. ÖC: Sen de arkadaşlarınla şu tarafa bak...

319. SC: Sen de arkadaşlarınla şu tarafa bak. (Cümle korunmuştur.)

320. ÖC: Bulamazsanız otobüsün yanına gelin çok uzaklaşmayın.

320. SC: Gittiniz ve bulamadınız, o zaman otobüsün yanına gelin, çok uzaklaşmayın. (Cümle üçe bölünmüştür. Şart kipiyle çekimlenmiş fiil cümleden çıkarılmıştır.)

321. ÖC: Bir de sizi aramayalım.

321. SC: Bir de sizi aramak istemeyiz. (Tasarlama kipi cümleden çıkarılmıştır.)

322. ÖC: Hemen az ötedeki Kâmil ile Osman’a haber verdim, hep beraber Mert’i aramaya başladık.

322. SC: Hemen Kâmil ile Osman’a haber verdim, hep beraber Mert’i aramaya başladık. (“Az ötedeki” söz grubu cümleden çıkarılmıştır.)

323. ÖC: Nereye giderdi ki bu çocuk.

323. SC: Acaba bu çocuk nereye gitti? (Cümledeki “ki” bağlacı çıkarılmıştır ve cümle kurallı hâle getirilmiştir. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

324. ÖC: Üstelik yalnız başına...

324. SC: Hem de yalnız başına... (“Üstelik” sözcüğü yerine “hem de” söz grubu kullanılmıştır.)

325. ÖC: 57. Alay’ın karşısındaki satıcılara koştum.

325. SC: 57. Alay’ın karşısındaki satıcılara koştum. (Cümle korunmuştur.)

326. ÖC: İçlerinden birine, “İyi günler amca, bir şey sorabilir miyim?” dedim.

326. SC: İçlerinden birine, “İyi günler amca, bir şey sormak istiyorum.” dedim. (Yeterlik kipi cümleden çıkarılmıştır.)

327. ÖC: Hoş geldiniz gençler...

327. SC: Hoş geldiniz gençler... (Cümle korunmuştur.)

328. ÖC: Buyurun.

328. SC: Buyurun. (Cümle korunmuştur.)

329. ÖC: Amca, kısa boylu yedi yaşlarında bir çocuk arıyoruz.

329. SC: Amca, kısa boylu, yedi yaşlarında bir çocuk arıyoruz. (Cümle korunmuştur.) (“Yaklaşık” anlamı katan “1Ar” çokluk eki cümleden çıkarılmamıştır.)

330. ÖC: Gördünüz mü?

330. SC: Gördünüz mü? (Cümle korunmuştur.)

331. ÖC: O kadar çok gördüm ki...

331. SC: Çok gördüm... (“O kadar” sözcük grubu ve “ki” bağlacı cümleden çıkarılmıştır.)

332. ÖC: Sonra birden aklıma geldi.

332. SC: Sonra birden aklıma geldi. (Cümle korunmuştur.)

333. ÖC: Başında kırmızı şapkası vardı!

333. SC: Başında kırmızı şapkası vardı! (Cümle korunmuştur.)

334. ÖC: Amca kırmızı şapkayı duyunca tezgâhındaki şapkalara baktı.

334. SC: Amca kırmızı şapkayı duydu ve önündeki şapkalara baktı. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)IncA” ve “tezgâhındaki” sözcüğü yerine “önündeki” sözcüğü kullanılmıştır.)

335. ÖC: Yüzü ciddileşti.

335. SC: Yüzü sakın bir durum aldı. (“Ciddi” sözcüğü yerine “sakın bir durum” söz grubu kullanılmıştır.)
336. ÖC: Japon mu aradığınız çocuk?
336. SC: Aradığınız çocuk Japon mu? (Cümle kurallı hâle getirilmiştir.)
337. ÖC: Ne Japon’u amca?
337. SC: Ne Japon’u amca? (Cümle korunmuştur.)
338. ÖC: Türk.
338. SC: Türk. (Cümle korunmuştur.)
339. ÖC: Benim kardeşim Mert.
339. SC: Benim kardeşim Mert. (Cümle korunmuştur.)
340. ÖC: Hıı... Biraz önce kalabalık bir Japon grubu geldi de...
340. SC: Hıı... Biraz önce kalabalık bir Japon grubu geldi. (“de” bağlacı cümleden çıkarılmıştır.)
341. ÖC: Hepsine kırmızı şapka sattım.
341. SC: Hepsine kırmızı şapka sattım. (Cümle korunmuştur.)
342. ÖC: Onların arasına karışmış olmasın sakın kardeşin?
342. SC: Acaba kardeşin onların arasında mı? (Cümle kurallı hâle getirilmiştir. “Sakın” sözcüğü yerine “acaba” sözcüğü kullanılmıştır. Birleşik fiil cümleden çıkarılmıştır.)
343. ÖC: Nereye gittiler amca?
343. SC: Nereye gittiler amca? (Cümle korunmuştur.)
344. ÖC: Bakın az ilerideler, otobüslerine biniyorlar.
344. SC: Bakın, az ilerideler, otobüslerine biniyorlar. (Noktalama işaretleri yeniden düzenlenmiştir.)
345. ÖC: Satıcının söylediği tarafa baktık.
345. SC: Biz de o tarafa baktık. (Sıfat-fiil cümleden çıkarılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)
346. ÖC: İleride bizim gibi kırmızı şapka takmış bir grup vardı ve içlerinde de küçük bir çocuk!
346. SC: İleride kırmızı şapkalı bir grup vardı ve içlerinde de küçük bir çocuk! (Sıfat-fiil biçimbirimi “-mış” cümleden çıkarılmıştır. “İçlerinde” sözcüğü yerine “onların içinde” söz grubu kullanılmıştır.)

347. ÖC: Eyvah diyerek o tarafa doğru koşmaya başladım.

347. SC: Eyvah, dedim ve o tarafa doğru koşmaya başladım. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)ArAk” cümleden çıkarılmıştır.)

348. ÖC: Eğer o küçük çocuk Mert ise otobüse binip gitmesi an meselesiydi!

348. SC: Acaba o küçük çocuk Mert mi? Çocuğun otobüse binip gitmesine az kaldı! (Cümle ikiye bölünmüştür. Ek fiilin şart kipiyle çekimlenmiş isim, “eğer” sözcüğü ve “an meselesi” söz grubu cümleden çıkarılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

349. ÖC: Kalabalığın yanına vardığımızda nefes nefeseydik.

349. SC: Yorgun bir şekilde kalabalığın yanına vardık. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dık” cümleden çıkarılmıştır. “Nefes nefese” söz grubu yerine “yorgun bir şekilde” söz grubu kullanılmıştır.)

350. ÖC: Hemen gördüğüm çocuğun yanına yaklaştım.

350. SC: Hemen çocuğun yanına yaklaştım. (Sıfat-fiil cümleden çıkarılmıştır.)

351. ÖC: Mert!

351. SC: Mert! (Cümle korunmuştur.)

352. ÖC: Seslenmemle çocuk bize döndü.

352. SC: Ben seslendim ve çocuk bize döndü. (Cümle ikiye bölünmüştür.)

353. ÖC: Bizim Mert’ti bu!

353. SC: Bu bizim Mert’ti! (Cümle kurallı hâle getirilmiştir.)

354. ÖC: Mert ne arıyorsun burada?

354. SC: Mert burada ne arıyorsun? (Cümle kurallı hâle getirilmiştir.)

355. ÖC: Otobüse biniyorum ağabey.

355. SC: Otobüse biniyorum ağabey. (Cümle korunmuştur.)

356. ÖC: Siz binmemiş miydiniz?

356. SC: Siz binmediniz mi? (Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

357. ÖC: Mert, bak bakalım bu bizim otobüs mü?

357. SC: Mert, bir bak, bu bizim otobüs mü? (“Bakalım” sözcüğü cümleden çıkarılmıştır.)

358. ÖC: Bilmem, bizim otobüs değil mi?

358. SC: Bilmem, bizim otobüs değil mi? (Cümle korunmuştur.)

359. ÖC: Değil tabii ki!..

359. SC: Hayır, değil! (“Tabii ki” söz grubu cümleden çıkarılmıştır.)

360. ÖC: Hadi otobüsün bizimki olmadığını anlamadın.

360. SC: Otobüs bizim otobüs değil, bunu anlamadın, tamam. (Cümle üçe bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dİk” ve “hadi” sözcüğü cümleden çıkarılmıştır.)

361. ÖC: Yolcuların Japon olduklarını da mı fark etmedin?

361. SC: Yolcular Japon, bunu da mı fark etmedin? (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dİk” cümleden çıkarılmıştır.)

362. ÖC: Ama ağabey başlarında kırmızı şapka vardı!

362. SC: Ama ağabey, başlarında kırmızı şapka vardı! (Cümle korunmuştur.)

363. ÖC: Ah Mert ah!

363. SC: Ah Mert ah! (Cümle korunmuştur.)

364. ÖC: Sana bir şey demeyeceğim.

364. SC: Sana bir şey demeyeceğim. (Cümle korunmuştur.)

365. ÖC: Ne diyecekse öğretmen desin.

365. SC: Öğretmen desin. (Yan cümle çıkarılmıştır.)

366. ÖC: Hadi yürü, otobüse gidiyoruz.

366. SC: Hadi yürü, otobüse gidiyoruz. (Cümle korunmuştur.)

367. ÖC: Otobüse varınca öğretmenimize Mert’in nasıl kaybolduğunu anlattım.

367. SC: Otobüse vardık, Mert’in kaybolma olayını öğretmenimize anlattım. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)IncA” ve sıfat-fiil biçimbirimi “-Dİk” cümleden çıkarılmıştır.)

368. ÖC: Öğretmenimiz Mert’e bir şey demedi ama onun güvenlik önlemlerini iki katına çıkardı.

368. SC: Öğretmenimiz Mert’e bir şey demedi ama Mert’in güvenlik önlemleri arttı. (“İki katına çıkar-” birleşik fiili yerine “art- fiili kullanılmıştır. “Onun” sözcüğü yerine “Mert’in” sözcüğü kullanılmıştır.)

369. ÖC: Artık Kâmil de benimle birlikte Mert’e göz kulak olacaktı.

369. SC: Bundan sonra Kâmil de benimle birlikte Mert’le ilgilenecek. (“Artık” sözcüğü yerine “bundan sonra” söz grubu kullanılmıştır. Deyimin yerine “ilgilen-” fiili kullanılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

370. ÖC: Halil’i de başkasına emanet etti.

370. SC: Halil’le de başkası ilgilenecek. (Deyim cümleden çıkarılmıştır.)

Conkbayırı¹⁶

371. ÖC: Sonraki durağımız Conkbayırı’ydı.

371. SC: Sonraki durağımız Conkbayırı’ydı. (Cümle korunmuştur.)

372. ÖC: Otobüsten inince Cesaret Tepesi’ndeki Mehmet Çavuş Anıtı’nın etrafında toplandık.

372. SC: Otobüsten indik ve Cesaret Tepesi’ndeki¹⁷ Mehmet Çavuş¹⁸ Anıtı’nın etrafında toplandık. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)IncA” cümleden çıkarılmıştır.)

373. ÖC: Rehberimiz Aylin abla mermisi biten Mehmet Çavuş’un tepeyi taşla toprakla nasıl savunduğunu anlattı.

373. SC: Rehberimiz Aylin abla Mehmet Çavuş’un hikâyesini anlattı. Mehmet Çavuş’un mermisi bitmiş, o da tepeyi taşla toprakla korumuş. (Cümle üçe bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimleri “-(y)An” ve “-Dık” cümleden çıkarılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

374. ÖC: O da yüzlerce süper kahramandan sadece biriymiş.

374. SC: O da yüzlerce süper kahramandan sadece biriymiş. (Cümle korunmuştur.)

375. ÖC: Çanakkale’de attığımız her adımda bir kahramanın hikâyesini dinliyorduk.

375. SC: Çanakkale’de her adımda bir kahramanın hikâyesini dinledik. (Sıfat-fiil cümleden çıkarılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

376. ÖC: Daha önce burada yaşananların öneminin bu kadar farkında değildik.

376. SC: Burada önemli olaylar olmuş, daha önce bu olayların öneminin çok farkında değildik. (Sıfat-fiil cümleden çıkarılmıştır. “Bu kadar” söz grubu yerine “çok” sözcüğü kullanılmıştır.)

377. ÖC: Öğretmenimiz tekrar otobüse dönmemiz gerektiğini söyledi.

¹⁶ Conkbayırı, Çanakkale’de bir yerin adıdır.

¹⁷ Dağın küçüğüne tepe denir. (Ar.) تلة, (Alm.) Hügel, (Fr.) colline, (İng.) hill, (Kor.) 언덕, (Rus.) холм.

¹⁸ Çavuş, orduda görev yapar, onbaşından bir derece üsttedir. (Ar.) شاوليش, (Alm.) Sergeant, (Fr.) Sergent, (İng.) sergeant, (Kor.) 중사, (Rus.) Сержант.

377. SC: Öğretmenimiz, tekrar otobüse dönmemiz gerekiyor, dedi. (Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dık” cümleden çıkarılmıştır. Cümle doğrudan anlatımla ifade edilmiştir.)

378. ÖC: Yola koyulduk.

378. SC: Yola çıktık. (“Koyul-” fiili yerine “çık-” fiili kullanılmıştır.)

379. ÖC: O sırada tepenin üzerinden manzarayı gördüm ve resmen büyüledim.

379. SC: O anda tepenin üzerinden manzarayı gördüm ve çok etkilendim. (“Sıra” sözcüğü yerine “an” sözcüğü kullanılmıştır. “Resmen” sözcüğü cümleden çıkarılmış, “büyülen-” fiili yerine “etkilen-” fiili kullanılmıştır.)

380. ÖC: Gözümü ayırmadan arkamdan geldiklerini sandığım Kâmil ile Mert’e seslendim.

380. SC: Manzaradan gözümü ayırmadan Kâmil ile Mert’e seslendim. Onlar arkamda, diye düşündüm. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiiller cümleden çıkarılmıştır. Cümleye yer tamlayıcısı eklenmiştir. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

381. ÖC: Ne kadar muhteşem bir tepedeyiz değil mi arkadaşlar?

381. SC: Ne kadar harika bir tepedeyiz, değil mi arkadaşlar? (“Muhteşem” sözcüğü yerine “harika” sözcüğü kullanılmıştır.)

382. ÖC: Her yer ayaklarımızın altında...

382. SC: Her yeri görüyoruz... (“Ayakların altı” mecazı yerine “gör-” fiili kullanılmıştır.)

383. ÖC: Ama bizimkilerden cevap gelmedi.

383. SC: Ama bizimkilerden cevap gelmedi. (Cümle korunmuştur.)

384. ÖC: Merakla arkaya döndüm.

384. SC: Merakla arkaya döndüm. (Cümle korunmuştur.)

385. ÖC: Kâmil’le Mert arkamda yoklardı.

385. SC: Kâmil’le Mert arkamda yoktu. (Yüklemdeki çokluk kaldırılmıştır.)

386. ÖC: “Yine mi!” diye iç geçirerek seslendim.

386. SC: “Yine mi!” dedim ve seslendim. (Cümle ikiye bölünmüştür. Deyim cümleden çıkarılmıştır.)

387. ÖC: Kââââmil!

387. SC: Kââââmil! (Cümle korunmuştur.)

388. ÖC: Meeert!

388. SC: Meeert! (Cümle korunmuştur.)

389. ÖC: Levent, buradayıııııııııı!..

389. SC: Levent, buradayıııııııııı!.. (Cümle korunmuştur.)

390. ÖC: Etrafıma baktım ama sesin nereden geldiğini anlayamadım.

390. SC: Etrafıma baktım ama ses nereden geliyor, anlamadım. (İkinci cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dık” ve yeterlik kipi cümleden çıkarılmıştır.)

391. ÖC: Neredesiniz?

391. SC: Neredesiniz? (Cümle korunmuştur.)

392. ÖC: Aşağıdayız Levent!..

392. SC: Aşağıdayız Levent!.. (Cümle korunmuştur.)

393. ÖC: “Aşağı da neresi?” diye düşünürken bir baktım ki bizimkiler az ötedeki siperdeler.

393. SC: “Aşağı da neresi?” diye düşündüm ve o an bir baktım, bizimkiler az ilerideki siperdeler. (Birinci cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-ken” ve “ki” bağlacı cümleden çıkarılmıştır. “Ötedeki” sözcüğü yerine “ilerideki” söz grubu kullanılmıştır.)

394. ÖC: Mert’e göz kulak olacak adama bak!

394. SC: Mert’le kim ilgileniyor, bir bakın! (Deyim cümleden çıkarılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

395. ÖC: Ah Kâmil ah!

395. SC: Ah Kâmil ah! (Cümle korunmuştur.)

396. ÖC: Hemen yanlarına gittim.

396. SC: Hemen yanlarına gittim. (Cümle korunmuştur.)

397. ÖC: Kıkır kıkır gülüyorlardı.

397. SC: Baktım, ikisi de gülüyor. (İkileme cümleden çıkarılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

398. ÖC: Ne arıyorsunuz orada?

398. SC: Ne arıyorsunuz orada? (Cümle korunmuştur.)

399. ÖC: Kâmil yattığı yerden konuştu.

399. SC: Kâmil yerdeydi, oradan konuştu. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil cümleden çıkarılmıştır.)

400. ÖC: Ben Mert kaybolmasın diye onu kolundan tutuyordum.

400. SC: Ben, Mert kaybolmasın diye onu kolundan tuttum. (Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

401. ÖC: Siperi fark etmemişiz ikimiz birlikte cumburlop aşağı düştük.

401. SC: Siperi fark etmemişiz, ikimiz birlikte aşağı düştük. (“Cumburlop” sözcüğü cümleden çıkarılmıştır.)

402. ÖC: Hâlâ niye oradasınız peki?

402. SC: Peki niye hâlâ oradasınız? (Cümle kurallı hâle getirilmiştir.)

403. ÖC: Yorulmuşuz; biraz uzanmak iyi geldi...

403. SC: Yorulmuşuz; biraz uzanmak iyi geldi... (Cümle korunmuştur.)

404. ÖC: Allah’ım!..

404. SC: Allah’ım!.. (Cümle korunmuştur.)

405. ÖC: Haydi kalkın, milleti boş yere bekletmeyelim, dedim ve onların siperden çıkmasına yardım ettim.

405. SC: Haydi kalkın, insanlar bizi beklemesin, dedim ve onların siperden çıkmasına yardım ettim. (Tasarlama kipi ve “boş yere” söz grubu cümleden çıkarılmıştır. “Millet” sözcüğü yerine “insanlar” sözcüğü kullanılmıştır.)

Çanakkale Şehitleri Abidesi’nde¹⁹

406. ÖC: Güneş tepemizdeydi; hava iyice ısınmıştı.

406. SC: Güneş tepemizdeydi; hava iyice sıcaktı. (“Isın-” fiili yerine “sıcak” sözcüğü kullanılmıştır.)

407. ÖC: Ağaçlık bir yerde durduk.

407. SC: Ağaçlık bir yerde durduk. (Cümle korunmuştur.)

408. ÖC: Pek çok otobüs de bizim gibi park etmişti.

408. SC: Pek çok otobüs de bizim gibi park etmiş. (Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

409. ÖC: Ben tam “Niye durduk?” diyecekken ağaçların arasından Şehitler Abidesi’ni gördüm.

¹⁹ Abide, anıt demektir. Abideyi / anıtı önemli bir olayı veya büyük bir kişiyi hatırlamak için yaparlar ve abideler / anıtlar genellikle büyük olur. (Ar.) نصب, (Alm.) Monument, (Fr.) monument, (İng.) monument, (Kor.) 기념물, (Rus.) памятник.

409. SC: Ben, “Niye durduk?” diye sormak istedim ama o anda ağaçların arasından Şehitler Abidesi’ni gördüm. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-ken” cümleden çıkarılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

410. ÖC: Kocamandı.

410. SC: Kocamandı. (Cümle korunmuştur.)

411. ÖC: Şimdiye kadar abidenin küçük maketlerini görmüştüm ama bu kadar etkileyici olduğunu bilmiyordum.

411. SC: Şimdiye kadar abidenin küçük örneklerini gördüm ama gerçeği mükemmeliş, şimdi öğrendim. (“Maket” sözcüğü yerine “örnek” sözcüğü; “etkileyici” sözcüğü yerine “mükemmel” sözcüğü kullanılmıştır. İkinci cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dik” cümleden çıkarılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

412. ÖC: Arabadan indik ve abidenin yanına doğru ilerledik.

412. SC: Arabadan indik ve abidenin yanına doğru ilerledik. (Cümle korunmuştur.)

413. ÖC: Hepimiz büyülenmiş gibiydik.

413. SC: Abide hepimizi çok etkiledi. (Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dik”, “büyülen-” fiili ve “gibi” sözcüğü cümleden çıkarılmıştır.)

414. ÖC: Bir tek Mert “Off, Puff” diye sesler çıkarıyordu.

414. SC: Bir tek Mert “off, puff” diye sesler çıkardı. (Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

415. ÖC: Ne oldu Mert, niye ofluyorsun diye sordum.

415. SC: Ne oldu Mert, niye ofluyorsun, diye sordum. (Cümle korunmuştur.)

416. ÖC: Fotoğraf çekemiyorum!

416. SC: Fotoğraf çekmek istiyorum ama olmuyor! (Yeterlik kipi cümleden çıkarılmıştır.)

417. ÖC: Niye, makine mi bozuldu?

417. SC: Niye, makine mi bozuldu? (Cümle korunmuştur.)

418. ÖC: Yok ağabey, abide çok büyük...

418. SC: Yok ağabey, abide çok büyük... (Cümle korunmuştur.)

419. ÖC: Fotoğraf makinesine sığmıyor.

419. SC: Fotoğraf makinesi abideyi çekmek için yeterli değil. (“Sığ-” fiili cümleden çıkarılmıştır.)

420. ÖC: Sen de sığdırabildiğin kadarını çek o zaman, dedim.

420. SC: Abidenin ne kadarını çekmek için yeterli? O kadarını çek o zaman, dedim. (Cümle ikiye bölünmüştür. Yeterlik kipiyle çekimlenen fiil basit çekime dönüştürülmüştür. (Yeterlik kipiyle çekimlenmiş “sığdır-” fiili, sıfat-fiil biçimbirimi “-Dİk cümleden çıkarılmıştır.)

421. ÖC: Sonra da abidenin öbür tarafına geçtim.

421. SC: Sonra da abidenin diğer tarafına geçtim. (“Öbür” sözcüğü yerine “diğer” sözcüğü kullanılmıştır.)

422. ÖC: Kâmil, Hayri ile benim fotoğrafımı çekti.

422. SC: Kâmil, Hayri ile benim fotoğrafımı çekti. (Cümle korunmuştur.)

423. ÖC: Biz fotoğraf çekerken diğer taraftan gülüşme sesleri geldi.

423. SC: Biz fotoğraf çektik, o anda diğer taraftan gülme sesleri geldi. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-ken” ve işteşlik bildiren yapı cümleden çıkarılmıştır.)

424. ÖC: Osman, “Galiba biri komik bir gösteri yapıyor,” dedi.

424. SC: Osman, “Galiba biri komik bir gösteri yapıyor,” dedi. (Cümle korunmuştur.)

425. ÖC: Ben de, “Ne gösterisi?” (dedim.)

425. SC: Ben de, “Ne gösterisi?” (dedim). (Cümle korunmuştur.)

426. ÖC: Burası gösteri yapmanın yeri mi?

426. SC: Burası gösteri yapmak için uygun değil. (Mecazın yerine “uygun değil” söz grubu kullanılmıştır.)

427. ÖC: Cık cık, diye homurdandım.

427. SC: Cık cık, dedim. (“Homurdan-” fiili cümleden çıkarılmıştır.)

428. ÖC: Ne olduğunu görebilmek için ayak parmaklarımın üzerinde yükseldim.

428. SC: Ne oluyor diye görmek için ayak parmaklarımın üzerinde durdum. (Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dİk” cümleden çıkarılmıştır. “Yüksel-” fiilinin yerine “dur-” fiili kullanılmıştır.)

429. ÖC: Bir de ne göreyim?

429. SC: Ne gördüm, tahmin edin? (Tasarlama kipiyle çekimlenmiş fiil görülen geçmiş zaman kipiyle çekimlenmiştir.)

430. ÖC: Şaşkınlıktan yere düşecektim.

430. SC: Çok şaşırdım, yere düşmeme az kaldı ama düşmedim. (Cümle ikiye bölünmüştür. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)
431. ÖC: Mert?!
431. SC: Mert?! (Cümle korunmuştur.)
432. ÖC: Manzara gerçekten ilginçti.
432. SC: Manzara gerçekten ilginçti. (Cümle korunmuştur.)
433. ÖC: Mert ve Halil, boylu boyunca yere uzanmış abidenin fotoğrafını çekmeye çalışıyorlardı.
433. SC: Mert ve Halil, yere uzanmışlar, abidenin fotoğrafını çekmeye çalışıyorlar. (“Boylu boyunca” söz grubu cümleden çıkarılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)
434. ÖC: Etraftaki insanlar da gülerek onların fotoğraflarını çekiyorlardı.
434. SC: Etraftaki insanlar da hem gülüyorlar hem de onların fotoğrafını çekiyorlar. (Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)ArAk” cümleden çıkarılmıştır. “Hem...hem” bağlacı cümleye eklenmiştir. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)
435. ÖC: Mert yerde ne yapıyorsunuz?
435. SC: Mert, yerde ne yapıyorsunuz? (Noktalama işaretleri yeniden düzenlenmiştir.)
436. ÖC: Görmüyor musun ağabey, fotoğraf çekiyoruz.
436. SC: Görmüyor musun ağabey, fotoğraf çekiyoruz. (Cümle korunmuştur.)
437. ÖC: Böyle yattığın zaman makine Şehitler Abidesi’nin hepsini alıyor.
437. SC: Böyle yatıyoruz, o zaman makine Şehitler Abidesi’nin hepsini alıyor. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dİk” cümleden çıkarılmıştır.)
438. ÖC: Sizin yüzünüzden herkese rezil oluyoruz.
438. SC: Sizin yüzünüzden herkes bize gülüyor. (“Rezil ol-” fiili yerine “gül-” fiili kullanılmıştır.)
439. ÖC: Kalkın çabuk, dedim ve ikisini de kemerlerinden yakalayıp çanta gibi kaldırdım.
439. SC: Kalkın çabuk, dedim ve ikisini de kemerlerinden tutup çanta gibi kaldırdım. (Cümle korunmuştur.)
440. ÖC: Böylece mecburen kalkmış oldular.

440. SC: Böylece kalkmak zorunda kaldılar. (“Mecburen” sözcüğü yerine “zorunda kal-” fiili kullanılmıştır.)
441. ÖC: Ağabey, bu insanlar neye gülüyor?
441. SC: Ağabey, bu insanlar neye gülüyor? (Cümle korunmuştur.)
442. ÖC: İki palyaço var da onları seyrediyorlar.
442. SC: İki komik insan var da onları izliyorlar. (“Palyaço” sözcüğü yerine “komik insan” söz grubu, “seyret-” fiilinin yerine “izle-” fiili kullanılmıştır.)
443. ÖC: Aaa, nerede ağabey?
443. SC: Aaa, nerede ağabey? (Cümle korunmuştur.)
444. ÖC: Hadi, biz de seyredelim!..
444. SC: Hadi, biz de izleyelim!.. (Seyret-” fiilinin yerine “izle-” fiili kullanılmıştır.)
445. ÖC: Mert’ten kurtulmak için etrafa bakarken bizim tayfanın ortalarda olmadığını fark ettim.
445. SC: Mert’ten kurtulmak için etrafa baktım ve şunu fark ettim: bizim ekip yoktu. (Cümle üçe bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-ken”, sıfat-fiil ve “ortada” sözcüğü cümleden çıkarılmıştır. “Tayfa” sözcüğü yerine “ekip” sözcüğü kullanılmıştır.)
446. ÖC: “Nereye gitti bunlar” diye söylenirken Kâmil’in sesini duydum.
446. SC: “Nereye gitti bunlar” dedim ve o anda Kâmil’in sesini duydum. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-ken” ve “söylen-” fiili cümleden çıkarılmıştır.)
447. ÖC: Leveeent, gelsene!
447. SC: Leveeent, gel! (Tasarlama kipi cümleden çıkarılmıştır.)
448. ÖC: Mert haklıymış!
448. SC: Mert haklıymış! (Cümle korunmuştur.)
449. ÖC: Arkamı dönünce ne göreyim!
449. SC: Arkamı döndüm ve ne gördüm, tahmin edin? (Cümle üçe bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)IncA” cümleden çıkarılmıştır. Tasarlama kipiyle çekimlenmiş fiil görülen geçmiş zaman kipiyle çekimlenmiştir.)
450. ÖC: Kâmil ve diğerleri de çimlerin üstüne uzanmış Şehitler Abidesi’ni çekmeye çalışıyorlardı.

450. SC: Kâmil ve diğerleri de çimlerin üstüne uzanmışlar, Şehitler Abidesi'nin fotoğrafını çekmeye çalışıyorlar. (Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

451. ÖC: Allah iyiliğinizi versin!..

451. SC: Allah iyiliğinizi versin!..²⁰ (Cümle korunmuştur.)

Ezineli²¹ Yahya Çavuş ve Arkadaşları

452. ÖC: Öğretmenimiz hepimizi topladı ve sonra otobüse bindik.

452. SC: Öğretmenimiz hepimizi topladı ve sonra otobüse bindik. (Cümle korunmuştur.)

453. ÖC: Tıngır mıngır yol almaya başladık.

453. SC: İlerlemeye başladık. (Deyimin yerine “ilerle-” fiili kullanılmış ve ikileme cümleden çıkarılmıştır.)

454. ÖC: Bir ara otobüstekilere baktım.

454. SC: Bir ara otobüstekilere baktım. (Cümle korunmuştur.)

455. ÖC: Yorgunluktan kimsenin sesi çıkmıyordu.

455. SC: Yorgunluktan kimsenin sesi çıkmadı. (Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

456. ÖC: Biraz sonra Aylin ablanın, “Burası Ertuğrul Koyu” demesiyle kendimize geldik ve otobüsten indik.

456. SC: Biraz sonra Aylin abla, “Burası Ertuğrul Koyu²²” dedi. Uyandık ve otobüsten indik. (Cümle üçe bölünmüştür. Deyimin yerine “uyan-” fiili kullanılmıştır.)

457. ÖC: Karşımızda Yahya Çavuş'un heykeli vardı.

457. SC: Karşımızda Yahya Çavuş'un heykeli vardı. (Cümle korunmuştur.)

458. ÖC: Aylin abla, “Ezineli Yahya Çavuş, burayı korumak için 67 arkadaşıyla beraber, 3000 kişiye karşı iki gün boyunca savaştı” (dedi).

458. SC: Aylin abla, “Ezineli Yahya Çavuş, burayı korumak için 67 arkadaşıyla beraber, 3000 kişiye karşı tam iki gün savaştı” (dedi). (Zarf-fiil cümleden çıkarılmıştır.)

459. ÖC: 62 kişi burada şehit olmuş.

459. SC: 62 kişi burada şehit olmuş. (Cümle korunmuştur.)

²⁰ Bir iyi dilek sözü.

²¹ Ezine, Çanakkale'de bir yerdir.

²² Deniz, göl ya da okyanus karanın içine doğru biraz girer, buna koy denir. (Ar.) خليج, (Alm.) Bucht, (Fr.) baie, (İng.) bay, (Kor.) 만, (Rus.) Залив.

460. ÖC: Ezineli Yahya Çavuş ile dört arkadaşı da götürüldükleri hastanede...

460. SC: Ezineli Yahya Çavuş ile dört arkadaşı da hastanede... (Sıfat-fiil cümleden çıkarılmıştır.)

461. ÖC: Yani canlarını vermişler ama bu tepeyi düşmana vermemişler çocuklar, dedi.

461. SC: Canlarını vermişler ama bu tepeyi düşmana vermemişler çocuklar, dedi. (“Yani” sözcüğü cümleden çıkarılmıştır.)

462. ÖC: Son cümleden sonra kimse konuşmadı.

462. SC: Son cümleden sonra kimse konuşmadı. (Yeterlik kipi cümleden çıkarılmıştır.)

463. ÖC: Bir süre şehitliği dolaştıktan sonra yolumuza devam ettik.

463. SC: Bir süre şehitliği dolaştıktan sonra yolumuza devam ettik. (Cümle korunmuştur.)

464. ÖC: Mecidiye Tabyası’ndaki Seyit Onbaşı heykeline uğradık.

464. SC: Mecidiye Tabyası’ndaki ²³ Seyit Onbaşı heykeline uğradık. (Cümle korunmuştur.)

465. ÖC: Öğretmenimiz Koca Seyit’in 275 kg’lık mermiyi kaldırıp topa yerleştirdikten sonra Ocean adlı savaş gemisini nasıl batırdığını anlatmaya başladı.

465. SC: Öğretmenimiz anlatmaya başladı. Koca Seyit 275 kg’lık mermiyi kaldırıp topa²⁴ koymuş ve böylece Ocean adlı savaş gemisi batmış. (Cümle ikiye bölünmüştür. Birinci sıfat-fiil ile ikinci sıfat-fiilin biçimbirimi “-Dİk” cümleden çıkarılmıştır. “Yerleştir-” fiili yerine “koy-” fiili, “batır-” fiili yerine de “bat-” fiili kullanılmıştır. İkinci cümleye “böylece” bağlacı eklenmiştir.)

466. ÖC: Mert ile Halil’e baktım.

466. SC: Mert ile Halil’e baktım. (Cümle korunmuştur.)

467. ÖC: Öğretmenimizin anlattıklarını dikkatle diyorlardı.

467. SC: Öğretmenimiz anlattı, onlar da dikkatle dinlediler. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dİk” cümleden çıkarılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

468. ÖC: Sonra kendi aralarında fısır fısır konuşmaya başladılar ve kenarda duran bir taşın yanına gittiler.

²³Savaşta bir bölgeyi korumak için büyük yapılar yaparlar, buna tabya denir. (Ar.) معقل, (Alm.) Redoute, (Fr.) redoute, (İng.) redoute, (Kor.) 방형보루, (Rus.) редут.

²⁴Top, büyük ve ateşli bir savaş aracıdır. (Ar.) المدفع, (Alm.) Kanonenkugel, (Fr.) boulet de canon, (İng.) cannonball, (Kor.) 대포, (Rus.) пушечное ядро.

468. SC: Sonra kendi aralarında alçak sesle konuşmaya başladılar ve kenardaki bir taşın yanına gittiler. (İkilemenin yerine “alçak ses” söz grubu kullanılmıştır. Sıfat-fiil cümleden çıkarılmıştır.)

469. ÖC: Mert taşı tutuyor.

469. SC: Mert taşı tuttu. (Cümlede anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde görülen geçmiş zaman kullanılmıştır.)

470. ÖC: Halil de kaldırmayı için ona yardım ediyordu.

470. SC: Halil de kaldırmayı için ona yardım etti. (Cümlede anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde görülen geçmiş zaman kullanılmıştır.)

471. ÖC: Hemen yanlarına gittim.

471. SC: Hemen yanlarına gittim. (Cümle korunmuştur.)

472. ÖC: Ne yapıyorsunuz siz?

472. SC: Ne yapıyorsunuz siz? (Cümle korunmuştur.)

473. ÖC: Taşı kaldırmaya çalışıyoruz.

473. SC: Taşı kaldırmaya çalışıyoruz. (Cümle korunmuştur.)

474. ÖC: Onu görüyorum; neden böyle bir şey yapıyorsunuz?

474. SC: Onu görüyorum; neden böyle bir şey yapıyorsunuz? (Cümle korunmuştur.)

475. ÖC: Koca Seyit 275 kiloluk mermiyi kaldırmış ağabey.

475. SC: Koca Seyit 275 kiloluk mermiyi kaldırmış ağabey. (Cümle korunmuştur.)

476. ÖC: Biz de bu taşı kaldırabiliriz o zaman.

476. SC: O zaman biz de bu taşı kaldırırız. (Yeterlik kipi cümleden çıkarılmıştır. Cümle kurallı hâle getirilmiştir.)

477. ÖC: Siz nasıl kaldıracaksınız o taşı?

477. SC: Siz o taşı nasıl kaldıracaksınız? (Cümle kurallı hâle getirilmiştir.)

478. ÖC: Niye kaldıramayalım?

478. SC: Niye olmasın? (Tasarlama kipiyle çekimlenmiş fiilin yerine “olma-” fiili kullanılmıştır.)

479. ÖC: Öğretmenimiz Koca Seyit’in torunu olduğumuzu söyledi.

479. SC: Öğretmenimiz söyledi, biz Koca Seyit’in torunuyuz. (Sıfat-fiil cümleden çıkarılmıştır.)

480. ÖC: Kaldırırız işte.

480. SC: Kaldırırız işte. (Cümle korunmuştur.)

481. ÖC: Tut Halil!

481. SC: Tut Halil! (Cümle korunmuştur.)

482. ÖC: Biraz zor da olsa iki minik Koca Seyit'i taşı kaldırmaktan vazgeçirip otobüse bindirdim.

482. SC: Biraz zor oldu ama iki minik Koca Seyit taşı kaldırmaktan vazgeçti ve otobüse bindik. (Cümle ikiye bölünmüştür. Şart kipiyle çekimlenmiş fiil cümleden çıkarılmıştır. Cümle etken hâle getirilmiştir.)

Nusret Mayın Gemisi

483. ÖC: Otobüsle arabalı vapura binip Çanakkale merkeze geçtik.

483. SC: Otobüsle arabalı gemiye binip Çanakkale merkeze gittik. ("Vapur" sözcüğü yerine "gemi" sözcüğü, "geç-" fiili yerine "git-" fiili kullanılmıştır.)

484. ÖC: Limandan çıktıktan sonra dar sokaklarda ilerledik.

484. SC: Limandan çıktıktan sonra dar sokaklarda ilerledik. (Cümle korunmuştur.)

485. ÖC: Bir müddet sonra otobüsümüz durdu.

485. SC: Biraz sonra otobüsümüz durdu. ("Müddet" sözcüğü yerine "biraz" sözcüğü kullanılmıştır.)

486. ÖC: Aylin abla "Çimenlik Kalesi"ne geldiğimizi söyledi.

486. SC: Aylin abla, "Çimenlik Kalesi"ne geldik." dedi. (Sıfat-fiil biçimbirimi olan "-Dik" cümleden çıkarılmıştır. Cümle doğrudan anlatımla ifade edilmiştir.)

487. ÖC: Çimenlik sözünü duyunca otobüsten fırladığımız gibi çimlerin üstünde yayıldık.

487. SC: Çimenlik sözünü duyduk, otobüsten fırladık ve çimlerin üstüne yayıldık. (Zarf-fiil biçimbirimi "-(y)IncA" ve sıfat-fiil biçimbirimi "-Dik" cümleden çıkarılmıştır.)

488. ÖC: Otobüsle dolaşmaktan toprağa hasret kalmıştık.

488. SC: Hep otobüsle dolaştık, bu yüzden toprağı çok özledik. (Deyimin yerine "özle-" fiili kullanılmıştır.)

489. ÖC: Aylin abla yanımda oturarak anlatmaya başladı.

489. SC: Aylin abla yanıma oturdu ve anlatmaya başladı. (Zarf-fiil biçimbirimi olan "-(y)ArAk" cümleden çıkarılmıştır.)

490. ÖC: Çocuklar bu gördüğünüz “Nusret Mayın Gemisi”nin bir maketi.

490. SC: Çocuklar bu, “Nusret Mayın Gemisi”nin bir örneği. (Sıfat-fiil cümleden çıkarılmıştır ve “maket” sözcüğünün yerine “örnek” sözcüğü kullanılmıştır.)

491. ÖC: Aslı şu an Tarsus’ta.

491. SC: Gerçek gemi şu an Tarsus’ta. (“Asıl” sözcüğü yerine “gerçek” sözcüğü kullanılmıştır ve “aslı” sözcüğüyle ifade edilen söz öbeği cümleye eklenmiştir.)

492. ÖC: Bu gemi 7 Mart’ı 8 Mart’a bağlayan gece, Karanlık Liman’a döktüğü mayınlarla pek çok düşman gemisini boğazın sularına gömmüştür.

492. SC: Bu gemi 7 Mart gecesini Karanlık Liman’da denize mayın koymuş ve düşman gemileri boğazda batmış. (Sıfat-fiil biçimbirimi “-(y)An” ve “-Dİk”lar ile deyim cümleden çıkarılmıştır. “Batır-” fiili yerine “bat-” fiili kullanılmıştır.)

493. ÖC: Âdeta savaşın yönünü değiştirmiştir.

493. SC: Böylece savaşın şartları değişmiş. (“Âdeta” sözcüğü yerine “böylece” bağlacı, “yön” sözcüğü yerine “şartlar” sözcüğü kullanılmıştır.)

494. ÖC: Aylin abla anlatırken üstüme bir ağırlık çöktü.

494. SC: Aylin abla anlattı, o anda uykum geldi. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-ken” cümleden çıkarılmıştır. Deyimin yerine “uykusu gel-” fiili kullanılmıştır.)

495. ÖC: Daha fazla dayanamayıp Kâmil’e yaslandım ve gözlerimi kapadım.

495. SC: Uyanık kalmak istedim ama olmadı, başımı Kâmil’in koluna koydum ve gözlerimi kapadım. (Cümle üçe bölünmüştür. “Dayan-” fiili yerine “uyanık kal-” fiili, “yaslan-” fiili yerine de “koy-” fiili kullanılmıştır.)

496. ÖC: Gözlerimi tekrar açtığımda denizin ortasında bir geminin güvertesindeydim.

496. SC: Gözlerimi tekrar açtım. Denizin ortasında bir gemideydim. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dİk” ve “güverte” sözcüğü cümleden çıkarılmıştır.)

497. ÖC: Mert de yanımdaydı.

497. SC: Mert de yanımdaydı. (Cümle korunmuştur.)

498. ÖC: Mert burada ne işimiz var, diye sordum.

498. SC: Mert, burada ne işimiz var, diye sordum. (Noktalama işaretleri yeniden düzenlenmiştir.)

499. ÖC: Bizi asker olarak buraya verdiler ağabey.

499. SC: Biz askermişiz, bizi buraya verdiler ağabey. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil cümleden çıkarılmıştır.)
500. ÖC: Gemidekilere yardım edecekmişiz.
500. SC: Gemidekilere yardım etmemizi söylediler. (Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmıştır.)
501. ÖC: Etrafıma baktım.
501. SC: Etrafıma baktım. (Cümle korunmuştur.)
502. ÖC: Askerlerle doluydu.
502. SC: Askerlerle doluydu. (Cümle korunmuştur.)
503. ÖC: Birden korktum.
503. SC: Birden korktum. (Cümle korunmuştur.)
504. ÖC: Çanakkale Savaşı’nın içinde miydik yoksa?
504. SC: Acaba Çanakkale Savaşı’nın içinde miydik? (Cümle kurallı hâle getirilmıştır. “Yoksa” sözcüğü yerine “acaba” sözcüğü kullanılmıştır.)
505. ÖC: Mert her zamanki gibi işin ciddiyetinin farkında değildi.
505. SC: Durumumuz önemliydi ve Mert her zamanki gibi bunun farkında değildi. (“Ciddiyet” sözcüğü cümleden çıkarılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmıştır.)
506. ÖC: Mayınların yanına gitmiş onlara eliyle vuruyordu.
506. SC: Mayınların yanına gitti ve onlara eliyle vurdu. (Cümle ikiye bölünmüştür. Birleşik zamanlı fiiller görülen geçmiş zaman kipiyle çekimlenmiştir.)
507. ÖC: Ne kadar da büyük toplar değil mi ağabey!
507. SC: Ne kadar da büyük toplar, değil mi ağabey? (Noktalama işaretleri yeniden düzenlenmiştir.)
508. ÖC: Saydım tam 26 tane.
508. SC: Saydım, tam 26 tane. (Noktalama işaretleri yeniden düzenlenmiştir.)
509. ÖC: Hadi onlarla oynayalım.
509. SC: Hadi onlarla oynayalım. (Cümle korunmuştur.)
510. ÖC: Ben panikle, “Meeeeeeeert!..” (dedim.)
510. SC: Ben panikle, “Meeeeeeeert!..” (dedim.)

511. ÖC: Onlar mayın, dokunma, diyerek yerimden sıçradım ve onu mayınlardan uzaklaştırdım.

511. SC: “Onlar mayın, dokunma,” dedim ve hemen kalktım, onu mayınların yanından çektim. (Birinci cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)ArAk” cümleden çıkarılmıştır. “Sıçra-” fiili yerine “kalk-” fiili, “uzaklaştır-” fiili yerine de “çek-” fiili kullanılmıştır.)

512. ÖC: Mayın ne demek ki ağabey?

512. SC: Mayın ne demek ağabey? (Cümledeki “ki” bağlacı çıkarılmıştır.)

513. ÖC: Mayın, gemileri batırmak için kullanılan bombadır.

513. SC: Mayın, bir bombadır. Onu, gemileri batırmak için kullanırlar. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-(y)An” cümleden çıkarılmıştır. Cümleye nesne eklenmiştir.)

514. ÖC: Suya bırakılır ve temas hâlinde “Booom” diye patlar.

514. SC: Mayını suya bırakırlar. Bir şey mayına değer, mayın o anda “Booom” diye patlar. (İkinci cümle ikiye bölünmüştür. Edilgen cümle etken yapılmıştır. “Temas” sözcüğü yerine “değ-” fiili kullanılmıştır.)

515. ÖC: Açıklamamdan sonra Mert’in gözleri kocaman oldu.

515. SC: Benim açıklamamdan sonra Mert’in gözleri kocaman oldu. (Tamlamanın tamlayanı cümleye eklenmiştir.)

516. ÖC: Neeeeee??

516. SC: Neeeeee?? (Cümle korunmuştur.)

517. ÖC: Mert bağırınca yanımıza bir asker geldi.

517. SC: Mert bağırды, o anda yanımıza bir asker geldi. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)IncA” cümleden çıkarılmıştır.)

518. ÖC: Sessiz olun.

518. SC: Sessiz olun. (Cümle korunmuştur.)

519. ÖC: Sizin yüzünüzden yakalanacağız!

519. SC: Yakalanacağız! (“Yüzünden” sözcüğü cümleden çıkarılmıştır.)

520. ÖC: Haydi gelin de bize yardım edin.

520. SC: Haydi, gelin de bize yardım edin. (Noktalama işaretleri yeniden düzenlenmiştir.)

521. ÖC: Emredersiniz efendim, dedik.

521. SC: Emredersiniz efendim, dedik. (Cümle korunmuştur.)

522. ÖC: Korkudan ödümüz patlıyordu ama emir emirdi.

522. SC: Çok korktuk ama emir emirdi. (Deyimin yerine “kork-” fiili kullanılmıştır.)

523. ÖC: Biz konuşurken az ilerideki nöbetçi asker sadece bizim duyabileceğimiz bir sesle bağırdı.

523. SC: Biz konuştuk, o anda az ilerideki bir asker alçak sesle bize doğru bağırdı. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-ken”, sıfat-fiil ve “nöbetçi” sözcüğü cümleden çıkarılmıştır.)

524. ÖC: Düşman gemisi!

524. SC: Düşman gemisi! (Cümle korunmuştur.)

525. ÖC: Bunu duyan Mert bir anda ortadan kayboldu.

525. SC: Mert bunu duydu ve bir anda kayboldu. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-(y)An” ve “ortada” sözcüğü cümleden çıkarılmıştır.)

526. ÖC: Arkamı dönünce onu mayınların arkasına saklanmış buldum.

526. SC: Arkamı döndüm ve onu mayınların arkasında buldum. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-(y)IncA” ve “saklan-” fiili cümleden çıkarılmıştır.)

527. ÖC: Aferin Mert.

527. SC: Aferin Mert. (Cümle korunmuştur.)

528. ÖC: Gerçekten çok güvenli bir yere saklanmışsın; dedim ve Mert’i oradan çıkardım.

528. SC: Gerçekten çok güvenli bir yerdesin, dedim ve Mert’i oradan çıkardım. (“Saklan-” fiili cümleden çıkarılmıştır.)

529. ÖC: O sırada Kaptan köşkünün kapısı açıldı.

529. SC: O anda kaptan bölümünün kapısını açtılar. (“Sıra” sözcüğü yerine “an” sözcüğü kullanılmıştır. “Köşk” sözcüğü yerine “bölüm” sözcüğü kullanılmıştır. Edilgen cümle etken yapılmıştır.)

530. ÖC: Komutan olduklarını düşündüğüm iki kişi aşağı indi.

530. SC: İki kişi aşağı indi. Galiba onlar askerlerin başındaki kişilerdi. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dİk”lar cümleden çıkarılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

531. ÖC: İçlerinden biri, “Karanlık Liman’a geldik” (dedi).

531. SC: İçlerinden biri, “Karanlık Liman’a geldik” (dedi). (Cümle korunmuştur.)
532. ÖC: Mayınları dökmeye başlayalım, dedi.
532. SC: Mayınları denize koymaya başlayalım, dedi. (“Dök-” fiili yerine “koy-” fiili kullanılmıştır.)
533. ÖC: Hep beraber mayınları denize döktük.
533. SC: Hep beraber mayınları denize koyduk. (“Dök-” fiili yerine “koy-” fiili kullanılmıştır.)
534. ÖC: Güvertedeki herkes yardım ediyordu.
534. SC: Gemideki herkes yardım etti. (“Güverte” sözcüğü yerine “gemi” sözcüğü kullanılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)
535. ÖC: Çok geçmeden yirmi altı mayın denize döküldü ve dönüş yolculuğuna başlandı.
535. SC: Çok zaman geçmedi, yirmi altı mayını denize koyduk ve dönüş yolculuğuna başladık. (“Dök-” fiili yerine “koy-” fiili, “vakit” sözcüğünün yerine de “zaman” sözcüğü kullanılmıştır. Edilgen cümleler etken yapılmıştır.)
536. ÖC: Etrafıma baktım, herkeste bir gerginlik vardı.
536. SC: Etrafıma baktım, herkes gergindi. (“Gerginlik” sözcüğü yerine “gergin” sözcüğü kullanılmıştır.)
537. ÖC: Gemi çok yavaş ilerliyordu.
537. SC: Gemi çok yavaştı. (“İlerle-” fiili cümleden çıkarılmıştır.)
538. ÖC: Niye herkes bu kadar gergin, diye askerlerden birine sordum.
538. SC: Niye herkes bu kadar gergin, diye askerlerden birine sordum. (Cümle korunmuştur.)
539. ÖC: Döktüğümüz mayınların arasından geçiyoruz.
539. SC: Biliyorsun, mayın koyduk, o mayınların arasından geçiyoruz. (Sıfat-fiilin yerine “koy-” fiili kullanılmıştır.)
540. ÖC: Kendi silahımızla vurulabiliriz, dedi.
540. SC: Bizim mayınlarımızın bize zarar verme ihtimali var, dedi. (Dönüşlülük ifade eden biçimbirim, “silah” sözcüğü ve “vurul-” fiili cümleden çıkarılmıştır.)
541. ÖC: “Neee!” diye bağırmmamak için kendimi zor tuttum.
541. SC: “Neee!” diye bağırmmamak benim için zor oldu. (Dönüşlülük zamiri cümleden çıkarılmıştır.)
542. ÖC: Mert’e baktım.

542. SC: Mert'e baktım. (Cümle korunmuştur.)

543. ÖC: Korktuğu her hâinden belli oluyordu.

543. SC: Çok korkmuş, belliydi. (Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dık” ve deyim cümleden çıkarılmıştır. Birleşik zamanlı fiil cümlesi basit zamanlı isim cümlesi yapılmıştır.)

544. ÖC: Birbirimize sarıldık ve beklemeye başladık.

544. SC: Yanında durdum ve beklemeye başladık. (“Birbiri” sözcüğü ve “sarıl-” fiili cümleden çıkarılmıştır.)

545. ÖC: Biraz sonra mayınlı bölgeyi geçtik.

545. SC: Biraz sonra mayınlı yeri geçtik. (“Bölge” sözcüğü yerine “yer” sözcüğü kullanılmıştır.)

546. ÖC: Sakince yolumuza devam ediyorduk.

546. SC: Sakin bir şekilde yolumuza devam ettik. (“Sakince” sözcüğü yerine “sakin bir şekilde” söz grubu kullanılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

547. ÖC: Kâmil'in, “Levent, hadi uyan. Gemiye gezeceğiz seni bekliyoruz,” sesiyle uyandım.

547. SC: Kâmil, “Levent, hadi uyan. Gemiye gezeceğiz, seni bekliyoruz,” dedi ve ben uyandım. (“Seslen-” fiili cümleden çıkarılmıştır. Noktalama işaretleri yeniden düzenlenmiştir.)

548. ÖC: Gemiye gezeceğiz seni bekliyoruz, sesiyle uyandım.

548. SC: Kâmil, “Levent, hadi uyan. Gemiye gezeceğiz, seni bekliyoruz,” dedi ve ben uyandım. (“Seslen-” fiili cümleden çıkarılmıştır. Noktalama işaretleri yeniden düzenlenmiştir.)

549. ÖC: Gördüklerimin rüya olmasına şaşırdım kaldım!

549. SC: Hepsi rüyaydı, şaşırdım, kaldım! (Cümle üçe bölünmüştür. Sıfat-fiil cümleden çıkarılmıştır.)

550. ÖC: Gemiye gezmiş kadar olmuşum.

550. SC: Gemiye gezmiş gibiydim. (Sıfat-fiil biçimbirimi “-mİş” cümleden çıkarılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

At Değil, Eşek

551. ÖC: Nusret Mayın Gemisi'ni ve Çimenlik Kalesi'ni gezdikten sonra tekrar otobüse bindik.

551. SC: Nusret Mayın Gemisi'ni ve Çimenlik Kalesi'ni gezdikten sonra tekrar otobüse bindik. (Cümle korunmuştur.)

552. ÖC: Otobüsümüz şehrin içinde biraz dolaştı ve sonunda kocaman bir tahta atın yanında durdu.

552. SC: Otobüsümüz şehrin içinde biraz dolaştı ve sonra ağaçtan kocaman bir atın yanında durdu. (“Sonunda” sözcüğü yerine “sonra” sözcüğü, “tahta” sözcüğü yerine de “ağaçtan” sözcüğü kullanılmıştır.)

553. ÖC: Hemen otobüsten indik.

553. SC: Hemen otobüsten indik. (Cümle korunmuştur.)

554. ÖC: Hayran hayran tahta atı seyretmeye koyulduk.

554. SC: Hayran bir şekilde ağaçtan ata bakmaya başladık. (İkileme ve “koyul-” fiili ve cümleden çıkarılmıştır. “Seyret-” fiilinin yerine “bak-” fiili, “tahta” sözcüğü yerine de “ağaçtan” sözcüğü kullanılmıştır.)

555. ÖC: O sırada otobüsten yeni inmiş olan Mert kafasını kaldırıp atı görünce herkesin duyabileceği bir sesle bağırdı.

555. SC: O anda Mert otobüsten indi, kafasını kaldırıp atı gördü. Mert bağırdı ve herkes de duydu. (Cümle dörde bölünmüştür. “Sıra” sözcüğü yerine “an” sözcüğü kullanılmıştır. “Yeni” sözcüğü cümleden çıkarılmıştır. Sıfat-fiil ve zarf-fiil biçimbirimi “-(y)IncA” cümleden çıkarılmıştır.)

556. ÖC: Vaaaaaooov!

556. SC: Vaaaaaooov! (Cümle korunmuştur.)

557. ÖC: Ne kadar büyük bir eşek!

557. SC: Ne kadar büyük bir eşek! (Cümle korunmuştur.)

558. ÖC: Onu duyan bütün kulüp gülmeye başladı.

558. SC: Kulüpteki öğrenciler onu duydu ve gülmeye başladı. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-(y)An” cümleden çıkarılmıştır. “Kulüp” sözcüğü yerine “kulüpteki öğrenciler” söz grubu kullanılmıştır.)

559. ÖC: Yine Mert dikkatleri üzerimize çekmişti.

559. SC: Mert bir kez daha herkesin dikkatini üzerimize çekti. (“Yine” sözcüğü yerine “bir kez daha” söz grubu, “dikkatler” sözcüğü yerine “herkesin dikkati” söz grubu kullanılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

560. ÖC: Kıpırmızı oldum.

560. SC: Yüzüm kırmızı oldu. (“Kıpırmızı” sözcüğü cümleden çıkarılmıştır.)

561. ÖC: Mert, eşek değil o.

561. SC: Mert, eşek değil o. (Cümle korunmuştur.)

562. ÖC: At!

562. SC: At! (Cümle korunmuştur.)

563. ÖC: Nasıl at?

563. SC: Nasıl at? (Cümle korunmuştur.)

564. ÖC: Eşek işte.

564. SC: Eşek işte. (Cümle korunmuştur.)

565. ÖC: Hiç at görmedin mi ağabey?

565. SC: Hiç at görmedin mi ağabey? (Cümle korunmuştur.)

566. ÖC: Allah'tan aramızdaki tartışma fazla uzamadan Aylin abla açıklama yaptı.

566. SC: İyi ki aramızdaki tartışma fazla uzamadan Aylin abla açıklama yaptı. ("Allah'tan" sözcüğü yerine "iyi ki" söz grubu kullanılmıştır.)

567. ÖC: Çocuklar, bu gördüğünüz Truva Atı.

567. SC: Çocuklar, bu Truva Atı. (Sıfat-fiil cümleden çıkarılmıştır.)

568. ÖC: Yüzyıllar önce yapılan Truva Savaşı'nda kullanılmış.

568. SC: Yüzyıllar önce Truva Savaşı olmuş ve bu atı da Truva Savaşı'nda kullanmışlar. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi "-(y)An" cümleden çıkarılmıştır.)

569. ÖC: Ama tabii ki bu yalnızca bir maketi...

569. SC: Ama tabii ki bu yalnızca bir örneği... ("Maket" sözcüğü yerine "örnek" sözcüğü kullanılmıştır.)

570. ÖC: Gerçeğine ne olmuş?

570. SC: Gerçeğine ne olmuş? (Cümle korunmuştur.)

571. ÖC: Gerçeği bunun gibi tahtadan bir atmış çocuklar.

571. SC: Gerçek at da bunun gibi ağaçtanmış çocuklar. ("Gerçek" sözcüğü yerine "gerçek at" söz grubu, "tahta" sözcüğü yerine "ağaç" sözcüğü kullanılmıştır. Yüklem, anlam karışıklığı olmaması için değiştirilmiştir.)

572. ÖC: Savaş günümüzden çok önce olmuş.

572. SC: Savaş günümüzden çok önce olmuş. (Cümle korunmuştur.)

573. ÖC: Bu nedenle gerçeğine ne olduğu bilinmiyor.

573. SC: Bu nedenle gerçek Truva Atı'na ne olmuş, bilmiyoruz. (Cümle ikiye bölünmüştür. “Gerçeğine” sözcüğü yerine “gerçek Truva Atı'na” söz grubu kullanılmıştır. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dİk” cümleden çıkarılmıştır.)

574. ÖC: Bu açıklamadan sonra otobüse bindik.

574. SC: Bu açıklamadan sonra otobüse bindik. (Cümle korunmuştur.)

575. ÖC: Aylin abla anlatmaya devam etti.

575. SC: Aylin abla anlatmaya devam etti. (Cümle korunmuştur.)

576. ÖC: Truva, antik bir şehir çocuklar.

576. SC: Truva, antik bir şehir çocuklar, çok eski bir şehir. (“Antik” sözcüğü cümleden çıkarılmamış, cümleye “çok eski” söz grubu eklenerek açıklanmıştır.)

577. ÖC: Tarihi binlerce yıl öncesine dayanıyor.

577. SC: Truva'nın tarihi çok eskidir. (“Dayan-” fiili cümleden çıkarılmıştır.)

578. ÖC: Pek çok milletin eline geçmiş, birçok kez yıkılmış ama sonra yeniden kurulmuş.

578. SC: Truva'yı pek çok millet almış, birçok kez yıkmışlar ama sonra Truva yeniden kurulmuş. (Edilgen yüklemeler etken yapılmıştır. Deyim cümleden çıkarılmıştır.)

579. ÖC: Gelelim Truva Atı'na...

579. SC: Gelelim Truva Atı'na... (Cümle korunmuştur.)

580. ÖC: Anlatılanlara göre on yıl süren Truva Savaşı'nı sonlandırmak için Akhalar sinsi bir plan hazırlamışlar.

580. SC: Şöyle anlatırlar: Truva Savaşı on yıl sürmüş, Akhalar²⁵ savaşı bitirmek için gizli bir plan hazırlamışlar. (Cümle üçe bölünmüştür. “Sinsi” sözcüğü yerine “gizli” sözcüğü kullanılmıştır. Sıfat-fiil biçimbirimi “-En”ler cümleden çıkarılmıştır.)

581. ÖC: Geri çekildiklerini söyleyip bu atı da Truvalılara bırakmışlar.

581. SC: Biz geri çekiliyoruz demişler ve bu atı da Truvalılara bırakmışlar. (Cümle ikiye bölünmüştür. Birinci cümle doğrudan anlatımla ifade edilmiştir. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dİk” ve zarf-fiil biçimbirimi “-(y)İp” cümleden çıkarılmıştır.)

582. ÖC: Truvalılar, savaşı kazandıklarını zannedip eğlenirken atın içinden çıkan askerler şehri ele geçirmiş.

²⁵ Akhalar, bir millettir ve eskiden yaşamışlardır.

582. SC: Truvalılar, savaşı kazandık diye düşünmüşler ve eğlenmeye başlamışlar. O arada atın içinden askerler çıkmış ve şehri almış. (Cümle üçe bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimleri “-ken” ve “-(y)Ip” ile sıfat-fiil biçimbirimi “-(y)An” cümleden çıkarılmıştır. “Ele geçir-” fiilinin yerine “al-”, “zannet-” fiilinin yerine de “düşün-” fiili kullanılmıştır.)

583. ÖC: Rehberimizin konuşması bittikten bir süre sonra Truva Antik Kenti’ne geldik.

583. SC: Rehberimizin konuşması bittikten bir süre sonra Truva Antik Kenti’ne geldik. (Cümle korunmuştur.)

584. ÖC: Hep birlikte gezdik.

584. SC: Hep birlikte gezdik. (Cümle korunmuştur.)

585. ÖC: Harabeleri gördük.

585. SC: Geçmiş zamanlardan eski yapılar kalmış, onları gördük. (“Harabe” sözcüğü yerine “eski yapı” söz grubu kullanılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

586. ÖC: Buralarda kim bilir kimler yaşamıştır, diye düşüncelere daldım.

586. SC: Kim bilir, buralarda kimler yaşamış, diye düşündüm. (Birinci cümle ikiye bölünmüştür. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır. Deyim cümleden çıkarılmıştır.)

587. ÖC: Yaptığımız Çanakkale gezisi bizi çok etkilemişti.

587. SC: Bu Çanakkale gezisi bizi çok etkiledi. (Sıfat-fiil cümleden çıkarılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

588. ÖC: Birçok güzel yer görmüş tarihimizde yaşananları öğrenmiştik.

588. SC: Birçok güzel yer gördük, tarihimizde neler olmuş, öğrendik. (Cümle üçe bölünmüştür. Sıfat-fiil cümleden çıkarılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)

589. ÖC: “İyi ki bu kulübü seçmişim.” diye düşündüm.

589. SC: “İyi ki Gezi İnceleme Kulübü’nü seçmişim.” diye düşündüm. (Cümle korunmuştur.)

590. ÖC: Beni zaman zaman kızdırsalar da arkadaşlarım ve kardeşimle beraber buraları gezdiğim için çok mutluydum.

590. SC: Arkadaşlarıma ve kardeşime bazen kızdım ama onlarla beraber buraları gezdim, bu yüzden çok mutlu oldum. (Cümle üçe bölünmüştür. Şart kipiyle çekimlenmiş fiil, sıfat-fiil biçimbirimi “-DIk” cümleden çıkarılmıştır. İkilemenin yerine “bazen” sözcüğü kullanılmıştır.)

591. ÖC: Eve dönme vakti gelmişti.

591. SC: Eve dönme vakti geldi. (Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)
592. ÖC: Kımıldayacak hâlim kalmamıştı.
592. SC: Hareket etmek için hiç hâlim yoktu. (Sıfat-fiilin yerine “hareket et-” fiili kullanılmıştır. Birleşik zamanlı fiil basit zamanlı yapılmıştır.)
593. ÖC: Otobüste bol bol uyudum.
593. SC: Otobüste bolca uyudum. (İkilemenin yerine “bolca” sözcüğü kullanılmıştır.)
594. ÖC: Şehre geldiğimizde eve kendimi zor attım.
594. SC: Şehre geldik, eve zor girdim. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi “-Dİk”, dönüşlülük ifade eden biçimbirim ve deyim cümleden çıkarılmıştır.)
595. ÖC: Mert ise gayet formundaydı.
595. SC: Ama Mert gayet iyiydi. (“Form” sözcüğü yerine “iyi” sözcüğü kullanılmıştır. Şart bildiren “ise” biçimbirimi cümleden çıkarılmıştır.)
596. ÖC: Eve gider gitmez gördüğümüz her şeyi annemle babama anlattı.
596. SC: Eve gittik, Mert her şeyi hemen annemle babama anlattı. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi “-(A/I)r...-mAz” ve sıfat-fiil cümleden çıkarılmıştır. Özne görünür kılınmıştır.)
597. ÖC: Tabii kendince...
597. SC: Mert’çe anlattı. (“Tabii” sözcüğü ve dönüşlülük ifade eden biçimbirim cümleden çıkarılmıştır.)
598. ÖC: Anne!
598. SC: Anne! (Cümle korunmuştur.)
599. ÖC: Baba!
599. SC: Baba! (Cümle korunmuştur.)
600. ÖC: Neler yaptık neler...
600. SC: Neler yaptık neler... (Cümle korunmuştur.)
601. ÖC: Şehitliği gezdik.
601. SC: Şehitliği gezdik. (Cümle korunmuştur.)
602. ÖC: Öğretmenimiz bize gerçek süper kahramanları anlattı.
602. SC: Öğretmenimiz bize gerçek süper kahramanları anlattı. (Cümle korunmuştur.)
603. ÖC: Hatta ben Koca Seyit’in torunuymuşum.

603. SC: Aslında ben Koca Seyit'in torunuyum. ("Hatta" sözcüğü yerine "aslında" sözcüğü kullanılmıştır. Ek fiil cümleden çıkarılmıştır.)

604. ÖC: Ben de büyüyünce onun gibi güçlü olacağım.

604. SC: Ben de büyüyeceğim ve Koca Seyit gibi güçlü olacağım. (Cümle ikiye bölünmüştür. Zarf-fiil biçimbirimi "-(y)IncA" cümleden çıkarılmıştır. "Onun" sözcüğü yerine "Koca Seyit" söz grubu getirilmiştir.)

605. ÖC: Bir de Truva Atı mı, eşiği mi ne onu gördük.

605. SC: Bir de Truva Atı mı, eşiği mi ne, onu gördük. (Noktalama işaretleri yeniden düzenlenmiştir.)

606. ÖC: Koskocamandı, inanamazsınız...

606. SC: Kocamandı, inanmazsınız. ("Koskocaman" sözcüğü yerine "kocaman" sözcüğü kullanılmıştır. Yeterlik kipi cümleden çıkarılmıştır.)

607. ÖC: Mert'in söylediklerini sessizce dinledim.

607. SC: Mert anlattı, ben sessizce dinledim. (Cümle ikiye bölünmüştür. Sıfat-fiil biçimbirimi "-DIK" cümleden çıkarılmıştır. "Söyle-" fiili yerine "anlat-" fiili kullanılmıştır.)

608. ÖC: Annemle babam ise çok güldü.

608. SC: Ama annemle babam çok güldü. (Şart kipi cümleden çıkarılmıştır. Cümleye "ama" bağlacı eklenmiştir.)

609. ÖC: İlahi Mert, sen adamı öldürürsün.

609. SC: Ah Mert, sana çok güldüm. ("İlahi" ünlemi yerine "ah" ünlemi kullanılmıştır. Mecazlı kullanım cümleden çıkarılmıştır. Cümle, anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

610. ÖC: Gülmekten...

610. SC: Gerçekten çok güldüm... (Cümle, bir önceki cümleyle anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmiştir.)

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu başlıkta çalışmamızın diğer çalışmalarla arasındaki ilişkilerin aktarıldığı tartışma bölümüne, çalışmayla ilgili çıkarımlar ve değerlendirmelerin bulunduğu sonuç bölümüne ve çalışmamızdan yola çıkarak yabancılara Türkçe öğretimi alanıyla ilgili neler yapılabileceğine dair sunulan önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma

Sadeleştirme yapılan tez çalışmalarının büyük bir bölümünün malzemesini yetişkinlere yönelik metinler oluşturur. Ancak bu çalışmada güncel bir çocuk edebiyatı ürünü olan *Levent Çanakkale’de* adlı eser metinsellik ölçütleri göz önünde bulundurularak, Nihal Çalışkan’ın hazırladığı “A1 Düzeyi Sözcük Ağı” ve “A2 Düzeyi Sözcük Ağı” listeleriyle Ceren Özmen’in doktora tezinde yer alan sınıflandırma çerçevesinde sadeleştirilmiştir. Bu çalışmanın özgün değeri, güncel bir yazara ait bir çocuk edebiyatı metninin sadeleştirilmiş olmasıdır.

Yabancılara Türkçe öğretimi alanında 20’den fazla sadeleştirme çalışması yapılmıştır. Ancak bakıldığında, gençlik edebiyatı eseri olan Kemalettin Çalık’ın *Piri Reis* adlı romanı ve Kübra Başkaya’nın tez çalışmasında kullandığı *Yaz Geldi* şiiriyle *Uçurtmam Bulut Şimdi* adlı hikâye olmak üzere sadece üç çocuk edebiyatı metninin çalışıldığı görülür. Ömer Seyfettin’in hikâyeleri yetişkinlere yönelik olmasına rağmen bazı hikâyeleri çocuklar tarafından da okunur. Bahsedilen bu metinler dışında sadeleştirme yapmak için çocuk edebiyatı metinleri tercih edilmemiştir. Bu çalışma, bu yönden bir çocuk edebiyatı eserinin sadeleştirilerek Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen her yaş grubundan öğrencinin yararlanacağı bir metne dönüştürülebileceği görüşünü destekler niteliktedir.

Alanda yapılan diğer çalışmaların birçoğunda sadeleştirme yapıldıktan sonra ya bir uygulama yapılmış ve sadeleştirmenin düzeye uygunluğu belirlenmiş ya da sadeleştirilmiş metinle ilgili okuma etkinlikleri hazırlanmıştır. Bu çalışmada ise başta uygulama yapılması planlanmış olsa da COVID-19 pandemisi dolayısıyla uygulama yapma imkânı zorlaşmış, bu nedenle uygulamadan vazgeçilmiştir.

Metnin tamamına bakıldığında çalışmanın yöntem kısmında belirtilen ve örneklenen sadeleştirme işlemlerinin metinde kaç cümleye uygulandığı aşağıda listelenmiştir:

- Üzerinde çalışılan *Levent Çanakkale*’de toplam 610 cümleden oluşan bir metindir ve metinde üzerinde herhangi bir sadeleştirme işlemi yapılmayan cümle sayısı 224’tür. Bu cümleler olduğu gibi bırakılmıştır, sadece 14 tanesinde yazım ve noktalamaya yönelik düzeltmeler yapılmıştır.
- Bağlaçla bağlanan veya uzun olan, bu yüzden bölme işlemine tabi tutulan cümle sayısı 16’dır.
- Ayırma işleminde fiilimsiler cümleden çıkarılmıştır. Ayırmanın uygulandığı cümle sayısı toplam 91’dir. Sadece 1 isim-fiil yapısı cümleden çıkarılırken en çok müdahale edilen yapı “-Dİk” sıfat-fiil biçimbirimidir. Toplamda 26 “-Dİk” sıfat-fiil biçimbirimi cümleden çıkarılmıştır. Cümleden çıkarılan fiilimsilerin sayısı şöyledir:
 - ✓ “-mA” isim-fiil biçimbirimi: 1
 - ✓ “-Dİk” sıfat-fiil biçimbirimi: 26
 - ✓ “-(y)An” sıfat-fiil biçimbirimi: 16
 - ✓ “-(y)AcAK” sıfat-fiil biçimbirimi: 3
 - ✓ “-(y)IncA” zarf-fiil biçimbirimi: 20
 - ✓ “-ken” zarf-fiil biçimbirimi: 5
 - ✓ “-(y)ArAk” zarf-fiil biçimbirimi: 11
 - ✓ “-(y)İp” zarf-fiil biçimbirimi: 8
 - ✓ “-(A/I)r...-mAz” zarf-fiil biçimbirimi: 1
- Zaman standardı sağlamak adına üzerinde düzenleme yapılan cümle sayısı 67’dir. Bu cümlelerde A1-A2 düzeyine uygun zamanlar kullanılmış; birleşik zaman yapıları basit zamanda yazılmış ve bir cümlede bulunan farklı zaman yapıları anlamı bozmayacak şekilde tek bir zaman yapısında yazılmıştır.
- Metindeki artgönderimler okuma zevkini ve anlamı bozmadan görünür hâle getirilmiştir. Bu bağlamda müdahale edilen cümle sayısı 10’dur.
- A1-A2 düzeyinde öğretilmeyen edilgen/ettirgen/dönüşlü yapılar etken

hâle getirilmiştir. Bu çalışmada 18 cümle üzerinde bu işlem yapılmıştır.

- *Levent Çanakkale’de* sadeleştirilirken 26 cümle yapısı kurallı hâle getirilmiştir. Metnin okuma akışını ve özgünlüğüne müdahalenin fazla olmaması düşüncesiyle tüm devrik cümle yapıları kurallı hâle getirilmemiştir.
- Metinde ikinci veya üçüncü anlamıyla kullanılan bazı sözcükler temel anlamında kullanılmış ve yine bu amaçla deyimler cümleden çıkarılmıştır. Bunların sayısı toplam 51’dir.
- Metin üzerinde yalnızca 576. cümlede açıklama yapılmış ve “antik” sözcüğü metinden çıkarılmadan cümle içinde açıklanarak verilmiştir.
- Metinde tekrar ve yeniden yazma yöntemiyle eksilteli yapıların tamamlandığı 26 cümle vardır.
- Metinden çıkarmak ya da yeni bir sözcükle değiştirmek yerine dipnotlarda tanımlanan ve altı dilde karşılığı verilen sözcük/söz grubu sayısı 23’tür.

5.2. Sonuç

Ana dili öğretiminde olduğu gibi yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde de ders kitaplarında yer alan okuma metinlerinin yanında öğrencilerin okuma-anlama becerisini artıracak, okumanın keyfini almasını sağlayacak ve onlara Türk kültürünü tanıttak yardımcı okuma materyallerinin önemi büyüktür. Bu yardımcı okuma materyalleri nitelik ve nicelik yönünden özgün, yetkin ve yeterli olmalıdır.

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen A1-A2 düzey öğrencilerin okuma-anlama becerilerini geliştirmelerine yönelik hazırlanan bu çalışmada Mustafa Orakçı’nın “Levent Çanakkale’de” adlı çocuk edebiyatı eseri, metinsellik ölçütleri göz önünde bulundurularak sadeleştirilmiştir. Güncel çocuk edebiyatının bir ürünü olan bu eser, Türk tarihini ve kültürünü Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen tüm yaş grubundan öğrencilere aktarmak için yazılmıştır, “Levent Çanakkale’de”nin bu sebeple yabancı dil olarak Türkçe öğrenenler için de iyi bir kültür aktarma aracı olduğu görülmüştür.

Çalışmanın sonucunda, yetişkin edebiyatı eserlerinin yanında alanında yetkin çocuk edebiyatı eserlerinin de düzeylere uygun özellikler çerçevesinde sadeleştirilebileceği görülmüştür. Sadeleştirme işlemleri titizlikle uygulandığında

çocuk edebiyatı eserlerinin de sadeleştirilerek alana katkı sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır. Çocuk edebiyatı eserleri, dil bilgisel öğeler ve söz varlığı açısından anlaşılması daha kolay metinlerdir. Bu tür metinlerde yapılacak sadeleştirme işlemleri, bir başka ifadeyle müdahale de daha az olacaktır. Bu çalışmaya malzeme teşkil eden Levent Çanakkale’de adlı eserde yapılan sadeleştirme işlemlerinin sınırlı olması dolayısıyla metnin ileti ve içerik açısından özgünlüğünün korunduğu düşünülür.

5.3. Öneriler

Bu çalışmanın sonuçlarına bakarak alandaki araştırmacılara şu önerilerde bulunulabilir:

- Ana dili Türkçe olan çocuklara yönelik yazılan edebiyat eserleri, yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılmaya, özellikle A1-A2 temel düzeye yönelik sadeleştirmeye uygundur. Bu eserler yazılırken çocuğun dil gelişim düzeyi dikkate alınır. Çocuk edebiyatı eserleri yetişkinler için yazılan eserlerden farklı olarak daha kısa cümlelerden oluşur. Eserlerde kullanılan sözcükler çoğunlukla temel anlamdadır ve metinler, genellikle olay ağırlıklı bir kurgu temelinde şekillenir. Tüm bu özellikler, çocuk edebiyatı eserlerini dil kullanımı ve dil bilgisel yapı açısından metin değiştirimine elverişli kılar. Yabancılar Türkçe öğretimi alanında çocuk edebiyatı ürünlerinden daha çok faydalanılabilir.
- Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında öğrencilerin okuma-anlama becerisini geliştirmede kullanacakları yardımcı okuma kitaplarının sayısı giderek artsa da bu sayı alan için henüz yeterli değildir. Bu bağlamda, metin sadeleştirme ile özgün ve yetkin çocuk edebiyatı eserleri, öğretimde kullanılmak üzere yardımcı okuma materyalleri olarak hazırlanabilir.
- Bu çalışmada “Levent-Türkiye’yi Geziyorum” adlı serinin ilk kitabı olan “*Levent Çanakkale’de*” seçilmiş ve kitabın bir bölümü sadeleştirilmiştir. Bu serinin diğer kitapları da sadeleştirme işlemleriyle yabancılar Türkçe öğretimi alanına birer okuma materyali olarak kazandırılabilir. Bu sayede Türkçe öğrenen yabancı öğrenciler için Türkçe, Türk kültürü ve Türkiye bir seri hâlinde sunulabilir.

KAYNAKÇA

- Akarsu, B. (1998) *Wilhelm von Humboldt'ta dil-kültür bağlantısı*. İstanbul: İnkılâp.
- Akıncılar, A. (2018). *Türkçe öğrenen yabancılar için Dede Korkut Hikâyeleri'nin B1 düzeyinde sadeleştirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Kırıkkale.
- Aksan, D. (2015). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: TDK.
- Aktan, F. (2019). *Yabancılar Türkçe öğretiminde Halide Edip Adivar'ın Himmet Çocuk hikâyesinin B1-B2 düzeyinde sadeleştirilmesi ve etkinlik hazırlanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Çanakkale.
- Akyüz, Y. (2015). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem.
- Avrupa Konseyi. (2013). *Diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi-öğrenim, öğretim ve değerlendirme* (Çev.: MEB) Almanya: telc GmbH.
- Ay, R. (2020). *Ömer Seyfettin'in Diyet adlı eserinin A1-A2 seviyesinde sadeleştirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Diyarbakır.
- Ay, S. (2020). *Yabancılar Türkçe öğretimi için Sait Faik Abasıyanık'ın "Birtakım İnsanlar" adlı hikâyesinin B1 seviyesine sadeleştirilmesi*. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Antalya.
- Bakan, H. (2012). *Yabancılar Türkçe öğretiminde metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde bir sadeleştirme denemesi: Sait Faik Abasıyanık, "Meserret Otel"*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dilbilim Anabilim Dalı, Ankara.
- Balcı, M. (2017). "Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde temel kavramlar". *Uygulamalı Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi el kitabı* (1. Cilt). Hayati Develi (ed.). (13-42). İstanbul: Kesit.
- Barın, E. (2003). Yabancılar Türkçenin öğretiminde temel söz varlığının önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*. 13. 311-317.
- Barın, E. (2004). Yabancılar Türkçe öğretiminde ilkeler. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*. 1. 19-30.
- Başkaya, K. (2019). *Çocuklara yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde çocuk yazını metinlerinin kullanımına yönelik uygulamalı bir yaklaşım*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Bayraktar, İ. (2019). *Yüzey yapı değişiklikleri ile öğrencilerin okuduğunu anlama becerileri arasındaki ilişki üzerine bir inceleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Trabzon.
- Bölükbaş, F. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde okuma metinlerinin dil düzeylerine göre sadeleştirilmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching (IJLET)*. 924-935.
- Bölükbaş, F. (2018). "İşitsel-dilsel yöntem (audio-lingual method)". M. Durmuş ve A. Okur (ed.). *Yabancılar Türkçe öğretimi el kitabı*. (s. 61-65). Ankara: Grafiker.
- Büyükkiz, (2018). "Doğal yaklaşım (natural approach)". M. Durmuş ve A. Okur (ed.). *Yabancılar Türkçe öğretimi el kitabı*. (s. 89-91). Ankara: Grafiker.

- Coşkun, E. (2005). *İlköğretim öğrencilerinin öyküleyici anlatımlarında bağdaşıklık, tutarlılık ve metin elementleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 298, Ankara.
- Crossley, S., Allen, D. ve McNamara, D. (2012). Text simplification and comprehensible input: A case for an intuitive approach. *Language Teaching Research*. 16 (1). 89-108.
- Crossley, S., McCarthy, P. M., Louwerse, M. M. ve McNamara, D. S. (2007). A linguistic analysis of simplified and authentic texts. *Modern Language Journal*. 15-30.
- Çalışkan, N. (2020). *Türkçe A1 ve A2 düzeylerine yönelik diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi ile uyumlanmış bir söz varlığı önerisi*. Ankara: Nobel.
- Demir, A., ve Açık, F. (2011). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürlerarası yaklaşım ve seçilecek metinlerde bulunması gereken özellikler. *Türklük Bilimi Araştırmaları*. 51-72.
- Demircan, Ö. (2013). *Yabancı dil öğretim yöntemleri*. İstanbul: Der.
- Demirel, Ö. (2012). *Yabancı dil öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğan, C. (2012). *Sistematik yabancı dil öğretim yaklaşım ve yöntemleri*. İstanbul: Ensar.
- Durmuş, M. (2013a). Metin değiştirimin dilbilimsel süreçleri üzerine. *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)*. 6 (4). 391-408.
- Durmuş, M. (2013b). İkinci/yabancı dil öğretiminde özgün ve değiştirilmiş dilsel girdi üzerine. *Turkish Studies*. 1291-1306.
- Durmuş, M. (2013c). İkinci/yabancı dil öğretiminde sadeleştirilmiş metin sorunları üzerine. *Biliş*. 135-150.
- Durmuş, M. (2018). “Doğrudan yöntem (direct method) ve Berlitz okullarındaki uygulamalar”. M. Durmuş ve A. Okur (ed.). *Yabancılar Türkçe öğretimi el kitabı*. (s. 55-60). Ankara: Grafiker.
- Ercilasun, A. B. (2014). *Başlangıçtan yirminci yüzyıla Türk dili tarihi*. Ankara: Akçağ.
- Ergin, M. (2013). *Edebiyat ve eğitim fakültelerinin Türk dili ve edebiyatı bölümleri için Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak.
- Eroğlu, S. (2015). *Metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde Ömer Seyfettin’in “Üç Nasihat” hikâyesinin yabancılar Türkçe öğretimi için sadeleştirme denemesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Fidan, D., Tomrukcu Küçüköztürk, B., Arslan, H. ve Basut, M. (2020). *DİL-Fİ yabancılar için Türkçe görsel sözlük ve etkinlik kitabı*. İstanbul: Kültür Sanat Basımevi.
- Ghaffari, R. (2020). *Yabancılar Türkçe öğretiminde dil yeterliliklerine uygun edebî metin uyarlama*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Göçer, A. (2018). “Türkiye’de yabancılar Türkçe öğretimi”. M. Durmuş ve A. Okur (ed.). *Yabancılar Türkçe öğretimi el kitabı*. (s. 171-179). Ankara: Grafiker.
- Göktürk, A. (1979). *Okuma uğraşı*. İstanbul: Çağdaş.
- Günay, D. (2013). *Metin bilgisi*. İstanbul: Papatya.
- Güneş, F. (2018). “Dil öğretimi ve temel dil yaklaşımları”. M. Durmuş ve A. Okur (ed.). *Yabancılar Türkçe öğretimi el kitabı*. (s. 37-48). Ankara: Grafiker.
- Güneş, F. (2021). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Gürler, H. (2017). *Yabancılar Türkçe öğretiminde Sait Faik Abasıyanık’ın hikâyelerinin A1-A2 seviyesine uyarlanması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans

- Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Konya.
- Gürler, S. (2017). *Ömer Seyfettin'in hikâyelerinin yabancılara Türkçe öğretiminde A1-A2 seviyesine uyarlanması*. Yayınlanmamış yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Konya.
- Güzel, A., ve Barın, E. (2013). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*. Ankara: Akçağ.
- Halliday, M. A. ve Hasan, R. (1976). *Cohesion in English*. London: Longman.
- Honeyfield, J. (1977). Simplification. *Teachers of English to Speakers of Other Languages (TESOL) Quarterly*. 11 (4). 431-440.
- İpek, M. E. (2018). *Yabancılara Türkçe öğretiminde metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde Mustafa Kutlu'nun Ya Yahammül Ya Sefer isimli hikâyesinin sadeleştirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Kaplan, M. (2004). *Kültür ve dil*. İstanbul: Dergâh.
- Karaağaç, G. (2013). *Dil bilimi terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Kaymaz, Z. (2018). *Yabancılara Türkçe öğretiminde Sabahattin Ali'nin Apartman ve Köpek isimli hikâyelerinin A1-A2 seviyesine uygun sadeleştirme çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara.
- Kırkkılıç, A. ve Girgin, Y. (2018). "Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde temel ilke ve kavramlar". A. Şahin (ed.). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi-kuramlar, yaklaşımlar, etkinlikler*. (s. 93-109). Ankara: Pegem Akademi.
- Kökçü, Y. (2021). "Çocuk kitaplarının biçim ve içerik özellikleri". Ş. Demirel ve S. Seven (ed.). *Çağdaş çocuk edebiyatı*. (s. 71-88). Ankara: Pegem.
- Krashen, S. D. (1987). *Principles and practice in second language acquisition*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall International.
- Kuzu, T. (1999). *Yabancı dil öğretiminde okuma-anlama becerisinin kazandırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Ana Bilim Dalı, 225, Ankara.
- Larsen-Freeman, D. (2000). *Techniques and principles in language teaching*. Oxford University Press.
- Lüleci, M. (2010). "Gerçek"leşsek de mi, öğretsek? Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde otantik malzeme. *Orhon Yazıtlarının Bulunuşundan 120 Yıl Sonra Türklük Bilimi ve 21. Yüzyıl konulu 3.Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu*. 541-553. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- MEB (2018). *Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: MEB.
- Melanlıoğlu, D. (2018). "Kültürler arası iletişim odaklı yaklaşım (intercultural communication approach)". M. Durmuş ve A. Okur (ed.). *Yabancılara Türkçe öğretimi el kitabı*. (s. 131-136). Ankara: Grafiker.
- Memiş, M. R. ve Erdem, M. D. (2013). Yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntemler, kullanım özellikleri ve eleştiriler. *Turkish Studies*, 297-318.
- Nurlu, M. (2019). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi- görüşler-projeler-etkinlikler-öneriler*. Ankara: Kalem Kitap.
- Oğuzkan, A. F. (2013). *Yerli ve yabancı yazarlardan örneklerle çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı.
- Oh, S. Y. (2001). Two types of input modification and EFL reading comprehension: Simplification versus elaboration. *Teachers of English to Speakers of Other Languages (TESOL) Quarterly*. 35 (1). 69-96.
- Orakçı, M. (2018). *Levent Çanakkale'de*. İstanbul: Timaş Çocuk.

- Özdemir, E. (2005). *Eleştirel okuma*. Ankara: Bilgi.
- Özet, A. T. (2019). *Nasreddin Hoca fıkralarının yabancılara Türkçe öğretiminde okuma metni olarak düzenlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Konya.
- Özkan, İ. (2007). *Türkçenin yabancılara öğretimi, Türk dünyası araştırmaları*, bengu izler. Ankara: Pegem Akademi.
- Özmen, C. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin değiştirme teknikleriyle öykülerin yeniden oluşturulması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı, 396, Ankara.
- Parlak, H. (2018). “Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan görsel, işitsel, görsel-işitsel araçlar”. M. Durmuş ve A. Okur (ed.). *Yabancılara Türkçe öğretimi el kitabı*. (s. 401-408). Ankara: Grafiker.
- Sarıçoban, A. (2015). “Yabancı dil öğretimine yönelik yöntem ve yaklaşımlar”. A. Sarıçoban (ed.). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi metodolojisi*. (s. 357-400). Ankara: Anı.
- Sarıkaya, B. (2019). “Çocuk edebiyatı eserlerinde bulunması gereken özellikler”. E. Akın (ed.). *Çocuklar için edebiyat eğitimi*. (s. 207-238). Ankara: Anı.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Kök.
- Süner, R. (2018). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazınsal metinlerin B1 düzeyine uyarlanması: Eskici örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı, Ankara.
- Şirin, M. R. (2000). *99 soruda çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Topçuoğlu Ünal, F. (2018). “Türkçenin yabancılara öğretiminde yazılı kaynaklar”. M. Durmuş ve A. Okur (ed.). *Yabancılara Türkçe öğretimi el kitabı*. (s. 387-400). Ankara: Grafiker.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu (TDK).
- Uzun, L. S. (1995). *Orhon Yazıtlarının Metindilbilimsel Yapısı*. Ankara: Simurg.
- Vardar, B. (2002). *Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual.
- Wallace, C. (1993). *Reading*. Oxford: Oxford University Press.
- Yağmur, K. (2018). “Dil öğretiminde anadili, ikinci dil ve yabancı dil kavramları”. M. Durmuş ve A. Okur (ed.). *Yabancılara Türkçe öğretimi el kitabı*. (s. 181-200). Ankara: Grafiker.
- Yaşar, S. A. (2019). *Yabancılara Türkçe öğretiminde metin uyarlama ve Memduh Şevket Esendal’ın Pazarlık hikâyesinin A2 seviyesine göre uyarlanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Kütahya.
- Yayan, H. (2019). *Yabancılara Türkçe öğretiminde Refik Halit Karay’ın Eskici ve Testi adlı hikâyelerinin A2 seviyesine uyarlanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Nevşehir.
- Yazok, Z. (2020). *Yabancılara Türkçe öğretimi kapsamında Kemalettin Çalık’ın Piri Reis adlı eserinin B1 seviyesinde sadeleştirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Diyarbakır.
- Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe ders kitabı A1-A2 temel düzey. (2010). Ankara: Ankara Üniversitesi TÖMER.

- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yunus Emre Enstitüsü. (2019). *Anadolu hikâyeleri dizisi*.
- Yunus Emre Enstitüsü. (2019). *Çocuk hikâyeleri dizisi*.
- Yunus Emre Enstitüsü. (2019). *Dede Korkut hikâyeleri dizisi*.
- Yunus Emre Enstitüsü. (2020). *Türkçenin sesi Yunus Emre hikâyeleri*.



EKLER

Ek 1. “Levent Çanakkale’de” adlı metnin özgün şekli

Kulüp Seçimi

Merhaba... Daha önce tanışmıştık ama yine de kendimi tanıtayım. Ben Levent... Dördüncü sınıfa gidiyorum. Bir de kardeşim var; Mert... O, birinci sınıfta okuyor. Bizi tanıyanlar bilir; eğer onun gibi bir kardeşiniz varsa derdiniz çok demektir.

Mert yanımdayken bana sürekli problem çıkarır. Ne yaparsam yapayım ondan kurtulamam. Ama kurtulmaya çalışmaktan da hiç vazgeçmem.

Geçtiğimiz günlerde, birkaç gün de olsa Mert’ten uzak kalabilmek için elime çok güzel bir fırsat geçti. Nihayet biraz kafamı dinleyebilecektim. Ama tahmin edersiniz ki hiçbir şey umduğum gibi gitmedi.

O gün her sabahki gibi sıcacık yatağımdan zar zor kalktım. Kahvaltıdan sonra hızlıca giyindim ve okula gittim.

İlk ders sosyal bilgilerdi. Öğretmenimiz elinde bir tomar kâğıtla sınıfa girdi ve hiçbir şey demeden kâğıtları teker teker masamıza koymaya başladı. Herkes merakla önündeki kâğıda bakıyordu. Öğretmenimiz kâğıtları dağıtmayı bitirince onların ne olduğunu açıkladı:

— Çocuklar, her sene olduğu gibi bu sene de kulüp seçimi yapacağız. Herkes katılmak istediği kulübü verdiğim kâğıda yazsın. Hangi alanlardan hoşlanıyorsanız ona göre seçim yapmanızı tavsiye ederim.

Öğretmenimiz tahtaya kulüplerin danışman öğretmenlerinin isimlerini yazdı. Bizim öğretmenin adı Gezi İnceleme Kulübü’nde yazıyordu. Toplantı saatlerinde okul çok karışık olur, herkes bir yerlere koşuşturur. Sınıfları karıştıran birinci sınıflar ise hep ağlar. Bu sene de aynı şeylerin yaşanabileceğini düşününce öğretmenimin olduğu kulübü yazmaya karar verdim. Böylece sınıfımdan ayrılmama ve o kargaşaya girmeme gerek kalmayacaktı. Bu fikir çok hoşuma gitti. Hele bir de Mert benim kulübümü yazmazsa... “Mert olmazsa dert de olmaz. Oh, ne güzel!”

Dert deyince aklıma sıra arkadaşım Kâmil geldi. O da benim için Mert kadar tehlikeli. Onun ilginç fikirleri yüzünden şimdiye kadar başıma gelmeyen kalmadı. Ondan da kendimi korumam gerekiyordu. Bu düşünceyle katılmak istediğim kulübün adını yazarken elimle de kâğıdı kapattım. O sırada tam tahmin ettiğim gibi Kâmil bana döndü:

—Levent hangi kulübü yazıyorsun?

—Söylemem!

—Niye?

—Söylemem işte.

Kâmil daha fazla ısrar etmedi. Ben de özenle kâğıdı katladım ve ders bitimini bekledim. Zil çalınca kulüp kâğıdını öğretmenin masasına koydum. O sırada gözüm Kâmil’e takıldı. Bana bakarak haylaz haylaz gülüyordu. Bir anlam veremedim. Ama sormadım da...Kim bilir ne vardır yine aklında?

Kâmil’le beraber bahçeye çıktık. Havadan sudan bahsederken birden yine hangi kulübü seçtiğimi sordu. Artık seçimler yapılmıştı ne de olsa... Gönül rahatlığıyla söyledim:

— Gezi İnceleme Kulübü’nü... Ya sen?

— Ben de!

— Nee?! Benden mi gördün yoksa?!

— Evet!

— Ama nasıl?

— Kâğıdını katlarken...

Tam Kâmil’in üstüne atlayacaktım ki arkamdan Hayri ile Osman’ın sesini duydum:

— Biz de Gezi İnceleme Kulübü’nü seçtik!

Kâmil eliyle gülerek sırtıma vurdu;

—Tayfa şimdi tamam oldu, dedi.

Şaşkınlıktan dondum kaldım. Başıma gelene bakın! Tam ağzımı açacaktım ki arkamdan Mert’in sesini duydum:

— Ağabey!

— Efendim Mert?

— Bil bakalım, bugün ne yaptık?

— Dur tahmin edeyim; kulüp seçtiniz!

— Aa nereden bildin ağabey?

— Bütün okul aynı şeyi yaptı Mert. Peki, sen hangi kulübü seçtin?

— Gezi İnceleme Kulübü’nü!.. İyi yapmışım, değil mi?

Kulaklarıma inanamadım. Başımı dinlemeyi hayal ettiğim tek zamanda da kadro tamamlanmıştı. Hadi arkadaşlarımı idare edebilirdim ama Mert’i ne yapacaktım?

— Sen neden Gezi İnceleme Kulübü’nü seçtin ki Mert?

Mert gayet ciddi cevap verdi:

— Dünya’yı gezeceğim ağabey! Bundan iyi kulüp mü olur?

— Ne gezmesi Mert? Belki bir hafta sonu hayvanat bahçesine gideriz, bir kez de pikniğe falan... Başka ne bekliyorsun ki?

— Öyle deme ağabey, belki çooook uzaklara gideriz. Olmaz mı?

— Hıhı!.. Olur, olur...

Toplantı Saati

Kulüplerimizin belirlenmesinden sonraki ilk toplantımızı çarşamba günü yaptık. Artık her ayın son çarşambası bizim toplantı günümüzdü.

Sınıfa üst ve alt sınıflardan pek çok çocuk geldi. Neredeyse kendi sırama oturamayacaktım.

Öğretmenimiz sınıfa girince şaşırdı;

—Gezi kulübüne bu kadar ilgi göstermeniz beni sevindirdi çocuklar, hoş geldiniz, dedi.

Sonra devam etti: Bu yıl hafta sonları yapacağımız gezilerle sizi birçok yere götüreceğiz...

—Nerelere gideceğiz öğretmenim, diye sordu bir öğrenci.

—İlk olarak Çanakkale'ye gideceğiz çocuklar... Şimdilik bu kadarını bilin yeter. Diğer yerler sürpriz...

Herkesten sevinç çığlıkları yükseliyordu. Bense kara kara düşünüyordum. Göz ucuyla Mert'e baktım. Hayatından çok memnundu. Nasıl memnun olmasın? Çooook uzaklara gitme hayali bir bakıma gerçek olmuştu. Ayrıca yanında en az onun kadar yaramaz arkadaşı Halil de vardı. İçimden 'Kim bilir ikisi başımıza ne işler açacak?' diye geçirdim. Sınıfa şöyle bir baktım. Kimse tehlikenin farkında değildi. Onları uyarmalıydım:

— Öğretmenim, kulüpte bazı küçük arkadaşlarımız var. Kardeşim Mert gibi... Onların gezilere katılması problem olmaz mı? Yani kaybolurlar filan...

Ben bunu deyince Mert bana kötü kötü bakmaya başladı. Ama onu görmezden geldim.

Öğretmen gülümseyerek,

— Sen hiç merak etme Levent... Küçüklerin her birinden bir büyük öğrenci sorumlu olursa bir şey olmaz, dedi ve her birinci sınıf öğrencisi ile üst sınıflardan birini eşleştirdi. Bana da tahmin edin kim düştü? Tabii ki Mert... Kâmil'e de Halil...

Mert'ten kurtulabilmem için son bir umudum vardı. Annemle babam... Mert Gezi İnceleme Kulübü'nü seçmişti ama küçük olduğu için onun geziye katılmasına izin veremeyebilirlerdi.

Eve gittiğimde konuyu hemen onlara açtım. Ama hiç beklediğim gibi olmadı. Mert'in geziye gitmesine çok sevindiler.

— Bu gezi Mert için çok iyi olur. Yeni yerler öğrenir, dedi babam.

— Ama ya kaybolursa?

— Sen varsın ya oğlum. Kardeşine göz kulak olursun, değil mi?

"Hayıııııııı, olamaaaam." diye bağırılmamak için kendimi zor tuttum. Çünkü Mert sevimli çocuk numarası yapmaya başlamıştı bile. Bu durumda itiraz etmemin hiçbir faydası olmazdı. Çaresizce,

— Olurum tabii ki, dedim.

Taşınmıyoruz Mertçiğim

Günler birbirini kovaladı ve gezi günümüz geldi. Sabahın köründe Mert tarafından uyandırıldım:

— Ağabey, ağabey hadi kalk!..

— Ne oluyor Mert?

— Saat 7 oldu ağabey, geç kalıyoruz.

— Mert, otobüs sabah değil akşam 8'de hareket edecek. Bırak da biraz uyuyayım, dedim ama fayda etmedi.

Mert nereden edindiğini anlamadığım bir görev bilinciyle:

— Biz bir takım olduk ağabey; birbirimizden sorumluyuz, diyerek beni zorla kaldırdı.

Kahvaltı falan derken öğlen oldu. Mert'i oyalamak amacıyla ona çantasını hazırlamasını söyledim. Aradan bir süre geçti. Bizimki odasından çıktı. Bir de ne göreyim! Elinde kapağı zor kapanmış kocaman bir bavul, kolunun altında Necmi!

Bu arada size Necmi'yi tanıtmadım. Necmi bizim küçük Japon balığımızın adı. Japonca bilmediğimiz için adını Necmi koyduk.

— Mert ne yapıyorsun? Taşınıyor muyuz kardeşim?

— Neden öyle diyorsun ağabey?

— E ne bulduysan almışsın.

— Yok ağabey sadece gerekli olan şeyleri aldım. Üç çift ayakkabı, beş gömlek, üç beş pantolon, iki pijama, iç çamaşırları, battaniye, yastık... Bir de Necmi...

— Hadi diğerlerini geçtim de Necmi'yi neden aldın?

— Ben yokken kimse bakmazsa ona, ölür zavalıcık!

— Mert, alt tarafı iki gün gezip geleceğiz. Hem annem bakar ona sen merak etme.

Mert'i Necmi'yi bırakması için ikna ettikten sonra bavulu da zar zor boşalttırdım. Hem ona hem de bana birer tane sırt çantası hazırladık.

Nihayet akşam olmuştu. Babam bizi okula kadar götüreceği için annemle vedalaştık. Annem,

— Hayırlı yolculuklar çocuklar, dedi, alın bakalım bu sizin, dedi ve bize bir paket uzattı.

Heyecanla kutuyu açtık. Kutudan fotoğraf makinesi çıktı. Mert'le ikimiz "Yaşasın!" diye bağırarak. Artık bizim de bir fotoğraf makinemiz vardı. Annem bizi öperken,

— Gittiğiniz yerlerde bol bol fotoğraf çekinin olur mu çocuklar? Gelince beraber bakarız, dedi.

"Tamam" deyip annemle vedalaştıktan sonra babam önde biz arkada mutlu mutlu okula doğru yürümeye başladık.

Okula varınca bahçede kocaman bir otobüs gördük. Öğrenciler sırayla otobüse biniyordu. Biz de babamla vedalaşıp sıraya geçtik.

Otobüse binince öğretmenimiz Mert ile beni yan yana oturttu. Herkes yerleştikten sonra otobüsümüz hareket etti.

Hepimiz çok neşeliydik. Birbirimizle şakalaşıyor, gülüşüyorduk. Biraz sonra gözlerimiz kapanmaya başladı. Tatlı bir uyku geldi.

İlk Durak

Gözlerimi açtığımda sabah olmuştu. Öğretmenimiz eline mikrofon almış konuşuyordu:

— Çocuklar, uyanın bakalım! Çanakkale'nin ilçesi Gelibolu'ya geldik. Çok yorucu bir gün olacak. Önce Gelibolu Yarımadası'nı gezeceğiz. Burada, 1. Dünya Savaşı'nda Çanakkale Boğazı'ndan geçerek topraklarımızı işgal etmek isteyen düşman askerlerine karşı ülkemizi canı pahasına koruyan ve "Çanakkale Geçilmez" sözünü tarihe yazan kahraman askerlerimizi tanıyacağız. Sonra boğazın öbür tarafına geçip Çanakkale'de turlayacak ve Truva Atı'nın bir maketini göreceğiz. En son da çok eskiden bu topraklarda kurulmuş Truva Antik Şehri'ne gideceğiz.

“Vaay!.. Çok ilginç yerler gezeceğiz anlaşılan!” diye düşündüm. Heyecanla Mert’e döndüm. Hâlâ uyuyordu. Onu uyandırmak için sarsmaya başladım.

— Mert, kalk bakalım. Haydi, geldik.

Baktım uyanmıyor, sesimi yükselttim:

— Meeeeert!.. Uyan hadi, ineceğiz birazdan!

Bizimki gözlerini açmadan konuşmaya başladı. Bir yandan da esniyordu.

— Daha alarmin çalmasına çok var ağabey. Biraz daha uyuyacağım ben...

— Ne alarmı, otobüsteyiz Mert!

— Ağabey beş dakikacık daha...

Zar zor Mert’i uyandırabildim. Bu arada herkes bize güldü tabii!

Neyseki öğretmenimiz gezeceğimiz yerlerin birer haritasını verdi de millet bizle ilgilenmeyi bıraktı.

Haritaya bakınca gözümün korktuğunu itiraf etmeliyim. Bu kadar yeri gezme fikri beni şimdiden yormuştu.

Otobüsümüz yavaşlamaya başladı. Öğretmenimiz anlatmaya devam ediyordu:

— Burası Akbaş Şehitliği çocuklar... Burada size gerçek bir kahramandan söz edeceğim.

Öğretmen süper kahraman deyince Mert heyecanla sordu:

— Süper kahraman mı?! Çizgi film mi izleyeceğiz ağabey?

— Bilmiyorum Mert. Sessiz ol da dinleyelim.

Öğretmenimiz konuşmasını sürdürdü:

—Çanakkale Savaşı’nda birçok kahraman varmış çocuklar. Bunlardan biri de Müstecip Onbaşı’yımış. Müstecip Onbaşı şu gördüğünüz sahilde nöbet tuttuğu sırada bir denizaltı, dürbününü çıkarmış.

Bunu fark eden Müstecip, tüfeği ile ateş edip denizaltıyı dürbünününden vurmuş. Önünü göremeyen denizaltı kayalıklara çarpmış. Müstecip de tek başına gidip denizaltıdakileri esir almış.

— Vay be, dedi Kâmil. Müstecip Onbaşı gerçekten de süpermiş.

Rehber mi O da Ne?

Öğretmenimiz sözlerini bitirince otobüs tekrar hızlandı. Bir süre daha yol gittikten sonra pek çok otobüsün olduğu bir yere geldik.

Öğrenciler, “Burada niçin durduk?” diye sorunca öğretmenimiz açıklama yaptı:

— Rehberi almak için durduk çocuklar.

Mert merakla bana döndü:

— Ağabey, rehberle ne yapacağız? Telefon mu edecek öğretmen?

— Ne alakası var Mert?

— Telefon rehberi almayacak mı öğretmen?

Bir süre gülmekten cevap veremedim. Sonra,

— Hayır Mert. Rehber, bizi gezdirecek kişi, dedim.

O sırada kap açıldı ve otobüse güler yüzlü bir abla bindi. Mert’e,

— İşte rehber bu, diye gösterdim.

Mert garip garip rehberine baktı.

— Benim adım Aylin... Çanakkale’yi bugün birlikte gezeceğiz çocuklar, dedi abla.

Aylin abla bir koltuğa oturduktan sonra otobüs tekrar hareket etti. Biraz daha gidince bir yokuşta durdu. Aylin ablanın dediğine göre burada Mehmetçiğe Saygı Anıtı varmış. Bu anıt, savaş sırasında yaralı bir İngiliz askerine yardım eden bir Mehmetçik için yapılmış. İngiliz askeri iki siper arasında kalmış. Bacağından vurulduğu için kımıldayamıyormuş. Yardım istiyormuş ancak kimse ona yardım etmeye cesaret edemiyormuş. Bu sırada Türk askerlerinden biri, beyaz bir bayrakla siperden çıkmış; yaralı askeri kucakladığı gibi arkadaşlarının bulunduğu sipere götürmüş. Sonra tekrar kendi siperine dönmüş. Bu esnada duran savaş devam etmiş.

“Vay be!..” dedim içimden. “Biz olsak böyle cesur davranabilir miydik?”

Aylin abla, anıtın hikâyesini anlattıktan sonra otobüsümüz yokuşu çıkmaya devam etti. Aylin abla yol boyu geçtiğimiz yerler hakkında bizi bilgilendirdi:

— Şu gördüğümüz yer Kanlısirt çocuklar. Burada dört gün içinde yirmi bin askerimiz şehit olmuş.

Otobüsteki herkesin yüzünde aynı ifade vardı: Şaşkınlık ve hüznün... Duyduklarımızdan sonra suspus olmuş, canları pahasına vatanımızı koruyan dedelerimizi düşünüyorduk. Onlara ne çok şey borçluyuz!

57. Alay Şehitliği

57. Alay Şehitliği’ne vardığımızda sırayla otobüsten indik, yürümeye başladık. Öğretmenimiz yanından uzaklaşmamamızı söyledi ama her birimizin dikkatini bir şey çekiyor, etrafa dağılıyorduk. Öğretmenimiz bizi toplamaktan yorulmuştu.

— Çocuklar bu böyle olmayacak. Uzaktan da fark edilebilmeniz için bir yol bulmak lazım. Yoksa kaybolacaksınız, dedi.

Sonra bir süre düşündü. Birden aklına bir fikir gelmiş olmalı ki “Buldum” diyerek yan taraftaki satıcıya doğru yürüdü. Ne yapacağını merakla izliyorduk.

Satıcıyla bir müddet konuştu. Sonra da eliyle bizi yanına çağırdı.

Hepimiz öğretmenin yanına gittik. Satıcı öğretmenimize kırk kadar şapka verdi. Hepsi de kırmızı renkliydi.

— Alın bakalım çocuklar, şu şapkaları takın, dedi öğretmenimiz.

Gruptaki erkeklerden birkaçı hemen itiraz etti:

— Ama öğretmenim bu şapkalar kırmızı!

— Evet, ne olmuş kırmızıysa?

— Kırmızı kız rengi öğretmenim! Biz nasıl takalım?

— Ne alakası var çocuklar... Kız rengi, erkek rengi mi olur? Sizi kalabalık içinde kolayca ayırmak için en uygun renk bu. Hepiniz takın bakalım şimdi!

Hepimiz şapkaları taktık. O kadar dikkat çekiyorduk ki on kilometre öteden bile fark edilebilirdik!

Aylin abla bizi etrafına topladı ve 57. Alay'dan bahsetti. Bu alay, son askeri şehit düşene kadar burada düşmanla savaşmış. Hatta savaş sonrasında tören düzenlendiğinde kahramanlık madalyasını alacak kimse olmadığı için madalyaları 57. Alay'ın sancağına takmışlar.

Etrafıma baktım. Herkes suspus olmuş rehberi dinliyordu. Anlatılanlar hepimizi duygulandırmıştı.

Japon Turistler

Dinlediklerimden etkilenmiş, herkesle birlikte otobüse dönüyordum ki bir eksiklik hissettim.

Huzursuz oldum. Ne unutmuş olabilirdim? Ne acaba, diye düşünürken birden kafama dank etti. Tabii ya, Mert Ortada yoktu! Hemen geri döndüm ve öğretmenimin yanına koştum.

— Öğretmenim, öğretmenim...

— Ne oldu Levent?

— Mert yok!

Öğretmenimiz panikle etrafına baktı:

— Ben şu tarafa bakayım. Sen de arkadaşlarınla şu tarafa bak... Bulamazsanız otobüsün yanına gelin çok uzaklaşmayın. Bir de sizi aramayalım.

Hemen az ötedeki Kâmil ile Osman'a haber verdim, hep beraber Mert'i aramaya başladık. Nereye giderdi ki bu çocuk. Üstelik yalnız başına...

57. Alay'ın karşısındaki satıcılara koştum. İçlerinden birine;

—İyi günler amca, bir şey sorabilir miyim, dedim.

— Hoş geldiniz gençler... Buyurun.

— Amca, kısa boylu yedi yaşlarında bir çocuk arıyoruz. Gördünüz mü?

— O kadar çok gördüm ki...

Sonra birden aklıma geldi:

—Başında kırmızı şapkası vardı!

Amca kırmızı şapkalı duyunca tezgâhındaki şapkalara baktı. Yüzü ciddileşti.

—Japon mu aradığınız çocuk?

—Ne Japon'u amca? Türk. Benim kardeşim Mert.

— Hıı... Biraz önce kalabalık bir Japon grubu geldi de... Hepsine kırmızı şapka sattım. Onların arasına karışmış olmasın sakın kardeşin?

— Nereye gittiler amca?

—Bakın az ilerideler, otobüslerine biniyorlar.

Satıcının söylediği tarafa baktık. İleride bizim gibi kırmızı şapka takmış bir grup vardı ve içlerinde de küçük bir çocuk!

Eyvah diyerek o tarafa doğru koşmaya başladım. Eğer o küçük çocuk Mert ise otobüse binip gitmesi an meselesiydi!

117

— Ne arıyorsunuz orada?

Kâmil yattığı yerden konuştu:

—Ben Mert kaybolmasın diye onu kolundan tutuyordum. Siperi fark etmemişiz ikimiz birlikte cumburlop aşağı düştük.

— Hâlâ niye oradasınız peki?

—Yorulmuşuz; biraz uzanmak iyi geldi...

—Allah'ım!.. Haydi kalkın, milleti boş yere bekletmeyelim, dedim ve onların siperden çıkmasına yardım ettim.

Çanakkale Şehitleri Abidesi'nde

Güneş tepemizdeydi; hava iyice ısınmıştı. Ağaçlık bir yerde durduk. Pek çok otobüs de bizim gibi park etmişti. Ben tam “Niye durduk?” diyecekken ağaçların arasından Şehitler Abidesi'ni gördüm. Kocamandı. Şimdiye kadar abidenin küçük maketlerini görmüştüm ama bu kadar etkileyici olduğunu bilmiyordum. Arabadan indik ve abidenin yanına doğru ilerledik. Hepimiz büyülenmiş gibiydik.

Bir tek Mert “Off, Puff” diye sesler çıkarıyordu.

—Ne oldu Mert, niye ofluyorsun diye sordum.

—Fotoğraf çekemiyorum!

—Niye, makine mi bozuldu?

— Yok ağabey, abide çok büyük... Fotoğraf makinesine sığmıyor.

—Sen de sığdırabildiğin kadarını çek o zaman, dedim.

Sonra da abidenin öbür tarafına geçtim. Kâmil, Hayri ile benim fotoğrafımı çekti. Biz fotoğraf çekerken diğer taraftan gülüşme sesleri geldi. Osman,

— Galiba biri komik bir gösteri yapıyor, dedi.

Ben de,

— Ne gösterisi? Burası gösteri yapmanın yeri mi? Cık cık, diye homurdandım.

Ne olduğunu görebilmek için ayak parmaklarımın üzerinde yükseldim. Bir de ne göreyim? Şaşkınlıktan yere düşecektim.

—Mert?!

Manzara gerçekten ilginçti. Mert ve Halil, boylu boyunca yere uzanmış abidenin fotoğrafını çekmeye çalışıyorlardı. Etraftaki insanlar da gülerek onların fotoğraflarını çekiyorlardı.

— Mert yerde ne yapıyorsunuz?

— Görmüyor musun ağabey, fotoğraf çekiyoruz. Böyle yattığın zaman makine Şehitler Abidesi'nin hepsini alıyor.

—Sizin yüzünüzden herkese rezil oluyoruz. Kalkın çabuk, dedim ve ikisini de kemerlerinden yakalayıp çanta gibi kaldırdım. Böylece mecburen kalkmış oldular.

—Ağabey, bu insanlar neye gülüyor?

—İki palyaço var da onları seyrediyorlar.

—Aaa, nerede ağabey? Hadi, biz de seyredelim!..

Mert'ten kurtulmak için etrafa bakarken bizim tayfanın ortalarda olmadığını fark ettim. “Nereye gitti bunlar” diye söylenirken Kâmil'in sesini duydum:

—Leveeent, gelsene! Mert haklıymış!

Arkamı dönünce ne göreyim! Kâmil ve diğerleri de çimlerin üstüne uzanmış Şehitler Abidesi'ni çekmeye çalışıyorlardı.

—Allah iyiliğinizi versin!..

Ezineli Yahya Çavuş ve Arkadaşları

Öğretmenimiz hepimizi topladı ve sonra otobüse bindik. Tıngır mıngır yol almaya başladık. Bir ara otobüstekilere baktım. Yorgunluktan kimsenin sesi çıkmıyordu.

Biraz sonra Aylin ablanın, “Burası Ertuğrul Koyu” demesiyle kendimize geldik ve otobüsten indik. Karşımızda Yahya Çavuş'un heykeli vardı.

Aylin abla,

— Ezineli Yahya Çavuş, burayı korumak için 67 arkadaşıyla beraber, 3000 kişiye karşı iki gün boyunca savaşmış. 62 kişi burada şehit olmuş. Ezineli Yahya Çavuş ile dört arkadaşı da götürüldükleri hastanede... Yani canlarını vermişler ama bu tepeye düşmana vermemişler çocuklar, dedi.

Son cümleden sonra kimse konuşmadı. Bir süre şehitliği dolaştıktan sonra yolumuza devam ettik.

Mecidiye Tabyası'ndaki Seyit Onbaşı heykeline uğradık. Öğretmenimiz Koca Seyit'in 275 kg'lık mermiyi kaldırıp topa yerleştirdikten sonra Ocean adlı savaş gemisini nasıl batırdığını anlatmaya başladı.

Mert ile Halide baktım. Öğretmenimizin anlattıklarını dikkatle diyorlardı. Sonra kendi aralarında fısır fısır konuşmaya başladılar ve kenarda duran bir taşın yanına gittiler.

Mert taşı tutuyor. Halil de kaldırması için ona yardım ediyordu. Hemen yanlarına gittim:

— Ne yapıyorsunuz siz?

— Taşı kaldırmaya çalışıyoruz.

— Onu görüyorum; neden böyle bir şey yapıyorsunuz?

— Koca Seyit 275 kiloluk mermiyi kaldırmış ağabey.

— Biz de bu taşı kaldırabiliriz o zaman.

— Siz nasıl kaldıracaksınız o taşı?

— Niye kaldıramayalım? Öğretmenimiz Koca Seyit'in torunu olduğumuzu söyledi. Kaldırırız işte. Tut Halil!

Biraz zor da olsa iki minik Koca Seyit'i taşı kaldırmaktan vazgeçirip otobüse bindirdim.

Nusret Mayın Gemisi

Otobüsle arabalı vapura binip Çanakkale merkeze geçtik. Limandan çıktıktan sonra dar sokaklarda ilerledik. Bir müddet sonra otobüsümüz durdu. Aylin abla “Çimenlik Kalesi”ne geldiğimizi söyledi. Çimenlik sözünü duyunca otobüsten fırlattığımız gibi çimlerin üstünde yayıldık. Otobüsle dolaşmaktan toprağa hasret kalmıştık.

Aylin abla yanımda oturarak anlatmaya başladı:

— Çocuklar bu gördüğünüz “Nusret Mayın Gemisi”nin bir maketi. Aslı şu an Tarsus’ta. Bu gemi 7 Mart’ı 8 Mart’a bağlayan gece, Karanlık Liman’a döktüğü mayınlarla pek çok düşman gemisini boğazın sularına gömmüştür. Âdeta savaşın yönünü değiştirmiştir.

Aylin abla anlatırken üstüme bir ağırlık çöktü. Daha fazla dayanamayıp Kâmil’e yaslandım ve gözlerimi kapadım.

Gözlerimi tekrar açtığımda denizin ortasında bir geminin güvertesindeydim. Mert de yanımdaydı.

— Mert burada ne işimiz var, diye sordum.

— Bizi asker olarak buraya verdiler ağabey. Gemidekilere yardım edecekmişiz.

Etrafıma baktım. Askerlerle doluydu. Birden korktum. Çanakkale Savaşı’nın içinde miydik yoksa?

Mert her zamanki gibi işin ciddiyetinin farkında değildi. Mayınların yanına gitmiş onlara eliyle vuruyordu.

— Ne kadar da büyük toplar değil mi ağabey! Saydım tam 26 tane. Hadi onlarla oynayalım.

Ben panikle,

— Meeeeeeeert!.. Onlar mayın, dokunma, diyerek yerimden sıçradım ve onu mayınlardan uzaklaştırdım.

—Mayın ne demek ki ağabey?

—Mayın, gemileri batırmak için kullanılan bombadır. Suya bırakılır ve temas hâlinde “Booom” diye patlar.

Açıklamamdan sonra Mert’in gözleri kocaman oldu.

—Neeeeee??

Mert bağırınca yanıma Bir asker geldi:

— Sessiz olun. Sizin yüzünüzden yakalanacağız! Haydi gelin de bize yardım edin.

— Emredersiniz efendim, dedik.

Korkudan ödümüz patlıyordu ama emir emirdi.

Biz konuşurken az ilerideki nöbetçi asker sadece bizim duyabileceğimiz bir sesle bağırdı:

— Düşman gemisi!

Bunu duyan Mert bir anda ortadan kayboldu. Arkamı dönünce onu mayınların arkasına saklanmış buldum.

— Aferin Mert. Gerçekten çok güvenli bir yere saklanmışsın; dedim ve Mert’i oradan çıkardım.

O sırada Kaptan köşkünün kapısı açıldı. Komutan olduklarını düşündüğüm iki kişi aşağı indi. İçlerinden biri,

— Karanlık Liman’a geldik. Mayınları dökmeye başlayalım, dedi.

Hep beraber mayınları denize döktük. Güvertedeki herkes yardım ediyordu.

Çok geçmeden yirmi altı mayın denize döküldü ve dönüş yolculuğuna başlandı.

Etrafıma baktım, herkeste bir gerginlik vardı. Gemi çok yavaş ilerliyordu.

—Niye herkes bu kadar gergin, diye askerlerden birine sordum.

—Döktüğümüz mayınların arasından geçiyoruz. Kendi silahımızla vurulabiliriz, dedi.

“Neeel!” diye bağırmamak için kendimi zor tuttum. Mert'e baktım. Korktuğu her halinden belli oluyordu. Birbirimize sarıldık ve beklemeye başladık.

Biraz sonra mayınlı bölgeyi geçtik. Sakince yolumuza devam ediyorduk. Kâmil'in,

— Levent, hadi uyan. Gemiye gezeceğiz seni bekliyoruz, sesiyle uyandım.

Gördüklerimin rüya olmasına şaşırdım kaldım! Gemiye gezmiş kadar olmuştum.

At Değil Eşek

Nusret Mayın Gemisi'ni ve Çimenlik Kalesi'ni gezdikten sonra tekrar otobüse bindik. Otobüsümüz şehrin içinde biraz dolaştı ve sonunda kocaman bir tahta atın yanında durdu. Hemen otobüsten indik. Hayran hayran tahta atı seyretmeye koyulduk.

O sırada otobüsten yeni inmiş olan Mert kafasını kaldırıp atı görünce herkesin duyabileceği bir sesle bağırdı:

— Vaaaaaoov! Ne kadar büyük bir eşek!

Onu duyan bütün kulüp gülmeye başladı. Yine Mert dikkatleri üzerimize çekmişti. Kıpırmızı oldum.

— Mert, eşek değil o. At!

— Nasıl at? Eşek işte. Hiç at görmedin mi ağabey?

Allah'tan aramızdaki tartışma fazla uzamadan Aylin abla açıklama yaptı:

— Çocuklar, bu gördüğünüz Truva Atı. Yüzyıllar önce yapılan Truva Savaşı'nda kullanılmış. Ama tabii ki bu yalnızca bir maketi...

— Gerçeğine ne olmuş?

— Gerçeği bunun gibi tahtadan bir atmış çocuklar. Savaş günümüzden çok önce olmuş. Bu nedenle gerçeğine ne olduğu bilinmiyor.

Bu açıklamadan sonra otobüse bindik. Aylin abla anlatmaya devam etti:

— Truva, antik bir şehir çocuklar. Tarihi binlerce yıl öncesine dayanıyor. Pek çok milletin eline geçmiş, birçok kez yıkılmış ama sonra yeniden kurulmuş. Gelelim Truva Atı'na... Anlatılanlara göre on yıl süren Truva Savaşı'nı sonlandırmak için Akhalar sinsi bir plan hazırlamışlar.

Geri çekildiklerini söyleyip bu atı da Truvalılara bırakmışlar. Truvalılar, savaşı kazandıklarını zannedip eğlenirken atın içinden çıkan askerler şehri ele geçirmiş.

Rehberimizin konuşması bittikten bir süre sonra Truva Antik Kenti'ne geldik. Hep birlikte gezdik. Harabeleri gördük. Buralarda kim bilir kimler yaşamıştır, diye düşüncelere daldım.

Yaptığımız Çanakkale gezisi bizi çok etkilemişti. Birçok güzel yer görmüş tarihimizde yaşananları öğrenmiştik.

“İyi ki bu kulübü seçmişim.” diye düşündüm. Beni zaman zaman kızdırsalar da arkadaşlarım ve kardeşimle beraber buraları gezdiğim için çok mutluydum.

Eve dönme vakti gelmişti. Kımıldayacak hâlim kalmamıştı. Otobüste bol bol uyudum. Şehre geldiğimizde eve kendimi zor attım. Mert ise gayet formundaydı. Eve gider gitmez gördüğümüz her şeyi annemle babama anlattı. Tabii kendince...

— Anne! Baba! Neler yaptık neler... Şehitliği gezdik. Öğretmenimiz bize gerçek süper kahramanları anlattı. Hatta ben Koca Seyit’in torunuymuşum. Ben de büyüyünce onun gibi güçlü olacağım. Bir de Truva Atı mı, eşeği mi ne onu gördük. Koskocamandı, inanamazsınız...

Mert'in söylediklerini sessizce dinledim. Annemle babam ise çok güldü.

İlahi Mert, sen adamı öldürürsün. Gülmekten...



Ek 2. “Levent Çanakkale’de” adlı metnin sadeleştirilmiş şekli

Kulüp Seçimi

Merhaba... Daha önce tanıştık ama beni tekrar tanıyın. Ben Levent... Dördüncü sınıfa gidiyorum. Benim bir de kardeşim var; Mert... O, birinci sınıfta okuyor. Çevremizdekiler bizi bilir. Mert, dert demektir.

Mert yanımda ise bana sürekli problem çıkarır. Her şeyi yaptım ama ondan kurtulmak mümkün olmadı. Ama kurtulmaya çalışmaktan da hiç vazgeçmedim.

Önceki günlerde Mert’ten kaçmak için bir fırsat buldum. Böylece biraz rahatlarım, diye düşündüm. Ama tahmin edersiniz, yanlış düşündüm.

Her sabah zor kalkarım. O gün de sıcacık yatağımdan zor kalktım. Kahvaltıdan sonra okul kıyafetimi hızlıca giydim ve okula gittim.

İlk ders Sosyal Bilgiler’di. Öğretmenimiz sınıfa girdi. Elinde birçok kâğıt vardı. Hiçbir şey demeden kâğıtları masamıza koymaya başladı. Herkes merakla önündeki kâğıda baktı. Öğretmenimiz kâğıtları dağıtmayı bitirdi ve açıklama yaptı:

— Çocuklar, her yıl kulüp seçimi yapıyoruz. Bu yıl da yapacağız. Hangi kulübe katılmak istiyorsunuz? Bu kâğıtlara cevabınızı yazın. Size bir tavsiyem var: Neler yapmayı seviyorsunuz? Kulübünüzü ona göre seçin.

Öğretmenimiz kulüpleri ve kulüplerin ilgili öğretmenlerini tahtaya yazdı. Öğretmenimizin adını Gezi İnceleme Kulübü’nde gördüm. Toplantı saatlerinde okul çok karışık olur ve herkes bir yerlere koşar. Birinci sınıf öğrencileri sınıfları karıştırır ve sonra ağlar. Bu sene de aynı şey olabilir, diye düşündüm. Bu yüzden Gezi İnceleme Kulübü’nü yazmaya karar verdim. Böylece sınıfımdan ayrılmam ve karışıklığa girmem gerekmeyecek. Bu fikir çok hoşuma gitti. Mert’in Gezi İnceleme Kulübü’nü yazmasını istemiyorum. Bu, benim için çok iyi olur. Mert yok, dert de yok. Oh, ne güzel!

Dert, dedim ve aklıma sıra arkadaşım Kâmil geldi. O da benim için Mert kadar tehlikeli. Onun ilginç fikirleri var. Bu nedenle şimdiye kadar çok problem yaşadım. Kâmil’den de uzak durmam gerekiyor. Bu şekilde düşündüm ve elimle kâğıdı kapattım, sonra kulübün adını yazdım. O anda Kâmil bana döndü.

— Levent, hangi kulübü yazıyorsun?

— Söylemem!

— Niye?

— Nedeni yok, söylemem.

Kâmil daha fazla sormadı. Ben de kâğıdı güzelce katladım ve dersin bitmesini bekledim. Zil çaldı, ben de kulüp kâğıdını öğretmenin masasına koydum. O anda Kâmil’e baktım. O da bana baktı ve güldü. Bir şey anlamadım. Ama sormadım da... Aklında ne var, kim bilir?

Kâmil’le beraber bahçeye çıktık. Önemsiz konulardan konuştuk ve Kâmil, hangi kulübü seçtin, diye tekrar sordu. Kulüp seçimlerini önceden yaptık. Rahatlıkla söyledim:

— Gezi İnceleme Kulübü’nü... Ya sen?

— Ben de!

— Nee?! Benim kâğıdımı mı gördün?!

— Evet!

— Ama nasıl?

— Sen kâğıdını katlamadan önce gördüm.

O anda Kâmil'in üstüne atlamayı düşündüm ama Hayri ile Osman'ın sesini duydum ve durdum:

— Biz de Gezi İnceleme Kulübü'nü seçtik!

Kâmil güldü ve eliyle sırtıma vurdu;

— Ekip şimdi tamam oldu, dedi.

Şaşkın bir şekilde kaldım. Başıma ne geldi, bakın! Konuşmak istedim ama o anda arkamda Mert'in sesini duydum:

— Ağabey!

— Efendim Mert?

— Hadi bil, bugün ne yaptık?

— Dur, söyleyeceğim; kulüp seçtiniz!

— Aa nereden bildin ağabey?

— Bütün okul aynı şeyi yaptı Mert. Peki, sen hangi kulübü seçtin?

— Gezi İnceleme Kulübü'nü!.. İyi yapmışım, değil mi?

Buna inanmak istemedim. Gezide dinlenmeyi düşündüm ama Mert de geldi ve ekip tamam oldu. Arkadaşlarım problem değil ama Mert'le ilgilenmek zor.

— Ah, Mert... Sen neden Gezi İnceleme Kulübü'nü seçtin?

Mert cevap verdi:

— Dünyayı gezeceğim ağabey! Bundan iyi kulüp olur mu?

— Ne gezmesi Mert? Belki bir hafta sonu hayvanat bahçesine gideriz belki bir kez de pikniğe... Başka ne bekliyorsun?

— Öyle deme ağabey, belki çokook uzaklara gideriz. Olmaz mı?

— Hıhı!.. Olur, olur...

Toplantı Saati

Kulüplerimizi belirledik ve sonraki ilk toplantımızı çarşamba günü yaptık. Bundan sonra her ayın son çarşambası bizim toplantı günümüzdü.

Sınıfa üst ve alt sınıflardan pek çok çocuk geldi. Yerime oturmam zor oldu.

Öğretmenimiz sınıfa girdi ve şaşırdı:

— Gezi kulübüne bu kadar ilgi göstermenize sevindim çocuklar, hoş geldiniz, dedi.

Sonra devam etti: Bu yıl hafta sonları geziler yapacağız ve sizi birçok yere götüreceğiz.

Bir öğrenci, nerelere gideceğiz öğretmenim, diye sordu.

— Önce Çanakkale'ye gideceğiz çocuklar. Şimdilik bu kadarını bilin, yeter. Diğer yerler sürpriz...

Herkes çok sevindi. Ama ben çok üzüldüm. Mert’e baktım. Hayatından çok memnundu. Neden memnun olmasın? Çünkü çokook uzaklara gitme hayali gerçek oldu. Bir de yanında Mert kadar yaramaz arkadaşı Halil de vardı. “İki arkadaş neler yapacak, bilmiyorum.” diye düşündüm. Sınıfa baktım. Kimse tehlikenin farkında değildi. Onları uyarmam gerekiyor, diye düşündüm.

— Öğretmenim, kulüpte bazı küçük arkadaşlarımız var. Kardeşim Mert gibi... Onların gezilere katılması problem olmaz mı? Belki kaybolurlar...

Ben bunu dedim ve Mert bana kötü bir şekilde bakmaya başladı. Ama ona dikkat etmedim.

Öğretmen gülümsedi ve “Sen hiç merak etme Levent, bir küçük öğrenci ile bir büyük öğrenci ilgilenecek”, dedi ve öğrencileri birbirleriyle eş yaptı. Ben kiminle eş oldum, tahmin edin? Mert ile... Kâmil ile de Halil...

Mert'ten kurtulmak için son bir fırsatım vardı. Annemle babam... Mert Gezi İnceleme Kulübü'nü seçti ama o küçük. Belki annem ve babam gezi için Mert'e izin vermez.

Eve gittim ve gezi konusunu onlara söyledim. Ama onlar benim gibi düşünmedi. Mert'in geziye gitmesine çok sevindiler.

— Bu gezi Mert için çok iyi olur. Yeni yerler öğrenir, dedi babam.

— Ama kaybolma ihtimali var.

— Oğlum, Mert'in yanında sen varsın ya. Kardeşinle ilgilenirsin, değil mi?

“Hayınnır, ilgilenmeeeeem.” diye bağırarak istedim. Çünkü Mert sevimli bir çocuk gibi davranmaya çoktan başladı. Bu durumda karşı çıkmak faydasızdı.

Çaresiz bir şekilde, “ilgilenirim” dedim.

Taşınmıyoruz Mertçğim

Günler çabuk geçti ve gezi günümüz geldi. Mert sabah erkenden beni uyandırdı.

— Ağabey, ağabey hadi kalk!

— Ne oluyor Mert?

— Saat 7 oldu ağabey, geç kalıyoruz.

— Mert, otobüs sabah değil akşam 8’de hareket edecek. Bırak, biraz daha uyuyacağım, dedim ama fayda etmedi.

Mert bir görev bilinci ile, “Biz bir takım olduk ağabey; birbirimizle ilgileneceğiz.” dedi ve beni zorla kaldırdı.

Kahvaltı yaptım, biraz zaman geçti ve öğlen oldu. Mert’i meşgul etmek için ona çantasını hazırlamasını söyledim. Aradan bir süre geçti. Mert odasından çıktı. Ne gördüm, tahmin edin? Elinde çok dolu, kocaman bir bavul var, kolunun altında da Necmi!

Bu arada size Necmi'yi tanıtmadım. Necmi bizim küçük Japon balığımızın adı. Japonca bilmiyoruz, bu yüzden adını Necmi koyduk.

— Mert ne yapıyorsun? Taşınıyor muyuz kardeşim?

— Ağabey, neden öyle diyorsun?

— E her şeyi almışsın.

— Yok ağabey, sadece gerekli şeyleri aldım. Üç çift ayakkabı, beş gömlek, üç beş pantolon, iki pijama, iç çamaşırları, battaniye, yastık... Bir de Necmi...

— Hadi diğer şeyleri aldın, anladım ama Necmi'yi neden aldın?

— Ben geziye gideceğim, ona kimse bakmaz, Necmi de ölür.

— Mert, yalnızca iki gün gezeceğiz ve geleceğiz. Hem annem bakar ona, sen merak etme.

Mert'i Necmi'yi bırakması için ikna ettim ve bavulu boşaltmasını söyledim. Hem ona hem de bana birer tane sırt çantası hazırladık.

Sonunda akşam oldu. Babam bizi okula kadar götürecek. Bu yüzden anneme “hoşça kal,” dedik.

Annem, “hayırlı yolculuklar²⁶ çocuklar, alın, bu sizin,” dedi ve bize bir paket uzattı.

Heyecanla kutuyu açtık. Kutudan fotoğraf makinesi çıktı. Mert'le ikimiz “Yaşasın!” diye bağırdık. Şimdi bizim de bir fotoğraf makinemiz oldu.

Annem bizi öptü ve: “Çocuklar, bol bol fotoğraf çekin, olur mu? Sonra beraber bakarız”, dedi.

Anneme, “Tamam, hoşça kal.” dedik. Babamın arkasında mutlu bir şekilde okula doğru yürümeye başladık.

Okula ulaştık ve bahçede kocaman bir otobüs gördük. Öğrenciler sırayla otobüse bindi. Biz de babama hoşça kal, dedik ve sıraya geçtik.

Otobüse bindik. Öğretmenimiz Mert ile birlikte oturmamızı söyledi. Herkes yerleşti ve otobüsümüz hareket etti.

Hepimiz çok neşeliydik. Birbirimize şakalar yaptık, güldük. Biraz sonra gözlerim kapanmaya başladı. Tatlı bir uyku geldi.

İlk Durak

Gözlerimi açtım, sabah olmuş. Öğretmenimiz eline mikrofon almış, konuşuyor:

— Çocuklar, uyanın bakalım! Çanakkale'nin ilçesi Gelibolu'ya geldik. Çok yorucu bir gün olacak. Önce Gelibolu Yarımadası²⁷'ni gezeceğiz. Düşman askerleri 1. Dünya Savaşı'nda Çanakkale Boğazı'nı geçmek istedi. Kahraman askerlerimiz vatanımızı düşmanlara karşı korudu. Onlar, “Çanakkale Geçilmez” sözünü bütün dünyaya gösterdi. Burada bu kahraman askerlerimizi tanıyacağız. Sonra boğazın diğer tarafına geçip Çanakkale'de tur atacağız ve Truva Atı'nın bir örneğini göreceğiz. En son da Truva Antik Şehri'ne gideceğiz. Truva Antik Şehri'ni çok eskiden bu topraklarda kurmuşlar.

Vaay! “Galiba çok ilginç yerler gezeceğiz!” diye düşündüm. Heyecanla Mert'e döndüm. Hâlâ uykudaydı. Onu uyandırmak için sallamaya başladım.

— Mert, kalk. Haydi, geldik.

Baktım uyanmıyor, daha yüksek sesle söyledim:

— Meeeeert!.. Uyan hadi, birazdan ineceğiz!

²⁶ Bir iyi dilek sözü.

²⁷ Sadece bir yönünden büyük toprak parçasına bağlı, diğer yönleri su ile çevrili toprak parçasına yarımada denir. (Ar.) شبه جزيرة, (Alm.) Halbinsel, (Fr.) péninsule, (İng.) peninsula, (Kor.) 반도, (Rus.) Полуостров.

Mert gözlerini açmadan konuşmaya başladı. Hem konuştu hem hâlâ uykusu vardı.

— Daha alarının çalmasına çok var ağabey. Biraz daha uyuyacağım ben.

— Ne alarmı, otobüsteyiz Mert!

— Ağabey, beş dakikacık daha...

Mert'i zorla uyandırdım. Bu arada herkes bize güldü.

İyi ki öğretmenimiz bize bir harita verdi, böylece öğrenciler bizimle ilgilenmeyi bıraktı.

Haritaya baktım ve biraz korktum. Bu kadar yeri gezme fikri beni şimdiden yordu.

Otobüsümüz yavaşlamaya başladı. Öğretmenimiz anlatmaya devam etti:

— Çocuklar, burası Akbaş Şehitliği²⁸... Burada size gerçek bir kahramanı anlatacağım.

Öğretmen süper kahraman dedi ve Mert hemen heyecanla sordu:

— Süper kahraman mı? Çizgi film mi izleyeceğiz ağabey?

— Bilmiyorum Mert. Sessiz ol da dinleyelim.

Öğretmenimiz konuşmasını sürdürdü:

— Çanakkale Savaşı'nda birçok kahraman varmış çocuklar. Bunlardan biri de Müstecip Onbaşı²⁹'ymış. Şurada bir sahil görüyorsunuz. Müstecip Onbaşı orada nöbet tutmuş³⁰, tam o anda bir denizaltı³¹, dürbününü³² çıkarmış.

Müstecip Onbaşı bunu fark etmiş ve tüfeği³³ ile ateş etmiş ve denizaltının dürbününü vurmuş. Denizaltı önünü görmemiş ve büyük taşlara çarpmış. Müstecip de tek başına gitmiş ve denizaltıdakileri yakalamış.

— Vay be, dedi Kâmil. Müstecip Onbaşı gerçekten de süpermiş.

Rehber mi O da Ne?

Öğretmenimiz sözlerini bitirdi ve otobüsün hızı tekrar arttı. Bir süre daha gittik ve sonra bir yere geldik. Burada pek çok otobüs vardı.

Öğrenciler, “Burada niçin durduk?” diye sordu ve öğretmenimiz açıklama yaptı:

— Rehberi almak için durduk çocuklar.

²⁸ Askerler ve polisler vatani korumak gibi çok önemli, çok büyük bir amaç için ölürlere, onlara şehit denir. (Ar.) شهيد, (Alm.) Märtyrer, (Fr.) martyr, (İng.) martyr, (Kor.) 순교자, (Rus.) мученик.

Şehitlerin mezar yerlerine de şehitlik denir. (Ar.) استشهد, (Alm.) Martyrium, (Fr.) martyre, (İng.) martyrdom, (Kor.) 순교, (Rus.) мученичество.

²⁹ Onbaşı orduda görev yapar, on tane askerle ilgilenir. (Ar.) عريف, (Alm.) Korporal, (Fr.) corporel, (İng.) corporal, (Kor.) 상등병, (Rus.) капрал.

³⁰ Nöbet tutmak, bir yeri, bir kişiyi, bir aracı korumak için beklemektir. (Ar.) اسهروا, (Alm.) wachen, (Fr.) continue de regarder, (İng.) keep watch, (Kor.) 계속보다, (Rus.) Продолжай смотреть.

³¹ Bir tür savaş ve araştırma gemisidir, denizin hem altında hem de üstünde gider. (Ar.) غواصة, (Alm.) submarin, (Fr.) sous-marin, (İng.) submarine, (Kor.) 반도, (Rus.) Полуостров.

³² Dürbün uzaktaki nesneleri daha yakından görmeyi sağlar. (Ar.) المناظير, (Alm.) Fernglas, (Fr.) jumelles, (İng.) binoculars, (Kor.) 쌍안경, (Rus.) бинокль.

³³ Tüfek bir ateşli silahtır, savaşta veya avlanmada kullanılır. (Ar.) بندقية, (Alm.) Gewehr, (Fr.) fusil, (İng.) rifle, (Kor.) 소총, (Rus.) винтовка.

Mert merakla bana döndü:

— Ağabey, rehberle ne yapacağız? Öğretmen birine telefon mu edecek?

— Ne ilgisi var Mert?

— Öğretmen telefon rehberi almayacak mı?

Bir süre gülmekten Mert'e hemen cevap vermedim.

Sonra, "Hayır Mert, rehber, bizi gezdirecek." dedim.

O anda güler yüzlü bir abla kapıyı açtı ve otobüse bindi.

Mert'e, işte rehber bu, diye gösterdim.

Mert rehberle garip bir şekilde baktı.

— Benim adım Aylin... Çanakkale'yi bugün birlikte gezeceğiz çocuklar, dedi abla.

Aylin abla bir koltuğa oturdu, sonra otobüs tekrar hareket etti. Biraz daha gitti ve dik bir yolda durdu. Aylin abla, "Burada Mehmetçiğe³⁴ Saygı Anıtı³⁵ var." dedi. Savaşta bir İngiliz askeri yaralanmış, bir Mehmetçik o askere yardım etmiş. Bu anıtı o asker için yapmışlar. İngiliz askeri iki siper³⁶ arasında kalmış. O askeri bacağından vurmuşlar, o yüzden hareket etmesi zormuş. Yardım istemiş ama ona yardım etmek için kimsenin cesareti³⁷ yokmuş. Bu arada bir Türk askeri, beyaz bir bayrakla siperden çıkmış, yaralı askeri almış ve arkadaşlarının yanına götürmüş. Sonra tekrar siperine dönmüş. Bu arada savaş durmuş ama sonra devam etmiş.

İçimden "Vay be!.." dedim. "Acaba biz bu kadar cesur muyuz?"

Aylin abla anıtın hikâyesini anlattı, sonra otobüsümüz dik yolda ilerlemeye devam etti:

— Çocuklar, şu yer Kanlısirt. Burada dört gün içinde yirmi bin askerimiz şehit olmuş.

Otobüsteki herkesin yüzünde aynı ifade vardı: Şaşırma ve hüznün...

Bunları duyduk ve sustuk. Vatanımızı korumak için dedelerimiz ölmüş, onları düşündük. Onlara çok teşekkür borcumuz var.

57. Alay³⁸ Şehitliği

57. Alay Şehitliği'ne vardık, sırayla otobüsten indik, yürümeye başladık. Öğretmenimiz, yanımdan uzaklaşmayın, dedi ama bir şeyler bizim dikkatimizi çekti ve biz başka yerlere gittik. Öğretmenimiz bizi toplamaktan yoruldu.

— Çocuklar bu böyle olmayacak. Sizi uzaktan da fark etmek için bir yol bulmak gerekiyor. Yoksa kaybolacaksınız, dedi.

³⁴Mehmetçik adını Türk askerine sevgi duygusu ile vermişlerdir.

³⁵Anıtı önemli bir olayı veya büyük bir kişiyi hatırlamak için yapılar ve anıtlar genellikle büyük olur. (Ar.) نصب, (Alm.) Monument, (Fr.) monument, (İng.) monument, (Kor.) 기념물, (Rus.) памятник.

³⁶Askerler savaşta yara almamak ve rahat bir şekilde ateş etmek için uzun ve üstü açık çukur yapılar, buna siper denir. (Ar.) خندق, (Alm.) Graben, (Fr.) tranchée, (İng.) trench, (Kor.) 도랑, (Rus.) траншея.

³⁷İnsanlar bazı zor veya tehlikeli işlerde o işi yapmak bir güven duygusu hisseder. Bu güven duygusuna cesaret denir. (Ar.) شجاعة, (Alm.) Heldenmut, (Fr.) bravoure, (İng.) bravery, (Kor.) 용감, (Rus.) храбрость. O insanlara da cesur denir. (Ar.) شجاع, (Alm.) Mutig, (Fr.) brave, (İng.) brave, (Kor.) 용감한, (Rus.) Храбрый.

³⁸ Alay, bir asker topluluğudur. (Ar.) فوج, (Alm.) Regiment, (Fr.) régiment, (İng.) regiment, (Kor.) 연대, (Rus.) полк.

Sonra bir süre düşündü. Galiba birden aklına bir fikir geldi, çünkü “buldum” dedi ve yan taraftaki satıcıya doğru yürüdü. Öğretmenimiz ne yapacak diye merakla izledik.

Satıcıyla biraz konuştu. Sonra da eliyle bizi yanına çağırdı.

Hepimiz öğretmenin yanına gittik. Satıcı öğretmenimize kırk kadar şapka verdi. Hepsi de kırmızı renkliydi.

Öğretmenimiz, “Alın bakalım çocuklar, şu şapkaları takın.” dedi.

Gruptaki erkeklerin birkaçı hemen itiraz etti:

— Ama öğretmenim bu şapkalar kırmızı!

— Evet, kırmızı, ne olmuş?

— Öğretmenim, kırmızı kız rengi Öğretmenim, kırmızı kız rengi! Biz nasıl takalım?

— Ne ilgisi var çocuklar... Kız rengi, erkek rengi mi olur? Sizi kalabalık içinde kolayca fark etmek için en uygun renk bu. Şimdi hepiniz şapkaları takın! Hepimiz şapkaları taktık. Çok dikkat çekiyoruz, bizi on kilometre uzaktan bile fark ederler.

Aylin abla bizi etrafına topladı ve 57. Alay’dan bahsetti. Bu alayın son askeri de şehit olmuş, bütün askerler o zamana kadar burada düşmanla savaşmış. Savaştan sonra madalya³⁹ vermek için tören düzenlemişler ama 57. Alay’dan hiç asker yokmuş. Bu yüzden madalyaları 57. Alay’ın bayrağına takmışlar.

Etrafıma baktım. Herkes sustu ve rehberi dinledi. Rehber abla anlattı ve hepimiz duygulandık.

Japon Turistler

57. Alay’dan ben de etkilendim. Sonra hepimiz otobüse doğru yürümeye başladık ama o anda bir şey eksik gibi hissettim.

Huzursuz oldum. Acaba ne unuttum? Ne acaba, diye düşündüm ve hemen fark ettim. Tabii ya, Mert yoktu! Hemen geri döndüm ve öğretmenimin yanına koştum.

— Öğretmenim, öğretmenim...

— Ne oldu Levent?

— Mert yok!

Öğretmenimiz korkuyla etrafına baktı:

— Ben şu tarafa bakacağım. Sen de arkadaşlarınla şu tarafa bak. Gittiniz ve bulamadınız, o zaman otobüsün yanına gelin, çok uzaklaşmayın. Bir de sizi aramak istemeyiz.

Hemen Kâmil ile Osman’a haber verdim, hep beraber Mert’i aramaya başladık. Acaba bu çocuk nereye gitti? Hem de yalnız başına...

57. Alay’ın karşısındaki satıcılara koştum. İçlerinden birine, “İyi günler amca, bir şey sormak istiyorum.” dedim.

— Hoş geldiniz gençler... Buyurun.

³⁹ Askerler savaşta yararlı işler yaparlar, bunu hatırlatmak için onlara altın, gümüş ya da başka metallerden hediye verirler. Buna madalya denir. (Ar.) ميدالية, (Alm.) Medaille, (Fr.) médaille, (İng.) medal, (Kor.) 메달, (Rus.) медаль.

— Amca, kısa boylu, yedi yaşlarında bir çocuk arıyoruz. Gördünüz mü?

— Çok gördüm...

Sonra birden aklıma geldi:

— Başında kırmızı şapkası vardı!

Amca kırmızı şapkayı duydu ve önündeki şapkalara baktı. Yüzü sakin bir durum aldı.

— Aradığınız çocuk Japon mu?

— Ne Japon'u amca? Türk. Benim kardeşim Mert.

— Hıı... Biraz önce kalabalık bir Japon grubu geldi. Hepsine kırmızı şapka sattım. Acaba kardeşin onların arasında mı?

— Nereye gittiler amca?

— Bakın, az ilerideler, otobüslerine biniyorlar.

Satıcı gösterdi, o tarafa baktık. İleride kırmızı şapkalı bir grup vardı ve içlerinde de küçük bir çocuk!

Eyvah, dedim ve o tarafa doğru koşmaya başladım. Acaba o küçük çocuk Mert mi? Çocuğun otobüse binip gitmesine az kaldı!

Yorgun bir şekilde kalabalığın yanına vardık. Hemen çocuğun yanına yaklaştım.

— Mert!

Ben seslendim ve çocuk bize döndü. Bu bizim Mert'ti!

— Mert burada ne arıyorsun?

— Otobüse biniyorum ağabey. Siz binmediniz mi?

— Mert, bir bak, bu bizim otobüs mü?

— Bilmem, bizim otobüs değil mi?

— Hayır, değil! Otobüs bizim otobüs değil, bunu anlamadın, tamam. Yolcular Japon, onu da mı fark etmedin?

— Ama ağabey, başlarında kırmızı şapka vardı!

— Ah Mert ah! Sana bir şey demeyeceğim. Öğretmen desin. Hadi yürü, otobüse gidiyoruz.

Otobüse vardık, Mert'in kaybolma olayını öğretmenimize anlattım. Öğretmenimiz Mert'e bir şey demedi ama Mert'in güvenlik önlemleri arttı. Bundan sonra Kâmil de benimle birlikte Mert'le ilgilenecek. Halil'le de başkası ilgilenecek.

Conkbayırı⁴⁰

Sonraki durağımız Conkbayırı'ydı. Otobüsten indik ve Cesaret Tepesi⁴¹'ndeki Mehmet Çavuş⁴² Anıtı'nın etrafında toplandık. Rehberimiz Aylin abla Mehmet Çavuş'un hikâyesini

⁴⁰ Conkbayırı, Çanakkale'de bir yerin adıdır.

⁴¹ Dağın küçüğüne tepe denir. (Ar.) تلة, (Alm.) Hügel, (Fr.) colline, (İng.) hill, (Kor.) 언덕, (Rus.) холм.

⁴² Çavuş, orduda görev yapar, onbaşından bir derece üsttedir. (Ar.) شاوليش, (Alm.) Sergeant, (Fr.) Sergent, (İng.) sergeant, (Kor.) 중사, (Rus.) Сержант.

— Niye, makine mi bozuldu?

— Yok ağabey, abide çok büyük... Fotoğraf makinesi abideyi çekmek için yeterli değil.

— Abidenin ne kadarını çekmek için yeterli? O kadarını çek o zaman, dedim.

Sonra da abidenin diğer tarafına geçtim. Kâmil, Hayri ile benim fotoğrafımı çekti. Biz fotoğraf çektik, o anda diğer taraftan gülme sesleri geldi. Osman,

— Galiba biri komik bir gösteri yapıyor, dedi.

Ben de,

— Ne gösterisi? Burası gösteri yapmak için uygun değil. Cık cık, dedim.

Ne oluyor diye görmek için ayak parmaklarımla üzerinde yükseldim. Ne gördüm, tahmin edin? Çok şaşırdım, yere düşmeme az kaldı ama düşmedim.

— Mert?!

Manzara gerçekten ilginçti. Mert ve Halil, yere uzanmışlar, abidenin fotoğrafını çekmeye çalışıyorlar. Etraftaki insanlar da hem gülüyorlar hem de onların fotoğrafını çekiyorlar.

— Mert, yerde ne yapıyorsunuz?

— Görmüyor musun ağabey, fotoğraf çekiyoruz. Böyle yatıyoruz, o zaman makine Şehitler Abidesi'nin hepsini alıyor.

— Sizin yüzünüzden herkes bize gülüyor. Kalkın çabuk, dedim ve ikisini de kemerlerinden tutup çanta gibi kaldırdım. Böylece kalkmak zorunda kaldılar.

— Ağabey, bu insanlar neye gülüyor?

— İki komik insan var da onları izliyorlar.

— Aaa, nerede ağabey? Hadi, biz de izleyelim!..

Mert'ten kurtulmak için etrafa baktım ve şunu fark ettim: bizim ekip yoktu. "Nereye gitti bunlar" dedim ve o anda Kâmil'in sesini duydum:

— Leveent, gel! Mert haklıymış!

Arkamı döndüm ve ne gördüm, tahmin edin? Kâmil ve diğerleri de yere uzanmışlar, Şehitler Abidesi'nin fotoğrafını çekmeye çalışıyorlar.

— Allah iyiliğinizi versin!..⁴⁴

Ezineli⁴⁵ Yahya Çavuş ve Arkadaşları

Öğretmenimiz hepimizi topladı ve sonra otobüse bindik. İlerlemeye başladık. Bir ara otobüstekilere baktım. Yorgunluktan kimsenin sesi çıkmadı.

Biraz sonra Aylin abla, "Burası Ertuğrul Koyu⁴⁶" dedi. Uyandık ve otobüsten indik. Karşımızda Yahya Çavuş'un heykeli vardı.

Aylin abla, "Ezineli Yahya Çavuş, burayı korumak için 67 arkadaşıyla beraber, 3000 kişiye karşı tam iki gün savaşmış. 62 kişi burada şehit olmuş. Ezineli Yahya Çavuş ile dört

⁴⁴ Bir iyi dilek sözü.

⁴⁵ Ezine, Çanakkale'de bir yerdir.

⁴⁶ Deniz, göl ya da okyanus karanın içine doğru biraz girer, buna koy denir. (Ar.) خليج, (Alm.) Bucht, (Fr.) baie, (İng.) bay, (Kor.) 만, (Rus.) Залив.

arkadaşı da hastanede... Canlarını vermişler ama bu tepeyi düşmana vermemişler çocuklar,” dedi.

Son cümleden sonra kimse konuşmadı. Bir süre şehitliği dolaştıktan sonra yolumuza devam ettik.

Mecidiye Tabyası⁴⁷’ndaki Seyit Onbaşı heykeline uğradık. Öğretmenimiz anlatmaya başladı. Koca Seyit 275 kg’lık mermiyi kaldırıp topa⁴⁸ koymuş ve böylece *Ocean* adlı savaş gemisi batmış.

Mert ile Halil’e baktım. Öğretmenimiz anlattı, onlar da dikkatle dinlediler. Sonra kendi aralarında alçak sesle konuşmaya başladılar ve kenardaki bir taşın yanına gittiler.

Mert taşı tuttu. Halil de kaldırması için ona yardım etti. Hemen yanlarına gittim.

— Ne yapıyorsunuz siz?

— Taşı kaldırmaya çalışıyoruz.

— Onu görüyorum; neden böyle bir şey yapıyorsunuz?

— Koca Seyit 275 kiloluk mermiyi kaldırmış ağabey. O zaman biz de bu taşı kaldırırız.

— Siz o taşı nasıl kaldıracaksınız?

— Niye olmasın? Öğretmenimiz söyledi, biz Koca Seyit’in torunuyuz. Kaldırırız işte. Tut Halil!

Biraz zor oldu ama iki minik Koca Seyit taşı kaldırmaktan vazgeçti ve otobüse bindik.

Nusret Mayın Gemisi

Otobüsle arabalı gemiye binip Çanakkale merkeze gittik. Limandan çıktıktan sonra dar sokaklarda ilerledik. Biraz sonra otobüsümüz durdu. Aylin abla, “Çimenlik Kalesi’ne geldik,” dedi. Çimenlik sözünü duyduk, otobüsten fırladık ve çimlerin üstüne yayıldık. Hep otobüsle dolaştık, bu yüzden toprağı çok özledik.

Aylin abla yanıma oturdu ve anlatmaya başladı:

— Çocuklar bu, “Nusret Mayın Gemisi”nin bir örneği. Gerçek gemi şu an Tarsus’ta.

Bu gemi 7 Mart gecesi Karanlık Liman’da denize mayın koymuş ve düşman gemileri boğazda batmış. Böylece savaşın şatları değişmiş.

Aylin abla anlattı, o anda uykum geldi. Uyanık kalmak istedim ama olmadı, başımı Kâmil’in koluna koydum ve gözlerimi kapadım.

Gözlerimi tekrar açtım. Denizin ortasında bir gemideydim. Mert de yanımdaydı.

— Mert, burada ne işimiz var, diye sordum.

— Bizi askermişiz, bizi buraya verdiler ağabey. Gemidekilere yardım etmemizi söylediler.

⁴⁷Savaşta bir bölgeyi korumak için büyük yapılar yaparlar, buna tabya denir. (Ar.) معقل, (Alm.) Redoute, (Fr.) redoute, (İng.) redoute, (Kor.) 방형보루, (Rus.) редут.

⁴⁸Top, büyük ve ateşli bir savaş aracıdır. (Ar.) المدفع, (Alm.) Kanonenkugel, (Fr.) boulet de canon, (İng.) cannonball, (Kor.) 대포, (Rus.) пушечное ядро.

Etrafıma baktım. Askerlerle doluydu. Birden korktum. Acaba Çanakkale Savaşı'nın içinde miydik?

Durumumuz önemliydi ve Mert her zamanki gibi bunun farkında değildi. Mayınların yanına gitti ve onlara eliyle vurdu.

— Ne kadar da büyük toplar, değil mi ağabey? Saydım, tam 26 tane. Hadi onlarla oynayalım.

Ben panikle, “Meeeeeeeert!.. Onlar mayın, dokunma,” dedim ve hemen kalktım, Mert'i mayınların yanından çektim.

— Mayın ne demek ağabey?

— Mayın, bir bombadır. Onu, gemileri batırmak için kullanırlar. Mayını suya bırakırlar. Bir şey mayına değer, mayın o anda “Booom” diye patlar.

Benim açıklamamdan sonra Mert'in gözleri kocaman oldu.

— Neeeeee??

Mert bağırdı, o anda yanımıza bir asker geldi:

— Sessiz olun. Yakalanacağız! Haydi gelin de bize yardım edin.

— Emredersiniz efendim, dedik.

Çok korktuk ama emir emirdi.

Biz konuştuk, o anda bir asker alçak sesle bize doğru bağırdı:

— Düşman gemisi!

Mert bunu duydu ve bir anda kayboldu. Arkamı döndüm ve onu mayınların arkasında buldum.

— Aferin Mert. Gerçekten çok güvenli bir yerdesin, dedim ve Mert'i oradan çıkardım.

O anda kaptan bölümünün kapısını açtılar. İki kişi aşağı indi. Galiba onlar askerlerin başındaki kişilerdi.

İçlerinden biri,

— Karanlık Liman'a geldik. Mayınları denize koymaya başlayalım, dedi.

Hep beraber mayınları denize koyduk. Gemideki herkes yardım etti.

Çok vakit geçmedi, yirmi altı mayını denize koyduk ve dönüş yolculuğuna başladık.

Etrafıma baktım, herkes gergindi. Gemi çok yavaştı.

— Niye herkes bu kadar gergin, diye askerlerden birine sordum.

— Biliyorsun, mayın koyduk, o mayınların arasından geçiyoruz. Bizim mayınlarımızın bize zarar verme ihtimali var, dedi.

“Neee!” diye bağırılmamak benim için zor oldu. Mert'e baktım. Çok korkmuş, belliydi. Yanında durdum ve beklemeye başladık.

Biraz sonra mayınlı yeri geçtik. Sakin bir şekilde yolumuza devam ettik.

Kâmil,

— Levent, hadi uyan. Gemiye gezeceğiz, seni bekliyoruz, dedi ve ben uyandım.

Hepsi rüyaydı, şaşırdım, kaldım! Gemiye gezmiş gibiydim.

At Değil, Eşek

Nusret Mayın Gemisi'ni ve Çimenlik Kalesi'ni gezdikten sonra tekrar otobüse bindik. Otobüsümüz şehrin içinde biraz dolaştı ve sonra kocaman bir tahta atın yanında durdu. Hemen otobüsten indik. Hayran bir şekilde tahta ata bakmaya başladık.

O anda Mert otobüsten indi, kafasını kaldırıp atı gördü. Mert bağırdı ve herkes de duydu:

— Vaaaaaooov! Ne kadar büyük bir eşek!

Kulüpteki öğrenciler onu duydu ve gülmeye başladı. Mert bir kez daha herkesin dikkatini üzerimize çekti. Yüzüm kırmızı oldu.

— Mert, eşek değil o. At!

— Nasıl at? Eşek işte. Hiç at görmedin mi ağabey?

İyi ki aramızdaki tartışma fazla uzamadan Aylin abla açıklama yaptı:

— Çocuklar, bu Truva Atı. Yüzyıllar önce Truva Savaşı olmuş ve bu atı da Truva Savaşı'nda kullanmışlar. Ama tabii ki bu yalnızca bir örneği...

— Gerçeğine ne olmuş?

— Gerçek at da bunun gibi ağaçtanmış çocuklar. Savaş günümüzden çok önce olmuş. Bu nedenle Truva Atı'nın gerçeğine ne olmuş, bilmiyoruz.

Bu açıklamadan sonra otobüse bindik.

Aylin abla anlatmaya devam etti:

— Truva, antik bir şehir çocuklar, çok eski bir şehir. Truva'nın tarihi çok eskidir. Truva'yı pek çok millet almış, birçok kez yıkmışlar ama sonra Truva yeniden kurulmuş. Gelelim Truva Atı'na... Şöyle anlatırlar: Truva Savaşı on yıl sürmüş, Akhalar⁴⁹ savaşı bitirmek için gizli bir plan hazırlamışlar.

Biz geri çekiliyoruz demişler ve bu atı da Truvalılara bırakmışlar. Truvalılar, savaşı kazandık diye düşünmüşler ve eğlenmeye başlamışlar. O arada atın içinden askerler çıkmış ve şehri almış.

Rehberimizin konuşması bittikten bir süre sonra Truva Antik Kenti'ne geldik. Hep birlikte gezdik. O zamanlardan eski yapılar kalmış, onları gördük. Kim bilir, buralarda kimler yaşamış, diye düşündüm.

Bu Çanakale gezisi bizi çok etkiledi. Birçok güzel yer gördük, tarihimizde neler olmuş, öğrendik.

“İyi ki Gezi İnceleme Kulübü'nü seçmişim.” diye düşündüm. Arkadaşlarıma ve kardeşime bazen kızdım ama onlarla beraber buraları gezdim, bu yüzden çok mutlu oldum.

Eve dönme vakti geldi. Hareket etmek için hiç hâlim yoktu. Otobüste bolca uyudum. Şehre geldik, eve zor girdim. Ama Mert gayet iyiydi. Eve gittik, her şeyi hemen annemle babama anlattı. Mert'çe anlattı.

⁴⁹ Akhalar, bir millettir ve eskiden yaşamışlardır.

— Anne! Baba! Neler yaptık neler... Şehitliğı gezdik. Öğretmenimiz bize gerçek süper kahramanları anlattı. Aslında ben Koca Seyit'in torunuyum. Ben de büyüyeceğim ve onun gibi güçlü olacağım. Bir de Truva Atı mı, eşeğı mi ne, onu gördük. Kocamandı, inanmazsınız.

Mert anlattı, ben sessizce dinledim. Ama annemle babam çok güldü.

Ah Mert, Ah Mert, sana çok güldüm. Gerçekten çok güldüm...



ÖZ GEÇMİŞ

Hanife GÜNEY, Vezirköprü Anadolu Lisesi’ni bitirdikten sonra Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nden 2017 yılında mezun oldu. 2017 yılında OMÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türkçe Eğitimi Yüksek Lisans programına başladı. Orta derecede İngilizce bilmektedir. (05.01.2022).

ORCID ID: 0000-0002-7008-230X

Yayınlanmış Çalışma:

1. Güney, H. ve Mangır, M. (2019, Ekim). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Kullanılması- ‘Metin Değiştirim Yöntemiyle Levent Çanakkale’de Örneği”. XI. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.